

วารสารเพชฌัญญ์

Savant Journal of
Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2568

Volume 2 Number 1 January - February 2025

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568

วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568

Volume 2 Number 1 January - February 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวชุติมา ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

พระครูวุฒิชิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี ทুমเมฆ
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม ศิริสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

สำนักงานกองบรรณาธิการ

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
มือถือ 080-7506846

จัดรูปเล่ม (Content designed)

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568

บทบรรณาธิการ

วารสารเมธีวิจัย (Savant Journal of Social Sciences) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ในสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารเมธีวิจัย ประจำปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2568) ประกอบด้วยบทความจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็น**บทความวิจัย** จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ (1) แนวทางการพัฒนาระบบการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2) การผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในยุคอาณาจักรสุโขทัย (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสมุปบาทกับธาตุ 18 ในการเจริญวิปัสสนาภาวนากรรมฐาน (4) บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (5) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 (6) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 (7) แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 (8) ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบล หนองบัวบาน อำเภอหนองบัวหอน จังหวัดอุดรธานี **บทความวิชาการ** จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียน และการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ และ**บทวิจารณ์หนังสือ** จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ สร้างของให้คนติด Hooked

ทางวารสารเมธีวิจัย ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากท้ายวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Guidelines for Development of Research Funding Process of Supporting Staff,
Khon Kaen University

นัททริกัร บุนญา

Nattrika Boonma1

การผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย

Production of board games to promote history learning in the Sukhothai
Kingdom era

ภูติท กรณิกัร, ประทีป วิจิตรศรีไพบุลย์, วรัญญา เดชพงษ์, วัชร อ่อนศรี
และ สิริภัทร เพ็ญทอง

Phudit Kannikar, Pratheep Vijitsribhaiboon, Waranya Dathpong,
Wachara Voonsri and Siripat Penthong.....12

ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสมุปาทกับธาตุ 18 ในการเจริญวิปัสสนาภาวนากรรมฐาน
a study of the relationship between the 18 elements of the paticcasamuppada
in the development of vipassana meditation

พระใบฎีกาสุรัตน์ สุรตโน

phrabaidikasurat surattano.....27

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์

เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

The role of monks in local development case study of Phrakru Silasaraphorn
Abbot of Wat Pa Sak Daram, Tha Muang Village, Tha Muang Sub - District,
Selaphum District, Roi Et Province.

วรินยุพา จุ่มคำ, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, และรพีพร ธงทอง

Warinyupa Jumkham, Pongsawut Rachjun, and Rapeeporn Thongtong.....36

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

The Competency of School Administrators Affecting Administrative Effectiveness in
Schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3

สมฤทัย โลตุรัตน์ และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

Somrutai Loturat and Pongsak Ruamchomrat.....46

บทความวิจัย (ต่อ)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 The Role of School Administrators in Promoting Teacher Competency in the 21st Century in Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 กมลชนก โคตรวงศ์ และมิตภาณี พุ่มกล่อม Kamolchanok Khotwong and Mitparnee Pumklom.....60	60
แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 Guidelines for Promoting Self-Directed Learning Strategies in Accordance with The Policy of Reducing Classroom Hours and Increasing Learning Time in Schools Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4 อรรถพล บุญรัตน์ และนิพนธ์ วรณเวช Attaphon Bunrat and Nipon Wonnawed.....73	73
ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี Satisfaction of people in the service area of Nong Bua Ban Subdistrict municipality, Nong Wua So District, Udon Thani Province दनัย लामक़ा, ठोङक़ा गेखज़न्तर् and พระครูสุนทรวินัยรส Danai Lamkham, Thongkham Ketchan and Phrakhrusunthonwinairot.....88	88

บทความวิชาการ

กลไกการพัฒนานักกิจกรรมการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนและการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ Mechanism for developing activities to promote students' intelligence and develop ethics by integrating the principles of Yoniso Manasikara วิญญู เถาถาวงษ์, จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, พระณัฐวุฒิ พันทะลี, แก่นเพชร แผงสีพล และ วิจิตร สมวงศ์ Winyoo Thaothawong, Chakkree Sricharumedhiyan, PhraNatthawut Phanthali, Keanpet Pheangseepol and Wichit Somwong.....102	102
---	-----

บทความวิจารณ์หนังสือ

สร้างของให้คนติด

Hooked

ณครินทร์ ใจลึก และประทีป พีชทองกลาง

Nakarin Jailuk and Prateep Peuchthonglang.....114

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....121

แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของ
บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Guidelines for Development of Research Funding Process of Supporting
Staff, Khon Kaen University

นัททริการ์ บุญมา

Nattrika Boonma

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

Corresponding Author, Email: bonattrika@kkumail.com

Received 15/07/2024 | Revised 30/07/2024 | Accepted 31/07/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยและศึกษา แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่หลากหลาย และกระบวนการในการคัดเลือกใช้ระยะเวลานาน ขั้นตอนการเปิดบัญชีธนาคารที่ล่าช้าและขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณที่ยุ่งยาก และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขอรับทุนไม่ทั่วถึง 2) แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนวิจัยสถาบัน คือ ควรมีการจัดสัมมนาระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้คำปรึกษา เพื่อให้คำปรึกษากับนักวิจัยที่ต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำในการขอทุนวิจัย มีการจัดเวทีอบรมให้ความรู้ในเรื่องการทำวิจัย ควรลดข้อจำกัดกฎเกณฑ์ของทุนวิจัยสถาบันในด้านการใช้งบประมาณ และควรลดขั้นตอนเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณ สร้างแรงบันดาลใจหรือสร้างแรงจูงใจให้กับนักวิจัยได้ทำวิจัยและมีการเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ มีการใช้สื่อ Social Media ในการติดต่อสื่อสาร และจัดเวที Show and Share

คำสำคัญ: กระบวนการขอรับทุน; การวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน; ทุนสนับสนุนการวิจัย

Abstract

This research aims to study the problems and obstacles in applying for research grants and study guidelines for developing research grant applications for the research fund at Khon Kaen University. It was qualitative research. The key informants were five people. The research tool was a focus group and analyzed the content of the research. It was found that: 1) Problems in applying for research funding were that there were not many qualified

committees and the selection process takes a long time; a delayed bank account opening process; a cumbersome budget disbursement process; and inadequate public relations about the grant application. 2) Guidelines for developing the process of requesting institutional research grants should be seminars between researchers and consultants to consult with researchers who need help or advice in applying for research funding. There was a forum that provides training and education about doing research; should reduce the limitations of institutional research grants in terms of budget; should reduce the process of budget disbursement; inspire or incentivize researchers to do research; and add more diverse publicity channels. Technology should be used, social media should be used for communication, and show and share forums should be organized.

Keywords: Grant application process; Research of support personnel; Research funding

บทนำ

ทุนวิจัยถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถขับเคลื่อนภารกิจให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้เหมาะสมตรงกับเป้าหมายหรือบรรลุลวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร ดังนั้นทุนวิจัยจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งนอกเหนือจากนักวิจัยหรือทรัพยากรมนุษย์ ในการพัฒนา ส่งเสริมและนอกจากนี้ยังเป็นทุนสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินงานวิจัยที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา และสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ แก้ปัญหา หรือวางแผนพัฒนาการดำเนินงาน ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย (กองบริหารงานวิจัย, 2564)

ปี พ.ศ. 2547 มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดตั้ง “สำนักบริหารการวิจัย” ตามประกาศสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับที่ 3/2547 ลงวันที่ 28 เมษายน 2547 สังกัดสำนักงานอธิการบดี ภายใต้การกำกับดูแลของรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยเป็นหน่วยงานกลางในการสนับสนุนและส่งเสริมภารกิจด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2555 มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดตั้ง “กองบริหารงานวิจัย” ตามประกาศสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับที่ 5/2555 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2555 เรื่อง “การจัดตั้งหน่วยงานภายในสำนักงานอธิการบดี” และประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับที่ 1830/2555 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2555 เรื่อง “หน้าที่และความรับผิดชอบของกองและสำนักงานในสำนักงานอธิการบดี” โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของกองบริหารงานวิจัย ได้แก่ 1) สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย รวมทั้ง การประสานงานการจัดทำแผนการวิจัย โครงการวิจัย และจัดทำคำขอขออนุมัติโครงการวิจัย 2) บริหารจัดการทุนอุดหนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัย และประสานการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิจัย การประกันคุณภาพด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย ตลอดจนการประสานการจัดหาแหล่งทุน และการสร้างความเชื่อมโยงกับแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยกับหน่วยงานต่าง ๆ 3) ประสานงานด้านการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้มีความสามารถในการพัฒนางานประจำโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 4) ประสานงานการสร้างเครือข่ายการวิจัยกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน ตลอดจน ผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และเชิงสาธารณะ 5) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศด้านการวิจัย รวมทั้ง จัดทำวารสารการวิจัยเพื่อให้บริการด้านการ

วิจัยและการบริการวิชาการ ตลอดจนเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสู่วงวิชาการและ
สาธารณะ 6) ประสานและสนับสนุนการดำเนินการกิจสนับสนุนการวิจัยด้านอื่น ๆ ตามที่มหาวิทยาลัย
มอบหมาย 7) บริหารงานทั่วไป ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
ปี พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มีการปรับปรุงการแบ่งหน่วยงานภายในสำนักงานอธิการบดี ตาม
ประกาศ ฉบับที่ 312/2561 เรื่อง “การแบ่งหน่วยงานสำนักงานอธิการบดี” โดย “กองบริหารงานวิจัย” มี
สถานะเป็น “หน่วยงานบริหารจัดการกลางของมหาวิทยาลัย” และตามเอกสารแนบท้ายประกาศ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับที่ 737/2561 เรื่องการเปลี่ยนชื่อหน่วยงานภายในของสำนักงานอธิการบดี ชื่อ
ภาษาอังกฤษของกองบริหารงานวิจัย เรียกว่า “Research Administration Division” (กองบริหาร
งานวิจัย, 2564)

ปีพ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มีการปรับปรุงการแบ่งหน่วยงานภายในสำนักงาน
อธิการบดี ตามประกาศ ฉบับที่ 58/2562 เรื่อง “การแบ่งหน่วยงานสำนักงานอธิการบดี” โดย “กอง
บริหารงานวิจัย” มีสถานะเป็น “หน่วยงานบริหารจัดการกลางของมหาวิทยาลัย” และใช้ชื่อภาษาอังกฤษ
ของกองบริหารงานวิจัย เรียกว่า “Research Administration Division” (กองบริหารงานวิจัย, 2564)

ปัจจุบัน กองบริหารงานวิจัย อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา มีการจัด
โครงสร้างการบริหารงานตามกลุ่มภารกิจ งานประจำภายใต้กองบริหารงานวิจัย งานตามแผนยุทธศาสตร์
แบ่งเป็น 4 กลุ่มภารกิจดังนี้ 1) กลุ่มภารกิจทุนและพัฒนานักวิจัย 2) กลุ่มภารกิจสนับสนุนระบบนิเวศวิจัย
3) กลุ่มภารกิจขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์งานวิจัยและบัณฑิตศึกษา 4) กลุ่มภารกิจบริหารจัดการองค์กร
(กองบริหารงานวิจัย, 2564)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทิศทางทิศทางการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ในกองบริหารงานวิจัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองบริหาร
งานวิจัย ได้ดังนี้ 1) ขั้นตอนหรือกระบวนการขอรับทุนสนับสนุนงานวิจัยค่อนข้างซับซ้อน ไม่ชัดเจน 2) การ
กำหนดหัวข้อการวิจัยไม่ตอบสนองต่อความเชี่ยวชาญของบุคลากรสายสนับสนุนในกลุ่มสาขาวิชา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3) ขาดคู่มือในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย ทำให้ผู้ขอรับทุนสนับสนุน
งานวิจัยจากทางมหาวิทยาลัยไม่เข้าใจในวิธีการดำเนินการขอรับทุนที่ถูกต้อง 4) บุคลากรบางส่วนขาด
ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและการปรับตัวในเรื่องของการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่
ระบาดของเชื้อ COVID-19 เนื่องจากต้องมีการปรับวิธีการให้บริการในรูปแบบใหม่ หรือการปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับการให้บริการที่ไม่เป็นไปตามหน้าที่เดิมทำให้การดำเนินงานด้านการขอทุนสนับสนุนการวิจัยถูก
จำกัดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ
แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค รูปแบบการปฏิบัติงาน แนวทางการพัฒนา
กระบวนการขอทุนสนับสนุนการวิจัย แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือวิธีการพัฒนา
กระบวนการขอทุนสนับสนุนการวิจัยให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ บุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ที่เคยได้รับทุนวิจัยสถาบันในปี 2562-2563 2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำวิจัยสถาบัน 3) มีความยินดีและเต็มใจให้ข้อมูล จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ผู้วิจัยได้ประสบในกระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย รวมไปถึงต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม คือ ข้อคำถามหรือประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อใช้สนทนากลุ่มโดยแนวคำถามมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุนว่ามีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร และเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของกองบริหารงานวิจัย ซึ่งแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มผู้วิจัยนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การคำนวณด้วยดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) ซึ่งจะให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาและประเมินว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีความชัดเจนและสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยได้ค่าตรงตามเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1.00 (มณีรัศม์ พัฒนาสมบัติสุข, 2564; นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2565)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร อาทิ นโยบายด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเภททุน และขั้นตอนการดำเนินการ จำนวนโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน จากแหล่งข้อมูลจากเอกสารของกองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในส่วนของการศึกษาเรื่องของแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ รายงานการวิจัยทั้งภาษาไทย และข้อมูลจากแหล่งอิเล็กทรอนิกส์

3.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยกำหนดวันและนัดหมายวันโดยได้แจ้ง ให้ผู้ให้ข้อมูลทราบก่อนล่วงหน้า พร้อมทั้งอธิบายประเด็นของแนวคำถามให้ทราบอย่างคร่าว ๆ และก่อนการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจนว่าจะนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงวิชาการเท่านั้น ซึ่งการเตรียมการจัดสนทนากลุ่มในการจัดการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) การกำหนดประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุนว่ามีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร และประเด็นแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของกองบริหารงานวิจัย 2) การกำหนดและคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มหรือผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มรู้สึกสะดวกใจในการสนทนา และให้กลุ่มสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย 3) จัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเสียง เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดของการสนทนา คำตอบที่เกิดจากการถกเถียงและแลกเปลี่ยน

ประเด็นปัญหากัน ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มในสถานที่ที่เหมาะสม อากาศถ่ายเทและ
ผู้เข้าร่วมปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2562)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาแยกประเด็นตามคำถาม จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูล
ในแต่ละประเด็นโดยใช้วิธีการตีความวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสรุปผลการวิจัยแยกเป็นประเด็น ๆ
เรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

4.2 นำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีและ
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันของข้อมูลที่ได้จาก
การสนทนากลุ่มกับข้อมูลจากเอกสารเพื่อใช้ในการอภิปรายผล

4.3 ผู้วิจัยทำการบรรยายถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลโดย
ละเอียดในรายงานการวิจัยโดยใช้ถ้อยคำที่ละเอียด โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ขั้นตอน
การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม สรุปเรียบเรียงเป็นข้อมูลเชิงบรรยายและทำการวิเคราะห์ข้อมูล
ตามระเบียบแบบแผน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาด้านกระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ 1) มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่ไม่หลากหลาย 2) กระบวนการในการคัดเลือกใช้ระยะเวลานาน 3) มีกรรมการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ
ทำวิจัยน้อย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “กระบวนการขอรับทุนมีความเหมาะสม เนื่องจากมีคณะ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาข้อเสนอโครงการที่เป็นกลาง เป็นธรรม มีกระบวนการในการ
คัดเลือกที่เป็นเหตุเป็นผล ในส่วนของกระบวนการเริ่มต้น คือ ยื่นข้อเสนอโครงการ ก็จะมีกรรมการร่วมกัน
พิจารณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร ถูกต้องหรือไม่ วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเรื่องที่จะทำ
หรือไม่ หลังจากกระบวนการเสนอโครงการเสร็จสิ้น จะมีรายงานความก้าวหน้าเกี่ยวกับการทำวิจัยว่าพบ
ปัญหาหรือไม่ จะมีคณะกรรมการคอยช่วยชี้แนะแนวทางการทำ และหลังจากที่มีการรายงานความก้าวหน้า
เสร็จสิ้น จะมีการส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ ในส่วนนี้จะมีคณะกรรมการไปตรวจดูผลลัพธ์ของงานวิจัยว่า
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่” (การสนทนากลุ่ม, 8 ตุลาคม 2564)

2. สภาพปัญหาด้านขั้นตอนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ 1) ขั้นตอนการเปิดบัญชีธนาคารที่
ล่าช้า 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการเขียนรายงาน 3) ขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณที่ยุ่งยาก
เพราะต้องเบิกจ่าย 3 งวด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณที่ยุ่งยาก
เพราะต้องเบิกจ่าย 3 งวด ซึ่งงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไม่เหมาะสมกับขั้นตอนที่มีหลายขั้นตอน
ยกตัวอย่างเช่น นักวิจัยบางคนได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยไม่ถึง 10,000 บาท แต่ต้องแบ่งเป็น 3 งวด ซึ่ง
การเบิกจ่ายในแต่ละงวดต้องใช้เวลาานาน จึงทำให้ได้เงินมาใช้จ่ายล่าช้าไปด้วย” (การสนทนากลุ่ม, 8
ตุลาคม 2564)

3. สภาพปัญหาด้านวิธีการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ 1) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ
ขอรับทุนไม่ทั่วถึง 2) วิธีการเขียนรายงานการวิจัย การเขียนแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ที่ไม่ถูกต้อง
ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “วิธีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนมีลักษณะแบบกลุ่มปิด เนื่องจากมี
นักวิจัยที่ทราบข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลเพียงไม่กี่คน รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพียงการ forward e-mail
หรือ workplace ทำให้การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขอรับทุนไม่ทั่วถึง อีกทั้งข่าวสารการเปิดรับสมัคร

ทุนวิจัยสถาบันยังไม่ทั่วถึงสำหรับบุคลากรภายนอก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วบุคลากรสายสนับสนุนทราบข้อมูล การประชาสัมพันธ์แบบการบอกกล่าวระหว่างบุคคล หรือทราบข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์จากคนที่สนิทสนมกัน” (การสนทนากลุ่ม, 8 ตุลาคม 2564)

4. สภาพปัญหาด้านอื่น ๆ ในการขอรับทุนสนับสนุนทุนวิจัย คือ 1) ทุนวิจัยสถาบันมีจำนวนจำกัด 2) การเบิกจ่ายงบประมาณใช้ระยะเวลานาน 3) นักวิจัยขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย 4) ภาระงานประจำส่งผลกระทบต่อไม่ขอรับทุนวิจัยสถาบันต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ปัญหา อุปสรรคในการขอรับทุนวิจัยสถาบัน คือ ในการขอทุนวิจัยสถาบันมีจำนวนงบประมาณจำกัด ซึ่งมีวงเงินจำนวนไม่เกิน 30,000 บาท แต่เมื่อดำเนินการขอรับทุนวิจัยมักถูกกลดงบประมาณลงครึ่งหนึ่ง อีกทั้งยังเกิดปัญหาในเรื่องของการนำเสนอผลงานวิจัยแก่คณะกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ถ้านักวิจัยเข้าผิดกลุ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบว่านักวิจัยเข้าถูกกลุ่มหรือผิดกลุ่ม เพราะคณะกรรมการจะมีหน้าที่ในการรับฟังข้อเสนอหรือผลงานจากนักวิจัย ก็จะส่งผลให้คณะกรรมการที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุนไม่ตรงสายอาชีพ หรือไม่ตรงกับหัวข้อวิจัยที่บุคลากรทำ กล่าวคือ คณะกรรมการจับกลุ่มวิจัยโดยไม่ได้พิจารณาความรู้ ความสามารถ หรือความถนัดของบุคลากร แต่เป็นการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการในการจับกลุ่มให้โดยจับกลุ่มตามชื่อเรื่องหรือโจทย์วิจัย จึงทำให้การวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุนไม่ตรงกับความสามารถหรือความรู้ที่มี เมื่อดำเนินการขอทุนจึงเกิดปัญหา” (การสนทนากลุ่ม, 8 ตุลาคม 2564)

5. ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อการรับบริการด้านการขอรับทุนวิจัยสถาบัน คือ นโยบายของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นผลทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำวิจัยของทุนวิจัยสถาบัน เนื่องจากทุนวิจัยสถาบันเป็นทุนวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรสายสนับสนุน ที่ต้องการพัฒนางาน พัฒนาตนเอง เพื่อความก้าวหน้า จึงไม่สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ทำให้ทุนวิจัยสถาบันมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการทำวิจัย รวมถึงงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรน้อยกว่าทุนวิจัยอื่น ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “หลักเกณฑ์การจัดสรรทุนมีข้อจำกัด เนื่องจากหลักเกณฑ์การจัดสรรทุนของมหาวิทยาลัยไม่ได้จำแนกหลักเกณฑ์ในแต่ละทุน แต่เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่นำไปใช้กับทุกทุน จึงทำให้การขอรับทุนวิจัยสถาบันต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขของมหาวิทยาลัย ซึ่งทุนวิจัยสถาบันได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย มีวงเงินไม่เกิน 30,000 บาท อีกทั้งหลักเกณฑ์ทุนวิจัยสถาบันมีข้อบังคับให้นักวิจัยเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณที่นำไปใช้จ่าย เช่น ค่าใช้สอย ค่าลงทุน ค่าครุภัณฑ์ ส่งผลให้นักวิจัยเขียนรายละเอียดเท็จ คือ นักวิจัยไม่นำงบประมาณที่ได้ไปใช้จริงตามที่เขียนชี้แจงในรายละเอียด ด้วยหลักเกณฑ์นี้เป็นส่วนที่ทำให้กระบวนการขอรับทุนวิจัยสถาบันเกิดข้อโหว่ได้ง่าย” อีกทั้งกระบวนการในการขอรับทุนใช้เวลานาน ซึ่งนักวิจัยมองว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่คุ้มค่ากับหลักเกณฑ์ ขั้นตอนที่ยุ่งยาก และระยะเวลาในการทำวิจัย” (การสนทนากลุ่ม, 8 ตุลาคม 2564)

6. แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนวิจัยสถาบัน จำแนกเป็น ก่อนกระบวนการขอรับทุนสนับสนุน คือ 1) ควรมีการจัดสัมมนาหรือนักวิจัยกับเจ้าหน้าที่ที่ให้คำปรึกษา คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำปรึกษากับนักวิจัยที่ต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำในการขอทุนวิจัย 2) ควรมีการจัดเวทีอบรมให้ความรู้ในเรื่องการทำวิจัย การออกแบบการวิจัย 3) การเปิดเวทีอบรมเพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยแต่ละคนได้นำเสนอหัวข้อของตนเองที่สนใจ 4) ควรมีคำสำคัญที่บ่งบอกหรืออธิบายชัดเจนว่านักวิจัยต้องดำเนินการอย่างไรให้ไม่ถูกกลดงบประมาณลง ระหว่างการรับทุนสนับสนุน คือ 1) ควรลด

ข้อจำกัด หรือกฎเกณฑ์ของทุนวิจัยสถาบันในด้านการใช้งบประมาณ 2) ควรลดขั้นตอนเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณให้เป็นการเบิกจ่ายแบบเหมาจ่าย ไม่ต้องมีการแบ่งจ่ายแบบ 3 งวด 3) ลดขั้นตอนการส่งเอกสาร 4) ควรมีการปรับเปลี่ยนการทำวิจัยแบบกลุ่ม ให้สามารถทำวิจัยแบบเดี่ยวได้ หรือการเปิดโอกาสให้นักวิจัยได้ทำวิจัยที่อิสระมากขึ้น 5) สร้างแรงบันดาลใจหรือสร้างแรงจูงใจให้กับนักวิจัยได้ทำวิจัย 6) ควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ตามคณะต่าง ๆ มากขึ้น มีความหลากหลายมากขึ้น

7. แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยในอนาคต คือ 1) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อให้การส่งเอกสารขอทุนสนับสนุนการวิจัยสะดวกยิ่งขึ้น 2) การใช้สื่อ Social Media ในการติดต่อสื่อสาร 3) ควรมีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้มีคณะกรรมการรุ่นใหม่ ๆ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น 4) การจัดเวที Show and Share สำหรับนักวิจัยที่ต้องการนำผลงานไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ 5) ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับทุนสนับสนุนการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาด้านกระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ 1) มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่หลากหลาย 2) กระบวนการในการคัดเลือกใช้ระยะเวลานาน 3) มีกรรมการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัยน้อย สอดคล้องกับนันทนุชาน (2564) ที่ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยสถาบันของบุคลากรสายสนับสนุน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ระบุว่า ปัญหาในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่หลากหลายและไม่มีผู้ให้คำแนะนำในการทำวิจัย ดังนั้นในแต่ละคณะควรมีการรวบรวมข้อมูลของนักวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของแต่ละคณะที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ไว้เป็นข้อมูลส่วนกลาง เพื่อให้ผู้วิจัยติดต่อและขอคำแนะนำได้ตามความเชี่ยวชาญ

2. สภาพปัญหาด้านขั้นตอนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ 1) ขั้นตอนการเปิดบัญชีธนาคารที่ล่าช้า 2) ขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการเขียนรายงาน 3) ขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณที่ยุ่งยาก เพราะต้องเบิกจ่าย 3 งวด ดังนั้นจึงควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการให้ทุน วิเคราะห์ทุน หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในแต่ละด้านอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ อรุณข ศรีคำ และคณะ (2561) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนให้บุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนานักศึกษา ผักประสมการณวิรัชชีพครุ พบว่า ครูผู้สอนส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียน ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย

3. สภาพปัญหาด้านวิธีการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย คือ 1) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขอรับทุนไม่ทั่วถึง 2) วิธีการเขียนรายงานการวิจัย การเขียนแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้กองบริหารงานวิจัยอาจสนับสนุนด้วยการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการเขียนรายงานการวิจัยให้ถูกต้อง สอดคล้องกับ ทศนีย์ ทานตวนิช (2558) ที่ทำการวิจัยเรื่องข้อผิดพลาดในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ผลงานการเขียนเชิงวิชาการในเค้าโครงการศึกษาค้นคว้าของนิสิตสาขาวิชาภาษาไทยมีข้อผิดพลาดหลายประการ อาทิ ข้อผิดพลาดด้านเนื้อหา ได้แก่ 1) ชื่อเรื่อง 2) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 3) วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า 4) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาค้นคว้า อันเป็นปัญหาด้านวิธีการเขียนรายงานการวิจัย

4. สภาพปัญหาด้านอื่น ๆ ในการขอรับทุนสนับสนุนทุนวิจัย คือ 1) ทุนวิจัยสถาบันมีจำนวนจำกัด 2) การเบิกจ่ายงบประมาณใช้ระยะเวลานาน 3) นักวิจัยขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย 4) ภาระงาน

ประจำส่งผลการไม่ขอรับทุนวิจัยสถาบันต่อเนื่องสอดคล้องกับภควรรณ สีสวย และเพ็ญศรี ชื่นชม (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการทำวิจัยไม่แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ที่พบว่า อัตราค่าตอบแทนผู้ช่วยวิจัยค่อนข้างต่ำ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ และจำนวนงบประมาณที่ทางคณะให้ยืมไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และสอดคล้องกับ ประวิษฐา ญัฏฐากรกุล (2559) ที่ระบุว่าปัญหาส่วนตัวที่เป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยได้รับอิทธิพลจากความรู้สึกว่าการวิจัยไม่มีประโยชน์หรือไม่มีคุณค่ามากที่สุด รองลงมาคือความรู้สึกว่าการวิจัยเป็นงานที่น่าเบื่อ และไม่รู้อะไรจะทำวิจัยเรื่องอะไรตามลำดับ

5. ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อการรับบริการด้านการขอรับทุนวิจัยสถาบัน คือ นโยบายของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นผลทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำวิจัยของทุนวิจัยสถาบัน เนื่องจากทุนวิจัยสถาบันเป็นทุนวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคหรือเรื่องที่เกี่ยวกับบุคลากรสายสนับสนุน ที่ต้องการพัฒนางาน พัฒนาตนเอง เพื่อความก้าวหน้า จึงไม่สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ทำให้ทุนวิจัยสถาบันมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการทำวิจัย รวมถึงงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร น้อยกว่าทุนวิจัยอื่น ๆ ดังนั้นกองบริหารงานวิจัยควรมีการรายงานผลเกี่ยวกับข้อบกพร่องหรือให้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแก่ผู้วิจัยเพื่อนำไปสู่การปรับแก้ไขการเขียนรายงานการวิจัยให้ถูกต้อง สอดคล้องกับ อรุณี เสงยศมาก และคณะ (2563) ที่ทำการวิจัยเรื่องเงื่อนไขสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมสมรรถนะการทำวิจัยของอาจารย์พยาบาลเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล พบว่า ในการทำวิจัยขาดการสนับสนุนในด้านบริหารจัดการภายในหน่วยงาน และบรรยากาศไม่เอื้ออำนวย

6. แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนวิจัยสถาบัน จำแนกเป็นก่อนกระบวนการขอรับทุนสนับสนุน คือ 1) ควรมีการจัดสัมมนาระหว่างนักวิจัยกับเจ้าหน้าที่ที่ให้คำปรึกษา คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำปรึกษากับนักวิจัยที่ต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำในการขอทุนวิจัย 2) ควรมีการจัดเวทีอบรมให้ความรู้ในเรื่องการทำวิจัย การออกแบบการวิจัย 3) การเปิดเวทีอบรมเพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยแต่ละคนได้นำเสนอหัวข้อของตนเองที่สนใจ 4) ควรมีคำสำคัญที่บ่งบอกหรืออธิบายชัดเจนว่านักวิจัยต้องดำเนินการอย่างไรให้ไม่ถูกลดงบประมาณลงสอดคล้องกับขวัญนคร สอนหมั่น (2563) ที่นำเสนอแนวทางด้านเงินทุนสนับสนุนการวิจัย คณะควรจัดหางบประมาณให้พอเพียงสำหรับ การทำวิจัยของคณาจารย์ ทั้งจากแหล่งทุนภายในประเทศและต่างประเทศให้มากขึ้น และด้านบรรยากาศการทำวิจัย คณะควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างบรรยากาศความตื่นตัวด้านการวิจัยขึ้นภายในคณะ เช่น การจัดสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสัมมนาวิจัย การประชุมวิจารณ์ ข้อเสนอโครงการ หรือการเชิญชวนนักวิจัยต่างสถาบันมาสร้างความร่วมมือทางวิชาการ เป็นต้น ระหว่างการรับทุนสนับสนุน คือ 1) ควรลดข้อจำกัด หรือกฎเกณฑ์ของทุนวิจัยสถาบันในด้านการใช้งบประมาณ 2) ควรลดขั้นตอนเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณให้เป็นการเบิกจ่ายแบบเหมาจ่าย ไม่ต้องมีการแบ่งจ่ายแบบ 3 วง 3) ลดขั้นตอนการส่งเอกสาร 4) ควรมีการปรับเปลี่ยนการทำวิจัยแบบกลุ่มให้สามารถทำวิจัยแบบเดี่ยวได้ หรือการเปิดโอกาสให้นักวิจัยได้ทำวิจัยที่อิสระมากขึ้น ทั้งนี้ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการทำวิจัย โดยการคำนึงถึงความต้องการของคณาจารย์และพันธกิจด้านการวิจัยของหน่วยงาน และจัดให้มีพี่เลี้ยงนักวิจัยเพื่อถ่ายทอดและเพิ่มศักยภาพการวิจัย ด้านผู้วิจัยควรมีการกำหนดภาระงานที่ชัดเจนด้านการวิจัยเพื่อกระตุ้นการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม และจัดอบรมรับฟังข้อชี้แจงรายละเอียดการเบิกจ่าย งบประมาณให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง 5) สร้างแรงบันดาลใจหรือสร้างแรงจูงใจให้กับนักวิจัยได้ทำวิจัย 6) ควรมีการเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ตามคณะต่าง ๆ มากขึ้น มีความ

หลากหลายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบรรณารักษ์ รุ่งแสง และวรรณ สโมสรสุข (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการดำเนินโครงการวิจัยของผู้รับทุนสนับสนุนโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมการทำวิจัย คือ การมีระบบพี่เลี้ยง การมีเครือข่ายวิจัยภายในองค์กร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนด้านทักษะการวิจัยจากหน่วยงานในและสนับสนุนด้านแหล่งข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย

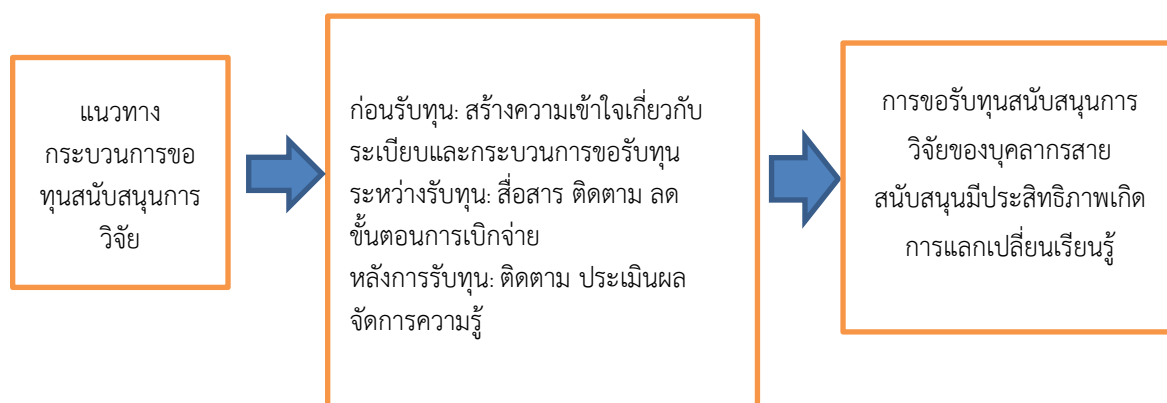
7. แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของกองบริหารงานวิจัยในอนาคต คือ 1) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อให้การขอทุนสนับสนุนการวิจัยสะดวกยิ่งขึ้น 2) การใช้สื่อ Social Media ในการติดต่อสื่อสาร 3) ควรมีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้มีคณะกรรมการรุ่นใหม่ ๆ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น 4) การจัดเวที Show and Share สำหรับนักวิจัยที่ต้องการนำผลงานไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต่าง ๆ 5) ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับทุนสนับสนุนการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้วิจัยที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการขอรับทุนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เช่นการมีเว็บ GotoKnow และ Weblog

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ
 - 1.1 ด้านระบบเว็บไซต์ของหน่วยงาน ควรมีการปรับปรุงข้อมูลให้ชัดเจน ในเรื่องของกระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย
 - 1.2 ด้านการจัดทำคู่มือการขอทุน ควรมีการจัดทำคู่มือไว้สำหรับนักวิจัยในการขอทุนวิจัยของแต่ละทุน เพื่อให้ นักวิจัยได้มีรูปแบบการทำวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
 - 1.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัครทุนสนับสนุนการวิจัย ควรมีช่องทางที่หลากหลาย ให้สามารถเข้าถึงและมีความน่าสนใจมากขึ้น
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายการวิจัยภายในองค์กร
 - 2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนระบบการขอทุนสนับสนุนการวิจัย
 - 2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์

องค์ความรู้ที่ได้

ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน จำแนกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนกระบวนการขอรับทุนสนับสนุน คือ มุ่งเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือกันเกี่ยวกับระเบียบและกระบวนการในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย และส่งเสริมผู้วิจัยด้วยการจัดการอบรมเกี่ยวกับการวิจัย ระหว่างการขอรับทุนสนับสนุน คือ มุ่งเน้นการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้วิจัย ลดขั้นตอนเกี่ยวกับการเบิกจ่ายและมีระบบติดตามการขอรับทุน และหลังการขอรับทุนสนับสนุน มีการประเมินผลกระบวนการทั้งหมดเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อไป ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร มีการจัดระบบความรู้และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรสู่สภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรสายสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารงานวิจัย. (2564). *ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา*. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2564, จาก <https://rad.kku.ac.th>.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 12(1), 17-30.
- ขวัญนคร สอนหมั่น. (2563). ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการวิจัยของคณาจารย์ ภาควิชาคณະมนุชยศาสตรและสังคมศาสตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารวิจัยสถาบัน มข*, 1(1), 101-111.
- ทัศนีย์ ทานตวณิช. (2558). ข้อผิดพลาดในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร*, 23(43), 1-29.
- นันทนุชาถ กระแสโท. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยสถาบันของบุคลากรสายสนับสนุน คณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารการบริหารการศึกษ มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 1(3), 43-53.
- นพวรรณ รื่นแสง และวรวรรณ สโมสรสุข. (2559). ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการดำเนินโครงการวิจัยของผู้รับทุนสนับสนุนโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. *วารสารวิจัยพัฒนายลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3), 207-218.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2565). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประวิชญา ญฐากรกุล. (2559). ปัญหาส่วนตัวที่เป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัย. *วารสารราชพฤกษ์*, 14(1), 60-68.
- ภควรรณ สีสวย และเพ็ญศรี ชื่นชม. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการทำวิจัยไม่แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์. *วารสารศิลปศาสตร*, 7 (1), 173-190.
- มณีนรค์ม พัฒนสมบัติสุข. (2564). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาลและสังคมศาสตร. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 8(2), 329-343.
- สนทนากลุ่ม. (2564). *สภาพปัญหาและแนวทางในการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย*. 8 ตุลาคม 2564.

- อรนุช ศรีคำ และคณะ. (2561). การพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนให้บุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 7(2), 157-169.
- อรุณี เสงยศมาก และคณะ. (2563). เจื่อนไขสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมสมรรถนะการทำวิจัยของอาจารย์พยาบาลเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 12 (2), 265-276.

การผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
ในยุคอาณาจักรสุโขทัย
Production of board games to promote history learning
in the Sukhothai Kingdom era

ภูดิท กรรณิการ¹, ประทีป วิจิตรศรีไพบูลย์^{2*}, วรัญญา เดชพงษ์³, วัชร อ่อนศรี⁴
และ สิริภัทร เพ็ญทอง⁵

Phudit Kannikar¹, Pratheep Vijitsribhailboon^{2*}, Waranya Dathpong³ Wachara Voonsri⁴
and Siripat Penthong⁵

^{1,2,3,4,5}สาขาเทคโนโลยีมีัลติมีเดีย คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

^{1,2,3,4,5} Multimedia Technology of The faculty of business administration and Information Technology
Rajamangala University of Technology Tawan-ok

* Corresponding author e-mail: pratheep_vi@rmutto.ac.th

Received 2/07/2024 | Revised 31/07/2024 | Accepted 05/08/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในยุคสุโขทัย (2) ผลิตสื่อบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย วิธีดำเนินการวิจัยแบ่ง 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคคลทั่วไป จำนวน 57 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามถึงโครงสร้างเพื่อวัดความต้องการผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า บอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัยที่ผลิตประกอบด้วย ตัวละครหรือคาแรคเตอร์ กระดานบอร์ดเกม การ์ดคำถาม สมุดคำถาม สติกเกอร์แปะเหรียญชิป กล่องบอร์ดเกม กล่องบอร์ดเกม และคู่มือการเล่นบอร์ดเกม ผลการประเมินความพึงพอใจในการเล่นบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัยอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือได้ว่ามีความสามารถนำไปจัดกิจกรรมหรือจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: บอร์ดเกม; การเรียนรู้ประวัติศาสตร์; อาณาจักรสุโขทัย

Abstract

This research is research and development with the objectives to (1) study the history of the Sukhothai Kingdom era, (2) to produce board games to promote history learning in the Sukhothai Kingdom era, and (3) to study the satisfaction of the target

audience with the desire to produce board games to promote history learning in the Sukhothai Kingdom era. The research was conducted in 3 phases according to the objectives. The sample used in the research was 57 individuals. The research instrument was a semi-structured questionnaire to measure the need to produce board games to promote learning about the history of the Sukhothai Kingdom era. The statistics used in the research are percentage, mean, and standard deviation. The results of the research showed that the board games produced consisted of: character, board game, question cards, question books, chip coin stickers, board game boxes, board game boxes, and board game guides. The satisfaction rating of playing board games about the history of the Sukhothai Kingdom era is high. It can be used to organize activities or organize learning about history effectively.

Keywords: Board Game; Historical Learning; Sukhothai Kingdom Era

บทนำ

จังหวัดสุโขทัยดินแดนที่ขึ้นชื่อเรื่องรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ เป็นที่ตั้งของอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรไทยแห่งแรกเมื่อ 700 ปีก่อน (ขุนโชค สุวรรณทวี, 2562) คำว่า “สุโขทัย” มาจากสองคำ คือ “สุข+อุทัย” หมายความว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) รอยอดีตแห่งความรุ่งเรือง เห็นได้จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างประเทศ ประวัติสุโขทัยเริ่ม พ.ศ. 1800 เมื่อพระยาศรีนาวนัมถมพระบิดาพ่อขุนผาเมืองได้ปกครองเมืองสุโขทัยเรื่อยมาจนสิ้นพระชนม์ ขอมสมาดโหลยล่ำพวงข้าหลวงจากราชอาณาจักรขอมได้เข้ายึดครองเมืองขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมืองจำเมืองรัตได้ยึดเมืองคืน และสร้างเมืองสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี มีขุนบางกลางหาวพระนามใหม่ว่าพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองสุโขทัย อาณาจักรแห่งแรกของประเทศไทย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2565) ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชโอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ได้แผ่อาณาจักรออกไปกว้างขวางคลุมเขตประเทศไทยเกือบหมด บ้านเมืองเจริญทุกด้าน ไม่ว่าด้านประวัติศาสตร์ ยุทธศาสตร์กฎหมาย การปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี เฉพาะอย่างยิ่งทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1826 อักษรไทยที่ทรงประดิษฐ์นี้ได้จารึกไว้ในแผ่นศิลามากมาย ศิลปินจารึกเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญให้รู้เรื่องเมืองสุโขทัยมากขึ้น ในศิลปินจารึกบอกถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่ามีอาณาเขตกว้างมาก ทิศเหนือจรดเมืองแพร่ น่านและหลวงพระบาง ทิศใต้จรดนครศรีธรรมราชทิศตะวันออกจรดเมืองเวียงจันทน์ และทิศตะวันตกจรดเมืองหงสวดี การปกครองบ้านเมืองเป็นระบบ “พ่อปกครองลูก” ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีมีสิทธิเสรีภาพดังคำจารึกว่า “ไพร่ฟ้าหน้าใสในน้ำมีปลาในนามีข้าว เพื่อนจูงวัวไปค้าขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า” สมัยนั้นชาวสุโขทัย ทำเกษตรกรรมเป็นหลัก อาศัยน้ำที่มีอยู่บริบูรณ์ทำนา ทำสวน ทำไร่ มีการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ใช้หน้าแล้งเรียกว่า “ทำนบพระร่วง” ซึ่งนักโบราณคดีได้ศึกษาพบถึง 7 แห่ง สุโขทัยเป็นศูนย์กลางค้าและการผลิตเครื่องถ้วยชามที่เรียกว่า “สังคโลก” ส่งขายยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบอร์เนียว นอกจากนั้นยังเป็นศูนย์การค้าสินค้าจากจีน เช่น ถ้วยชามและผ้าไหม เพื่อขายในประเทศและส่งต่อต่างประเทศด้วย หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นความ

เจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของสุโขทัย ได้แก่ สมบัติทางวัฒนธรรมที่ได้รับการบูรณะขึ้นเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและมรดกโลกในปัจจุบัน

เกมการศึกษาเป็นสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมหลักตามหลักสูตรการศึกษา ที่ใช้จัดกิจกรรมสำหรับการศึกษา เพื่อพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา และเน้นทางด้านสติปัญญาหรือการคิด (อรรถเศรษฐ์, 2557) เกมการศึกษามีหลายประเภท มีรูปแบบและวิธีการเล่นแตกต่างกันออกไป สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความคิด คือ การเล่นเกมการศึกษาควรมีคำถามกระตุ้นที่ช่วยให้คิดด้วย เพราะตามธรรมชาติของมนุษย์มักมีการสงสัยในเรื่องที่ตนนั้นไม่รู้ และเมื่อได้รับการกระตุ้นด้วยคำถามซึ่งเป็นสิ่งเร้าใจที่ดีที่ทำให้ชวนสงสัย จูงใจให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพทางความคิดที่ควรมีอยู่ให้ก้าวขึ้น (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2553) เกมการศึกษาเป็นสิ่งเร้าใจที่ดี เป็นสื่อและกิจกรรมที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เปรียบเทียบหาความแตกต่างของเรื่องราวต่าง ๆ หรือหารายละเอียดบางอย่างในเนื้อหาขณะเดียวกันมีคำถามที่ชวนทำให้สังเกตเพิ่มมากขึ้นได้คือ จะช่วยทำให้มีพัฒนาการเป็นผู้รู้และหาความจริงหรือได้ได้แสดงออก บอร์ดเกม คือเกมกระดานบนโต๊ะ ที่มีการนำอุปกรณ์และชิ้นส่วนต่าง ๆ มาส่วนประกอบการเล่นซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากที่พวกกองทัพนักรบต่าง ๆ ใช้เพื่อวางแผนกลยุทธ์ในการรบ จนเวลาผ่านไปกลายมาเป็นเกมประเภทหนึ่งที่นิยมกันมาก (ฐิติพล ขำประถม, 2558) นอกจากนี้ปัจจุบันบอร์ดเกมนอกจากนำมาดัดแปลงเป็นเกมเพื่อความสนุกสนานแล้วยังถูกนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการสอน และการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อีกด้วย (ณัฐพล พูลนาผล, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทางผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “การผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย” นำเข้ามาใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่การเรียนรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย ที่บอกเล่าถึงการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย สภาพการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมผ่าน “บอร์ดเกม” ซึ่งเป็นสื่อที่เหล่าเด็กและเยาวชนกำลังให้ความสนใจในปัจจุบัน ที่ผู้เล่นต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ข้ามผ่านปัญหาและเรื่องราวเหตุการณ์ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของไทยในสถานการณ์ต่าง ๆ และทำให้เด็กและเยาวชนรู้จักเรื่องราวของอาณาจักรสุโขทัยได้อย่างสนุกสนานและน่าสนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในยุคสุโขทัย
2. เพื่อผลิตสื่อบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเล่นบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย” เป็น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนและนักศึกษา ที่อยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ในพระอุปถัมภ์ฯ มีจำนวนทั้งหมด 1,248 คน ชาย 857 คน หญิง 391 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้ นักเรียนและนักศึกษา ที่อยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ ในพระอุปถัมภ์ฯ การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างคือ จำนวนนักศึกษาทั้งหมด 50 คน เป็นชาย 35 คน หญิง 15 คน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การผลิตสื่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคศุโขทัย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน โดยแยกตามกระบวนการผลิต ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนการผลิต (Pre-production)

เป็นขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับยุคศุโขทัยและการผลิตบอร์ดเกม ค้นหาข้อมูลของสาขาเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเบื้องต้น และการออกแบบบอร์ดเกมควรเริ่มต้นจากตรงไหน บอร์ดเกมที่ตีควรมีลักษณะอย่างไร บอร์ดเกมแบบไหนสามารถนำไปทำเป็นเกมการศึกษาได้ดีคณะผู้จัดทำได้ดำเนินการระดมสมองโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลและด้านเทคนิค

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการผลิต (Pre-production)

1. การสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบบอร์ดเกม (Questionnaire Development) ทางคณะผู้จัดทำนำข้อมูลที่ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตและขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามความต้องการเพื่อใช้ในการออกแบบบอร์ดเกม

2. รวบรวมข้อมูลการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้รวบรวมแบบสอบถามได้แล้วจึงขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบบอร์ดเกมและได้เริ่มออกแบบโดยอิงข้อมูลในการออกแบบจากแบบสอบถาม ความต้องการ ความคิดเห็นมุมมองของผู้ประกอบการ และข้อมูลการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญ

ภาพที่ 1 ออกแบบสติ๊กเกอร์แปะเหรียญชิป

ภาพที่ 2 ออกแบบการ์ดอธิบายตัวละคร

ภาพที่ 3 ออกแบบการ์ดพิเศษ (หน้า-หลัง)

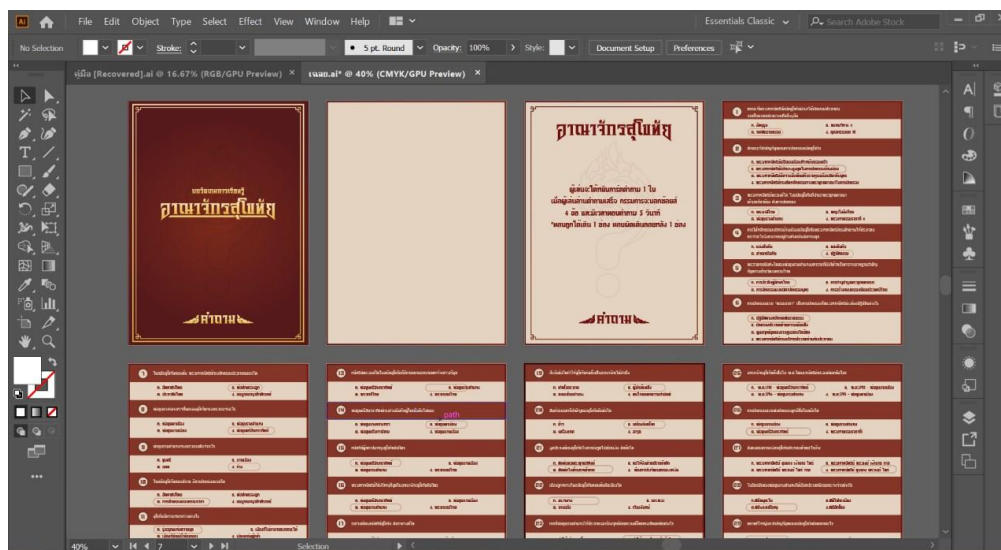
ภาพที่ 4 ออกแบบการ์ดคำถาม (หน้า-หลัง)

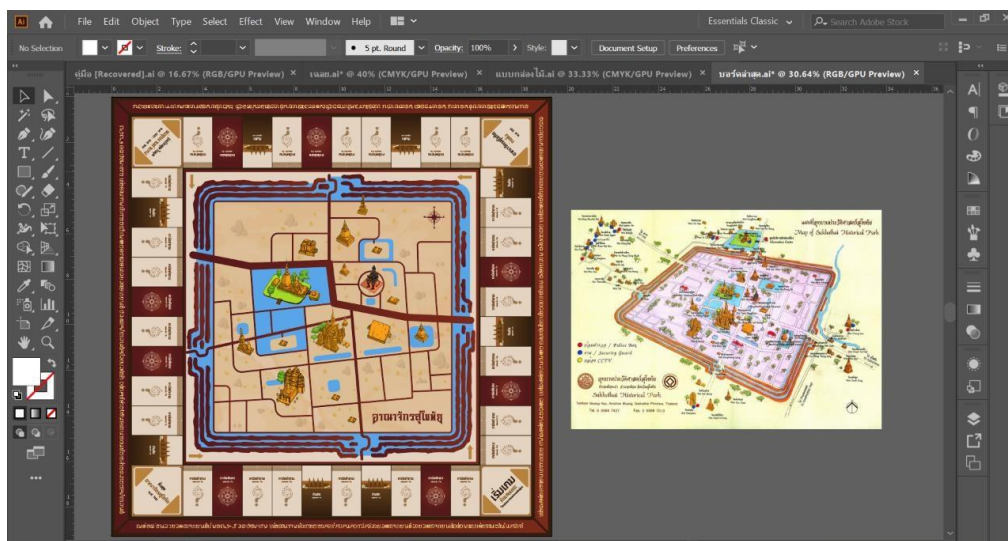
ภาพที่ 5 ออกแบบสัญลักษณ์กับดัก (หน้า-หลัง)

ภาพที่ 6 ออกแบบคู่มือการเล่นบอร์ดเกม

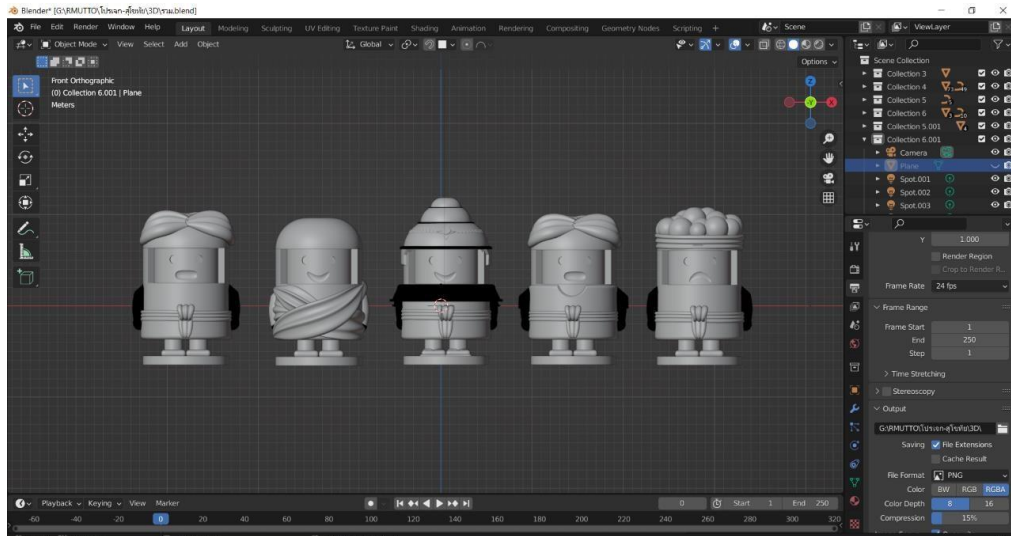
ภาพที่ 7 ออกแบบสมุดคำถามสำหรับบอร์ดเกม

ภาพที่ 8 ออกแบบกระดานสำหรับบอร์ดเกม

ภาพที่ 9 ออกแบบกล่องบอร์ดเกม

ภาพที่ 10 ออกแบบคาแรคเตอร์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนหลังการผลิต (Post production)

เป็นขั้นตอนหลังจากการวาดและลงสีตรวจทานความเรียบร้อยด้านข้อมูลและเนื้อหา จากนั้นส่งข้อมูลให้กับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบให้แน่ใจว่าข้อมูลถูกต้องและทำการส่งผลิตบอร์ดเกมออกมาเป็นรูปแบบชิ้นงานต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการผลิตสื่อบอร์ดเกมเรื่องยุคสุโขทัย ผู้วิจัยได้นำสื่อที่ผลิตไปทดลองใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. นำสื่อบอร์ดเกมเรื่องยุคสุโขทัยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
2. ทำการจัดทำแบบสอบถามโดยมีประเด็นในการสำรวจ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ ด้านการออกแบบกราฟิกและเทคนิคในการนำเสนอ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์
3. ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างตามสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเองและได้รับการตอบกลับมาเรียบร้อยแล้ว พร้อมกับให้คำแนะนำแก่ผู้ตอบแบบสอบถามในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจคำถามและวิธีการตอบแบบสอบถาม
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลต่อไป

การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาดำเนินการ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 50 ชุด แบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มีความสมบูรณ์ครบทั้ง 50 ชุด
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีลำดับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ จำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการแปลความเชิงบรรยายเพื่ออธิบาย ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงวัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงวัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณศึกษา แฟนเพจ เพชบุ๊ค ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงวัยในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล กรณศึกษา แฟนเพจเพชบุ๊ค และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ในยุคสมัยสุโขทัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ในยุคสมัยสุโขทัยจะวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 5 หัวข้อซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะนำเสนอเป็นจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามตารางที่ 1-5 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทราบหรือไม่ว่า อาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรเริ่มแรกของประเทศไทย

ทราบหรือไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทราบ	48	73.8
ไม่ทราบ	17	26.2
รวม	65	100

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน ส่วนมากคนทราบว่าอาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรเริ่มแรกของประเทศไทย มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 73.8% รองลงมาคือ ไม่ทราบมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2%

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามท่านอยากศึกษาประวัติศาสตร์ ในยุคใดมากที่สุด

ประวัติศาสตร์ในยุค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยุคสุโขทัย	21	32.3
ยุคอยุธยา	25	38.5
ยุคธนบุรี	7	10.8
ยุครัตนโกสินทร์	12	18.5
รวม	65	100

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน ส่วนมากอยากศึกษาประวัติศาสตร์ในยุคอยุธยา มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5% รองลงมาคือ ยุคสุโขทัย มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3% รองลงมาคือ ยุครัตนโกสินทร์ มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5% รองลงมาคือ ยุคธนบุรี มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8%

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามท่านอยากทราบเนื้อหาส่วนใดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มากที่สุด

อยากทราบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเมืองการปกครอง	16	26.6
สังคมการเป็นอยู่	32	49.2
เศรษฐกิจ	13	20
การทำสงคราม	3	4.6
ไม่อยาก	1	1.5
รวม	65	100

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน ส่วนมากอยากทราบสังคมการเป็นอยู่ มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2% รองลงมาคือ อยากทราบเศรษฐกิจ มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6% รองลงมาคือ อยากทราบการเมืองการปกครอง มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 20% รองลงมาคือ อยากทราบการทำสงคราม มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6% รองลงมาคือ ไม่อยากมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5%

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามการเรียนรู้ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ทำให้เรามีการพัฒนาได้หรือไม่

ได้หรือไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	62	95.4
ไม่	3	4.6
รวม	65	100

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน ส่วนมากได้ความรู้ มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 95.4% รองลงมาคือ ไม่ทราบ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6%

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามท่านคิดว่าความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันได้หรือไม่

ได้หรือไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	60	92.3
ไม่	5	7.7
รวม	65	100

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน ส่วนมากใช้ได้ มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3% รองลงมาคือ ใช้ไม่ได้มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7%

2. สื่อบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย

ภาพที่ 11 อุปกรณ์บอร์ดเกม อาณาจักรสุโขทัย

3. ความพึงพอใจในการเล่นบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย

การประเมินความพึงพอใจในการเล่นบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย แบ่งความคิดเห็นเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ ด้านการออกแบบกราฟิกและเทคนิคในการนำเสนอ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลประเมินความพึงพอใจในการเล่นบอร์ดเกมเรื่องประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย

รายละเอียด	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลค่า
1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ	4.14	0.75	มาก
ท่านมีความสนใจในสื่อรูปแบบบอร์ดเกม	4.17	0.60	มาก
ท่านมีความรู้เกี่ยวกับยุคสุโขทัย	4.00	0.88	มาก
ท่านคาดหวังว่าอยากได้รับความรู้จากสื่อบอร์ดเกมเรื่องยุคสุโขทัย	4.17	0.80	มาก

รายละเอียด	$\bar{X}$	(S.D.)	แปลค่า
ท่านคิดว่าการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขุขทัยโดยใช้สื่อบอร์ดเกมนั้น ทำให้ได้รับความรู้และเข้าใจได้ง่าย	4.09	0.72	มาก
ท่านคิดว่าเนื้อหาที่นำมาใช้ในการผลิตสื่อบอร์ดเกมควรมีความกระชับด้านเนื้อหาที่ไม่ยาวเกินไป	4.25	0.73	มาก
2. ด้านการออกแบบกราฟิกและเทคนิคในการนำเสนอ	4.26	0.73	มาก
ท่านคิดว่าเนื้อหาที่นำมาใช้ในการผลิตสื่อบอร์ดเกมควรมีความกระชับด้านเนื้อหาที่ไม่ยาวเกินไป	4.17	0.70	มาก
สื่อที่จะผลิตมีเนื้อหาข้อความเข้าใจง่าย	4.48	0.73	มาก
สื่อที่จะผลิตมีการเลือกใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย	4.15	0.73	มาก
สื่อที่จะผลิตมีการเลือกใช้สีในการออกแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาในบอร์ดเกม	4.26	0.71	มาก
สื่อที่จะนำเสนอมีการกติกการเล่นที่เข้าใจง่าย	4.38	0.70	มาก
สื่อที่นำเสนอใช้เวลาในการเล่นระหว่าง 5 – 15 นาที	4.09	0.80	มาก
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.24	0.72	มาก
ท่านคิดว่าการเสนอข้อมูลเรื่องยุคสุโขทัยทำให้สามารถนำความรู้ไปใช้เพิ่มเติมในการเรียน	4.03	0.85	มาก
ท่านคิดว่าสื่อที่ผลิตออกมานั้นสามารถนำไปเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาได้	4.42	0.63	มาก
ท่านคิดว่าหลังจากการเล่นสื่อบอร์ดเกมที่ผลิตออกมาแล้ว จะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับยุคสุโขทัย	4.26	0.69	มาก
รวม	4.21	0.73	มาก

จากตารางที่ 6 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน เมื่อพิจารณาจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการผลิตสื่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคสุโขทัย โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.73) จากคะแนนเต็ม 5 พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาและการนำเสนอมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.75) ด้านการออกแบบกราฟิกและเทคนิคในการนำเสนอมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.73) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.72)

สรุปและอภิปรายผล

การผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัยเป็นแนวทางที่สร้างสรรค์และน่าสนใจ เนื่องจากสามารถทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนและน่าเบื่อเป็นเรื่องที่สนุกและเข้าใจง่ายขึ้น บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือการศึกษาที่มีความสามารถในการดึงดูดผู้เล่นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยตรง ไม่เพียงแต่จะช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านประวัติศาสตร์ แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การคิดเชิงกลยุทธ์ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหา ในกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางและปัจจัยที่สำคัญในการออกแบบ

บอร์ดเกมที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้ทำการประเมินผลก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจและมีความสนใจในประวัติศาสตร์ของอาณาจักรสุโขทัยมากขึ้น การศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รักชน พุทธิรังษี (2560) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การใช้บอร์ดเกมสามารถเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วชิรวิทย์ เอี่ยมวิสัย (2563) ที่กล่าวถึงการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ผ่านการเล่นบอร์ดเกม จากข้อสังเกตที่พบในตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบอร์ดเกม การใช้บอร์ดเกมในการศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความรู้ในประเด็นที่ผู้ออกแบบเกมต้องการให้ผู้เล่นได้เรียนรู้ แต่ยังช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น ข้อสังเกตนี้สอดคล้องกับการศึกษาและงานวิจัยของ ธีรภาพ แซ่เซี่ยง (2560) ที่พบว่าบอร์ดเกมสามารถสร้างประสบการณ์ที่ทรงพลังและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ และนอกจากนี้ การศึกษาและงานวิจัยต่าง ๆ ยังได้เสนอแนะว่า การใช้บอร์ดเกมในการพัฒนาทักษะและความรู้ควรใช้ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตัวอย่างเช่น การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม หรือการทำกิจกรรมเสริมอื่น ๆ การใช้บอร์ดเกมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะพัฒนาทักษะและความรู้ในระยะยาว ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัยเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจและสนุกสนาน การใช้บอร์ดเกมสามารถเสริมสร้างความรู้และทักษะได้อย่างหลากหลาย แต่การที่จะได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดควรใช้บอร์ดเกมร่วมกับกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ ทั้งนี้การวิจัยเพิ่มเติมในด้านการออกแบบและการประเมินผลการใช้บอร์ดเกมจะช่วยให้เราเข้าใจและพัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัยในการวิจัยครั้งนี้ คือ กระบวนการออกแบบ การพัฒนา และ การใช้บอร์ดเกมในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสร้างสรรค์ และการสื่อสาร รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ต่อไปนี้คือบางองค์ความรู้ที่สำคัญ การออกแบบเกม (Game Design) การสร้างบอร์ดเกมจำเป็นต้องมีการออกแบบเกมที่มีประสิทธิภาพ การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ และการพัฒนากฎเกณฑ์ที่ทำให้ผู้เล่นมีความท้าทายและสนุกสนาน การออกแบบที่ดีต้องคำนึงถึงความสมดุลและการทำให้ผู้เล่นทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเล่น การพัฒนาเรื่องราวและเนื้อหา (Storytelling and Content Development) บอร์ดเกมที่น่าสนใจมักจะมีเนื้อหาที่มีเรื่องราวหรือธีมที่ชัดเจน การพัฒนาเรื่องราวที่น่าสนใจจะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เล่นและทำให้เกมมีความสนุกสนานยิ่งขึ้น การเรียนรู้ผ่านเกม (Game-Based Learning) บอร์ดเกมสามารถใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การเล่นเกมสามารถช่วยเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร การใช้บอร์ดเกมในห้องเรียนยังช่วยกระตุ้นความสนใจและความกระตือรือร้นของนักเรียน การทดสอบและการปรับปรุง (Testing and Iteration) การพัฒนาเกมต้องผ่านกระบวนการทดสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าเกมมีความสนุกและไม่มีข้อบกพร่อง การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เล่นและการทำการปรับปรุงตามข้อมูลที่ได้รับเป็นสิ่งสำคัญใน

การพัฒนาเกมที่ประสบความสำเร็จ การผลิตและการตลาด (Production and Marketing) การผลิตบอร์ดเกมต้องคำนึงถึงกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสม และการจัดการต้นทุน นอกจากนี้ การตลาดเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกมเป็นที่รู้จักและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการส่งเสริมการสื่อสารและความร่วมมือ (Promoting Communication and Collaboration) บอร์ดเกมสามารถเป็นเครื่องมือที่ดีในการส่งเสริมการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างผู้เล่น การเล่นเกมในกลุ่มสามารถช่วยสร้างความสัมพันธ์และเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัยในกลุ่มบางกลุ่มเท่านั้น ควรมีการนำเสนอผลการใช้จากกลุ่มหลาย ๆ กลุ่มเพื่อได้ผลจากผู้ใช้จำนวนมากและมีความหลากหลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

ผลจากการศึกษาความต้องการผลิตบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ หากผู้วิจัยท่านใดต้องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรสุโขทัย หรือประยุกต์การใช้บอร์ดเกมสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนในเรื่องอื่น ๆ หรือในรายวิชาอื่นได้ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้รับสื่อได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ขุนโชค สุวรรณทวี. (2562). *สุโขทัย : มรดกโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- จิตติพล ขำประถม. (2558). [ออนไลน์]. *บอร์ดเกมธุรกิจแนวใหม่ที่กำลังเติบโต*. เข้าถึงวันที่ 3 กันยายน 2566 จาก URL: <https://www.komchadluek.net/news/204681>
- ณัฐพล พูลนาผล. (2562). *การออกแบบเกมกระดานเพื่อให้คนรุ่นใหม่ตระหนักรู้ประโยชน์ของสวนสาธารณะ : กรณีศึกษาสวนลุมพินีกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรภาพ แซ่เซี่ยง. (2560). *การใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2565). *ประวัติมหาวิทยาลัย*. เข้าถึงวันที่ 3 กันยายน 2566 จาก URL: <https://www.stou.ac.th/main/>
- รักชน พุทธรังษี. (2560). *การประยุกต์ใช้บอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะสื่อสารการแสดง*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิรวิทย์ เอี่ยมวิลัย. (2564). *การพัฒนาบอร์ดเกมตามแนวทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 16(1), 70-87.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *เที่ยวสุขโขทัย : สัมผัสอดีตอัน
รุ่งเรือง*. เข้าถึงวันที่ 3 กันยายน 2566 จาก URL: <https://www.tourismthailand.org/home>
สุนทร สันธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์. (2557). *การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษาเรื่องวงสี่ธรรมชาตินักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสมุปบาทกับธาตุ 18
ในการเจริญวิปัสสนาภาวนากรรมฐาน
a study of the relationship between the 18 elements of the
paticcasamuppada in the development of vipassana meditation

พระใบฎีกาสุรัตน์ สุรตโน

PhrabaidikaSurat Surattano

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddha Chinnarat Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: s._24111989@hotmail.com

Received 10/07/2024 | Revised 31/07/2024 | Accepted 31/07/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสมุปบาทและธาตุ 18 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสมุปบาทกับธาตุ 18 ในการเจริญวิปัสสนา และวิเคราะห์ปัจจัยการและดุลยภาพของปัจจัยสมุปบาทกับธาตุ 18 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ใช้ข้อมูลปฐมภูมิพระไตรปิฎก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสมุปบาทเป็นความสำคัญมีคุณประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการบรรลุหรือหลุดพ้นจากวัฏสงสารการเวียนว่ายตายเกิด ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ ความกลัวทั้งหลายเหล่านี้จะมีสิ่งที่จะช่วยคือ ความเป็นอมตธรรม คือธรรมที่ตั้งอยู่มานานแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาพบเจอ พิจารณาที่จะออกจากทุกข์ โดยการแสดงเพื่อสรรพสัตว์ผู้มีปัญญาได้หลุดพ้น ส่วนคำว่า ธาตุ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วแล้วตั้งมั่นอยู่อย่างนั้น ธาตุ 18 ในพระพุทธศาสนา ก็กล่าวโดยสรุป คือ สิ่งมีอยู่แล้ว คือ ตา การมองเห็น หู การได้ยิน จมูก การได้กลิ่น ลิ้น การรับรู้ทางรส กาย การสัมผัสทางกาย ใจ การสัมผัสทางใจ นั่นเอง

ความสัมพันธ์ของปัจจัยสมุปบาทกับธาตุ 18 และวิธีการปฏิบัติ ปัจจัยสมุปบาทได้ชื่อว่า ธรรมที่อาศัยการเกิดขึ้นของกันและกันเมื่อเราพิจารณาเหตุแห่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากสภาวะต่างการเห็น การได้ยินได้กลิ่นได้ร่ำรู้รส ได้ร่ำรู้ทางกาย เย็น ร้อน อ่อน แข็ง จนเกิดเป็นการรับรู้ทางใจ ส่วนคำว่าธาตุ 18 นั้นเป็นการรับรู้พิจารณาสิ่งที่มี เมื่อตา หู จมูก ลิ้น กายใจ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังขาร ธาตุก็เช่นเดียวกัน มีธาตุรับ ธาตุกระทบ และธาตุรู้ คือ ตา เห็นรูป หู ได้ยินเสียง จมูก ได้กลิ่น ลิ้น รับรส กายรับรู้โผฏฐัพพะ ใจ รู้ถึง รูป เสียง กลิ่น รส ทั้งหลาย ความเป็นไปทั้งมวลในสิ่งมีชีวิต และอัมปปัจจยตา คือ ความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย และ ปัจจัยการ อาการที่เกิดขึ้นตามปัจจัย โดยทั้งสองเหตุเป็นเหตุเป็นผลที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ปัจจัยสมุปบาทมี 2 สาย คือ สายเกิดทุกข์ (สมุทวาร) กับ สายดับทุกข์ (นิโรธวาร) ดังนั้น ปัจจัยการที่เกี่ยวข้องกับธาตุ 18 คือกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยสรรพสิ่งทั้งปวงในจักรวาล ความเป็นระเบียบ และมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน เป็นเหตุเป็นผลต่อกันที่แน่นอน

คำสำคัญ: ปฏิจ্ঞสมุปปาท; ธาตุ 18; การเจริญวิปัสสนาภาวนา

Abstract

This research aims to study Patīcasamuppāda and the 18 elements in the Buddhist scriptures, study Relationship of Patīcasamuppāda with the 18 elements in Vipassana practice, and analyze the factors and balance of Patīcasamuppāda and the 18 elements in Buddhist scriptures. Use the document research format (Document Research) using primary data from the Tipiṭaka. Descriptive data analysis The research found that Patīcasamuppāda is important and beneficial to those who want to achieve or escape from the cycle of birth and death, physical suffering, mental suffering, and fear. All of these things will have things that will help. is Immortality It is a Dhamma that has been in place for a long time. Lord Buddha came to meet Consider leaving suffering. By performing it for intelligent beings to be freed. As for the word element, it is something that already exists and is firmly established. The 18 elements in Buddhism. In summary, it means that things already exist: eyes, sight, ears, hearing, nose, smell, tongue, taste perception, body, physical contact, mind, mental contact.

Relationship of Patīcasamuppāda with the 18 elements and methods of practice Patīcasamuppāda is called Dhamma that depends on each other's emergence when we consider the causes of relationships arising from different conditions of seeing, hearing, smelling, tasting. Physically aware of cold, hot, soft, hard until it becomes mental perception. As for the word 18 elements, it is the perception and consideration of things that exist when the eyes, ears, nose, tongue, body and mind are things that exist in the body. The elements are the same, there are the receiving elements, the affecting elements, and the knowing elements: the eye sees form, the ear hears sound, the nose smells, the tongue senses taste, the body perceives objects, the mind perceives form, sound, smell, taste, all possibilities in living things, and the elements. Chayatā is the existence of this as a factor and the condition, the symptom that arises according to the factor. Both causes are causes and consequences that must be related. Patīcasamuppāda has two paths: the path that creates suffering (samudhayavāra) and the path that terminates suffering (nirodhavāra). Therefore, the factors related to the 18 elements are the natural laws governing all things in the universe. There is orderliness. And there are definite rules. It is a definite cause and effect.

Keywords: Patīcasamuppāda; Element 18; Practicing vipassana meditation

บทนำ

“ปฏิจ্ঞสมุปปาท” เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ถ้าเข้าใจหลักธรรมนี้และถ้าเรารู้องค์ประกอบทั้งหลายที่สัมพันธ์กัน ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นปัจจัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถทำนายได้

ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในโลก ชีวิต จิตใจ มีองค์ประกอบจำกัดอยู่ เช่น โลกมีความเกี่ยวข้องกับดวงดาวอื่น ๆ และดวงอาทิตย์กับดาวเคราะห์ต่าง ๆ ในสุริยจักรวาลและในสากลจักรวาลทั้งหมด แม้แต่ภายในโลกเองก็มีแร่ธาตุต่าง ๆ จำนวนจำกัด ชีวิตของเรามีอวัยวะต่าง ๆ มีร่างกาย มีจิตใจ มีอะไรต่าง ๆ จำนวนจำกัด แม้แยกละเอียดเข้าไปในจิตใจ ก็มีองค์ประกอบต่าง ๆ จำกัดอยู่ เช่นอย่างในทางพระพุทธศาสนาก็มีสาขา ของการศึกษาอันหนึ่งเรียกว่า พระอภิธรรม มีการจำแนกจิตออกไป โดยละเอียดเป็นจิตเท่านั้นประเภทเป็นเจตสิกเท่านั้น ทุกอย่างมันก็มีจำกัดอยู่เท่านั้น (พระพรหมคุณา-ภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552)

การสร้างการเข้าใจชีวิตโดยวางอยู่บนพื้นฐาน คำอธิบายของแนวคิดเรื่องธาตุ 18 “โดยแนวคิดเรื่องธาตุ 18 มีประเด็นเรื่องอายตนะภายในและภายนอก” (พระจาตุรงค์ ชูศรี, 2560) รวมทั้งวิญญาน 6 เข้ามาสนับสนุนและเชื่อมโยงให้เห็นว่าเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน การเข้าใจชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเรื่องธาตุ 18 มีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการคือ เป้าหมายหลักเพื่อการมีชีวิตที่ประเสริฐ และเป้าหมายรองเพื่อชีวิตที่ดีงาม

การเจริญวิปัสสนาภาวนา “คือการอบรมจิต และใคร่ครวญธรรมให้เห็นแจ้งในอารมณ์ต่าง ๆ” (พระโกษา อินทปญฺโญ (นิติศร), 2562) มีรูปารมณ เป็นต้น โดยความเป็นนามรูป และพัฒนาสติให้เข้มแข็งจนสามารถคุ้มครองจิตให้เข้าถึงปัญญา รู้ปัจจุบันธรรม เห็นประจักษ์แจ้งพระไตรลักษณ์ ส่งผลให้ญาณทัสสนะ หรือปัญญาที่สูงขึ้นตามลำดับ นี่เป็นผลมาจากบุคคลผู้ปฏิบัติถูกต้อง ช่วยให้ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนาสามารถพัฒนา ศรัทธาตนเอง ให้เข้มแข็งมั่นคง มีความพากเพียรอย่างแรงกล้า มีสมาธิยังลึก มีสติรอบรู้ ซึ่งสภาวะจิตที่สามารถ หยั่งรู้ความจริงอันสูงสุด

การศึกษาหลักธรรม คำสอน และวิธีการกำหนดวิปัสสนาภาวนาและสมถภาวนา คือมีปฏิจกสมุปปาทกับธาตุ 18 ตลอดทั้งความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจกสมุปปาทกับธาตุ 18 ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร อาศัยกันและกันอย่างไร จึงสามารถบรรลุธรรมได้ตามในเรื่องราวจากพระสูตรต้นตปิฎก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์ในการศึกษาต่อไป

การจัดการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา การถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีความสมดุลพอดี เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอนโดยมีการมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ สังคม และค่านิยมการเรียนรู้ขัดเกลาเชิงสังคมจึงนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและมีผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมากและจัดตั้งเป็นสถาบันองค์กรและรับผิดชอบการดูแลการเรียนรู้การปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์สุขของมนุษย์ตลอดจนมวลมนุษยชาติสู่การที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขมีความเข้าใจและ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (นภาพกร ศรีสม, 2567)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปฏิจกสมุปปาทและธาตุ 18 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปฏิจกสมุปปาทกับธาตุ 18 ในการเจริญวิปัสสนา
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการ และคุณภาพของปฏิจกสมุปปาท กับธาตุ 18 ในคัมภีร์

พระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบพรรณนา (Description) จากข้อมูลหลักคือ ศึกษารวบรวมข้อมูลเรื่อง การเจริญวิปัสสนาภาวนา ปฏิจ্ঞสมุปบาท และธาตุ 18 จากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา วิสุทธิมรรค ปกรณ์วิเสส ตำราต่าง ๆ และวิเคราะห์ข้อมูล บรรยาย พรรณนา เสนอผลงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง แก้ไขปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ บรรยาย พรรณนา เสนอเป็นวิทยานิพนธ์

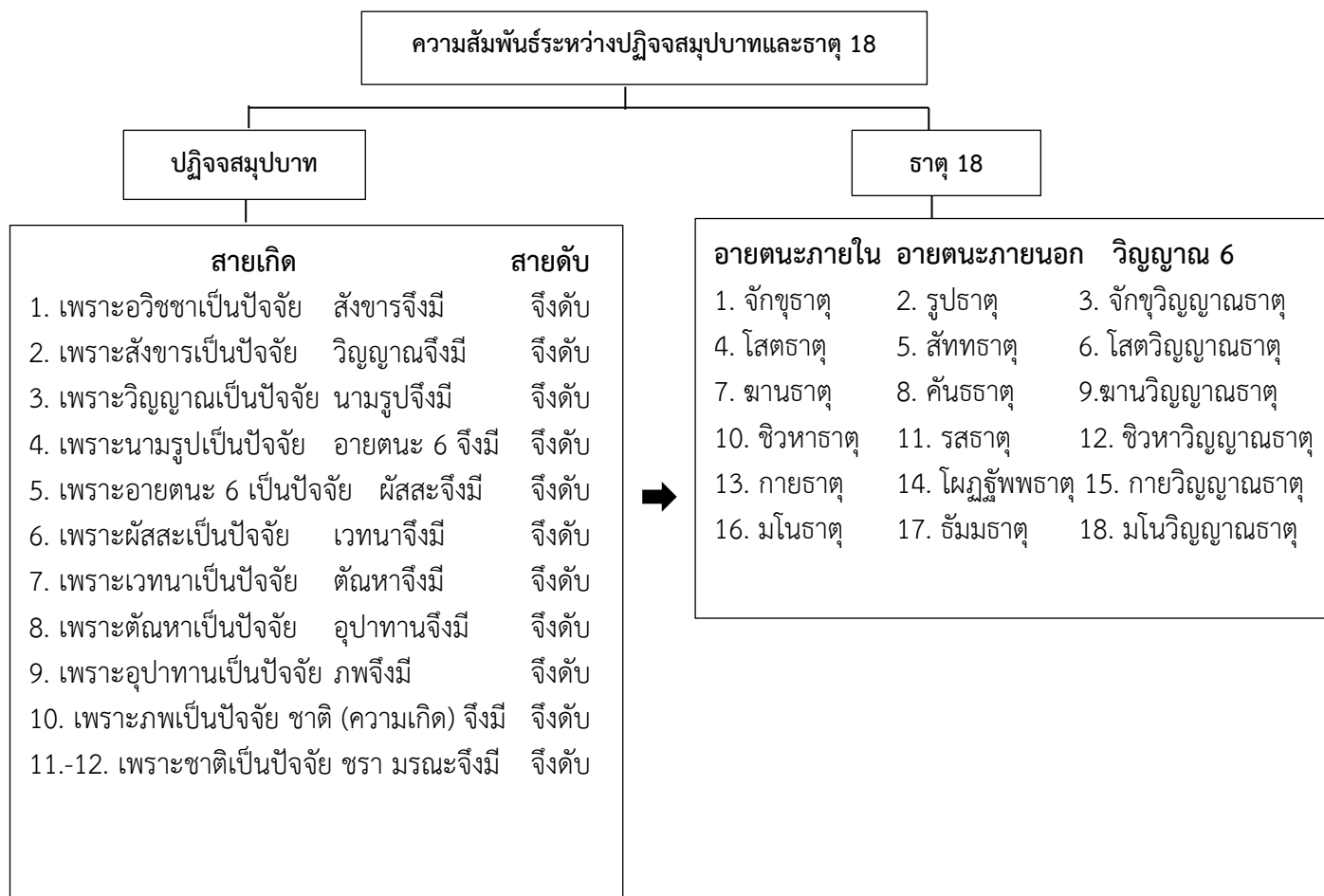
ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษา พบว่า ปฏิจ্ঞสมุปบาทคือ อริยญายธรรม (อง.ทสก.อ. (ไทย) 3/91-92/367) เป็นชื่อแห่งทางสายกลาง (พุทธทาสภิกขุ, 2521) เป็นวิธีการค้นหาทุกข์หรือปัญหาของชีวิตที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ความหมายของปฏิจ্ঞสมุปบาท คือ สภาวะธรรมที่เป็นปัจจัยอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้น และความสำคัญของปฏิจ্ঞสมุปบาท คือ “ผู้ใดเห็นปฏิจ্ঞสมุปบาท ผู้นั้นเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นปฏิจ্ঞสมุปบาท” (ม.ม. (ไทย) 12/306/338) เป็นความสำคัญอย่างมากมีคุณและประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการบรรลุหรือหลุดพ้นจากวัฏสงสารการเวียนว่ายตายเกิด ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ ความกลัวทั้งหลายได้อย่างเป็นระบบ เพราะได้แสดงความจริงว่าทุกข์หรือปัญหามีปัจจัยให้เกิดการสืบสาวหาปัจจัยนั้นจะทำให้ทราบถึงปัญหาและเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง ซึ่งง่ายต่อการแก้ไข ปฏิจ্ঞสมุปบาทนี้พระพุทธเจ้าทรงทำให้เข้าใจง่ายในรูปของอริยสัจ 4 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเกิดทุกข์กับฝ่ายดับทุกข์ และที่ง่ายขึ้นอีกคือในแต่ละฝ่ายพระองค์ทรงเสนอผลเป็นตัวตั้งแล้วตามด้วยเหตุ นั่นคือ ฝ่ายเกิดทุกข์ทรงเสนอทุกข์แล้วตามด้วยเหตุเกิดทุกข์ ส่วนฝ่ายดับทุกข์ทรงเสนอความดับทุกข์แล้ว ด้วยทางหรือวิธีนำไปสู่ความดับทุกข์ วิธีการที่กล่าวมานั้นส่วนใหญ่มักใช้สำหรับการแก้ปัญหาหรือ ทุกข์ส่วนบุคคล แต่สามารถนำวิธีการนี้ไปใช้กับการแก้ปัญหาส่วนรวมระดับองค์กร ระดับสังคม และระดับชาติด้วย ส่วนคำว่าธาตุ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วแล้วตั้งมั่นอยู่อย่างนั้น ธาตุ 18 มีประเด็นเรื่องอายตนะภายในและภายนอก รวมทั้งวิญญาณ 6 เข้ามาสนับสนุนและเชื่อมโยงให้เห็นว่าเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน การเข้าใจชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเรื่องธาตุ 18 มีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการคือ เป้าหมายหลักเพื่อการมีชีวิตที่ประเสริฐ และเป้าหมายรองเพื่อชีวิตที่ดีงาม

ผลจากการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ของปฏิจ্ঞสมุปบาทกับธาตุ 18 คือ เมื่อมีเหตุ ผลจึงมีปฏิจ্ঞสมุปบาทได้ชื่อว่า ธรรมที่อาศัยการเกิดขึ้นของกันและกันเมื่อเรามาพิจารณาเหตุแห่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากสภาวะต่างการเห็นการได้ยินได้กลิ่นได้รสได้รู้ทางกาย เย็น ร้อน อ่อน แข็ง จนเกิดเป็นการรับรู้ทางใจ ส่วนคำว่าธาตุ 18 นั้นเป็นการรับรู้พิจารณาสิ่งที่มี เมื่อตา หู จมูก ลิ้น กายใจ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังขาร ธาตุก็เช่นเดียวกัน มีธาตุรับ ธาตุกระทบ และธาตุรู้ คือ ตา เห็นรูป หู ได้ยินเสียง จมูก ได้กลิ่น ลิ้นรับรส เบื้อง หวาน ขม เค็ม กายรับโผฏฐัพพะ ใจรับรู้ถึง รูป เสียง กลิ่น รสทั้งหลาย ความเป็นไปทั้งมวลในสิ่งมีชีวิต จึงเป็นการประชุมพร้อมกันของธาตุทั้ง 18 คุณลักษณะของตนเช่นใดก็รักษาไว้เช่นนั้นเสมอ ไม่เปลี่ยนแปลง เช่นจักขุธาตุ มีลักษณะใสให้สีต่าง ๆ มาปรากฏขึ้นเมื่อได้รับการกระทบ เมื่อตาสัมผัสเกิด

ขึ้นอยู่กับใครไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ เทวดา ไม่สามารถที่เปลี่ยนแปลงเอาตาไปรับเสียงแทนหูได้ ฉะนั้นสิ่งที่มีเป็นนั่นคือธรรมชาติของสิ่งที่เกิดขึ้น

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจสมุปปาทและธาตุ

ผลจากการศึกษา พบว่า ปฏิจสมุปปาท มีชื่ออื่นที่ใช้เรียกอีกคือ “ปัจจัยการ” หมายถึงปรากฏการณ์ทั้งหลายเกิดขึ้น เป็นไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ และ “อิทัปปัจจยตา” หมายถึง เมื่อสิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กฎอิทัปปัจจยตา : หัวใจปฏิจสมุปปาท มี 2 หลัก คือ 1. สมุทวาร “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น” 2. นิโรธวาร “เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป.” (ม.ม. (ไทย) 13/355/371) อาการที่เกิดขึ้นตามปัจจัย โดยทั้งสองเหตุเป็นเหตุเป็นผลที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ปฏิจสมุปปาทมี 2 สาย คือ สายเกิดทุกข์ (สมุทวาร) กับ สายดับทุกข์ (นิโรธวาร) ดังนั้น ปัจจัยการที่เกี่ยวข้องกับธาตุ 18 คือกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยสรรพสิ่งทั้งปวงในจักรวาล มีความเป็นระเบียบ และมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน เป็นเหตุเป็นผลต่อกันที่แน่นอน เป็นเหตุเป็นผลต่อกันตามทฤษฎีเหตุปัจจัย ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายย่อมขึ้นมาจากเหตุบางครั้งกฎนี้เรียกว่าอิทัปปัจจยตาก็ได้ซึ่งครอบคลุมไปถึง ไตรลักษณ์และปัญจนิยามธรรมอันจะนำไปสู่การรู้แจ้งเห็นจริงในกระบวนการของชีวิต และเข้าใจในกระบวนการเกิดดับแห่งสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ปฏิจจนุสุมปาตและธาตุ 18 ในคัมภีร์พระพุทธานุสา เป็นหลักการการเจริญวิปัสสนา มุ่งเน้น การปฏิบัติเพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ประกอบด้วยหลักการ การปฏิบัติโดยอาศัยหลักธรรมต่าง ๆ ให้เห็นถึงความจริงอันประเสริฐ เห็นการเกิด เห็นการดับ เห็นแจ้งใน สัมผัสที่เกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จากการพิจารณาด้วย ปฏิจจนุสุมปาต และ ธาตุ 18 ซึ่งสอดคล้องกับ บรรจบ บรรณรุจิ (2561) คือ หลักคำสอนเรื่องปฏิจจนุสุมปาตในฐานะเป็นจุดเด่นและสำคัญที่สุดของพระพุทธานุสใน การมองโลกชีวิต และเพื่อลวงพ้นความสงสัยซึ่งจะนำไปสู่ปัญญาญาณแจ่มแจ้งคือการบรรลุถึงโมกขธรรม

ความสัมพันธ์ของปฏิจจนุสุมปาตกับธาตุ 18 ในการสร้างดุลยภาพในการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ ตามแนวทางพระพุทธานุสา น้อมนำหลักธรรมมาประพจน์ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างมีสติ เจริญศีล สมาธิ ปัญญา รักษาศีลห้า เดินตามทางอริยมรรคมีองค์ 8 ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่ง สอดคล้องกับ พระจาดุรงค์ ชูศรี (2560) กล่าวว่า การสร้างการเข้าใจชีวิตโดยวางอยู่บนพื้นฐานคำอธิบาย ของแนวคิดเรื่องธาตุ 18 มีประเด็นเรื่องอายตนะภายในและภายนอก รวมทั้งวิญญาณ 6 เข้ามาสนับสนุน และเชื่อมโยงให้เห็นว่าเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน การเข้าใจชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเรื่องธาตุ 18 มีเป้าหมาย ที่สำคัญ 2 ประการคือ เป้าหมายหลักเพื่อการมีชีวิตที่ประเสริฐ และเป้าหมายรองเพื่อชีวิตที่ดีงาม และ พระอธิการทันจิต คุณธมโม (2562) กล่าวว่า การกำหนดรู้รูปนามปฏิจจนุสุมปาต และชั้น 5 จัดเป็น อารมณ์ของวิปัสสนา เพื่อดับกองแห่งทุกข์และบรรลุมรรค

ปฏิจจนุสุมปาต เรียกอีกอย่างว่า อิทัปปัจจยตา หรือ ปัจจยาการ ซึ่งปฏิจจนุสุมปาตได้เกี่ยวข้องกับ ทั้ง อิทัปปัจจยตา คือ ความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย และ ปัจจยาการ อาการที่เกิดขึ้นตามปัจจัย โดยทั้งสองเหตุ เป็นเหตุเป็นผลที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาธีรภัทร์ ชินอดตโน (วิไลรัตน์) (2560) กล่าวว่า ผัสสาตนะ 6 ประการ คือ 1) ผัสสาตนะคือจักขุ 2) ผัสสาตนะคือโสต 3) ผัสสาตนะคือฆานะ 4) ผัส สาตนะคือชีวหา 5) ผัสสาตนะคือกาย 6) ผัสสาตนะคือมโน เมื่ออายตนะภายในและอายตนะ ภายนอก กระพบกันแล้วจะเกิดผัสสะเชื่อมต่อให้เกิดการรับรู้เฉพาะด้านของอายตนะเรียกว่า วิญญาณ คือ ความรู้แจ้งของอารมณ์ ผัสสะเป็นสภาวะธรรม

องค์ความรู้

องค์ประกอบแห่งชีวิตมี 2 ฝ่ายคือฝ่ายรูปและฝ่ายนาม เป็นชั้นและธาตุที่ถูกแบ่งออกเป็นกอง รูปและกองนาม องค์ประกอบแห่งชีวิตทั้งหมดเป็นการฉายภาพรวมเพื่อชี้เข้าไปสู่การทำความเข้าใจเรื่อง ลักษณะของร่างกายมนุษย์ตามแนวคิดเรื่องธาตุ 18 มีประเด็นเรื่องอายตนะภายในและภายนอก รวมทั้ง วิญญาณ 6 เข้ามาสนับสนุนดุลยภาพของปฏิจจนุสุมปาตและเชื่อมโยงให้เห็นว่าเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน การเข้าใจชีวิตบนพื้นฐานเรื่องธาตุ 18 มีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการคือ เป้าหมายหลักเพื่อการมีชีวิตที่ ประเสริฐ และเป้าหมายรองเพื่อชีวิตที่ดีงาม และความสำคัญของเวทนา ผัสสะให้เกิดเวทนาในปฏิจจนุสุม ปาต มีทั้งสุขเวทนาและทุกข์เวทนา เพราะมีเหตุให้เกิดจึงมีเหตุให้ดับควบคู่กันไป ในโลกนี้ก็ต้องรู้หลักดุลย ภาพ ที่ต้องรู้หลักดุลยภาพเพราะอะไร? เพราะว่ามีสิ่งทั้งหลายที่อยู่ในโลกนี้ มีความสัมพันธ์อิงอาศัยกันทั้งนั้น มันไม่ได้อยู่ลำพังตัวของมันเองเท่านั้น และตัวมันเองก็เกิดขึ้นจากส่วนประกอบมากมาย ซึ่งส่วนประกอบ เหล่านั้นจะต้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำอย่างไรจึงให้มีความสัมพันธ์ที่พอเหมาะพอดี ซึ่งความพอเหมาะ พอดีนี้ถ้ารักษาไว้ได้ มันก็จะทำให้ทุกอย่างดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะฉะนั้น หลักในเรื่องดุลยภาพนี้ก็เกิดจาก การที่สิ่งทั้งหลายนั้นสัมพันธ์ซึ่งกันและกันนั่นเอง และจากการปฏิบัติปฏิจจนุสุมปาตให้เกิดความสมดุล

ภาพกับธาตุ 18 สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตโดยยึดหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติโดย
 ชี้ให้เห็นจุดร่วมหรือสิ่งเดียวกัน เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจและเพื่อเป็นพุทธานุชาตามอรรถภาพ ข้อความ
 ในปฏิจกสมุปปาทมีว่า อวิชชา ปัจจยให้เกิด สังขาร, สังขาร ปัจจยให้เกิด วิญญาณ, วิญญาณ ปัจจยให้เกิด
 นามรูป, นามรูป ปัจจยให้เกิด อายตนะ, อายตนะ ปัจจยให้เกิด ผัสสะ, ผัสสะ ปัจจยให้เกิด เวทนา, เวทนา
 ปัจจยให้เกิด ตัณหา, ตัณหา ปัจจยให้เกิด อุปาทาน, อุปาทาน ปัจจยให้เกิด ภพ, ภพ ปัจจยให้เกิด ชาติ,
 ชาติ ปัจจยให้เกิด ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขโทมนัส อุปายาส

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิจกสมุปปาทและธาตุ 18
 ที่มา: <https://www.slideshare.net/Padvee/ss-35774149#53>

สรุป

ในการศึกษาปฏิจกสมุปปาทของธาตุ 18 ให้เกิดมีคุณภาพเป็นหนทางสู่การตระหนักรู้ เยียวยา
 ตนเอง และปฏิบัติภาวนา ซึ่งมีความสัมพันธ์กันของปฏิจกสมุปปาทกับธาตุ 18 ในทางพระพุทธศาสนาเพื่อ
 นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างคุณภาพชีวิต ซึ่งหลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการสร้างคุณภาพชีวิตในครั้งนี้
 ก็คือ ปฏิจกสมุปปาทของธาตุ 18 โดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้
 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสามารถสร้างความสมดุลหรือความมีคุณภาพชีวิต ทำให้มนุษย์สามารถ
 ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา
 มนุษย์ เพราะหากบุคคลใดได้น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเข้มแข็งแล้ว ก็จะทำให้เป็นผู้ที่
 สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีผล จึงสรุปได้ว่าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาสามารถ
 นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง และได้ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปฏิจกสมุปปาท คือ กระบวนการที่นำไปสู่การตรัสรู้ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบด้วยตัวพระองค์
 เองแล้วนำออกสอนชาวโลก โดยทรงปรับให้เป็นรูปแบบของอริยสัจ 4 เพื่อความเข้าใจง่าย ซึ่งจะเห็นว่า

พระองค์ทรงแบ่งอริยสัจ 4 ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเกิดทุกข์ที่ต้องกำหนดรู้หรือต้องรู้ให้ตลอด กับ ฝ่ายดับทุกข์ที่ต้องทำให้แจ้งประจักษ์ ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพว่า ทุกข์มาจากเหตุ และทุกข์นั้นดับได้ด้วยวิธีการดับที่ต้องเริ่มต้นด้วยสติและปัญญา พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการนี้หลักการเดียวตลอดพระชนมชีพ แต่ทรงใช้วิธีการสอนหลากหลาย

ปฏิเสธสมุปบาท มุ่งถึงอาการที่ธรรมชาติ 18 ทั้งหลาย อาทิ อวิชชา อาศัยกันและกันเกิดขึ้นร่วมกันโดยต่างฝ่ายต่างเป็นปัจจัยของกันและกัน ปฏิเสธสมุปบาทจึงฐานะและความสำคัญแปลพอให้ได้ความหมายในเบื้องต้นว่า การเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายโดยอาศัยกัน การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกัน จึงเกิดมีขึ้น หรือการที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมา ข้อมูลเกี่ยวกับ ชาติ 18 เรื่องนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เพราะแนวทางการปฏิบัติของชาติ 18 นั้นมีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับการปฏิบัติทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการกำหนดพิจารณาลักษณะของชาตินั้นเป็นการกำหนดที่ถูกสภาวะธรรมเพราะที่มีอารมณ์เป็นปรมาัตถธรรมโดยแท้ และถูกต้องต่อสภาวะธรรมความเป็นจริง ทำให้รู้เห็นรูป-นามชาติ 18 โดยประจักษ์ต่อผู้ปฏิบัติเอง ส่วนอารมณ์กรรมฐานโดยเฉพาะวิปัสสนาภาวนา ตามหลักของสติปัฏฐาน 4 โดยการกำหนดรู้ชาติ 18 เป็นอารมณ์ในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ในอิริยาบถย่อยต่าง ๆ ความตั้งใจในการกำหนดรูป-นาม ทั้งภายนอกและภายใน อย่างประณีตบรรจงจดจ่อต่อเนื่องในทุก ๆ อิริยาบถ และการปรับอินทรีย์ให้เสมอกัน เป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา เพื่อให้สภาวะญาณเบื้องต้นของผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้าขึ้นไปเป็นลำดับ ตั้งแต่ สภาวะญาณ 1 ไปจนถึงมรรค ผล นิพพาน ปัจจุบัน หลักการนี้ยังใหม่อยู่เสมอ เราสามารถนำความรู้เรื่องปฏิเสธสมุปบาทมาใช้แก้ปัญหา และพัฒนาได้ ทั้งระดับชีวิตส่วนตัว ระดับสังคม ระดับองค์กรและระดับโลก แต่ความสำคัญอยู่ที่ว่าเรามีความรู้เรื่องนี้ระดับไหน ความรู้ที่ระดับดีก็คือสามารถนำมาปรับใช้ได้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ในปัจจุบันเป็นยุคสมัยใหม่ได้มีการเจริญสติสัมปชัญญะอย่างต่อเนื่องและสมดุลจนเกิดความเชี่ยวชาญแล้ว ก็เป็นไปได้ว่าปัญหาความขัดแย้งในจิตใจจะสามารถลดทอนลงได้จนหมดไปในที่สุด ทั้งนี้แนวทางการปฏิบัติควรเริ่มที่การเฝ้าสังเกตความคิดและจับความรู้สึกของตนเองอย่างละเอียด แล้วเมื่อนั้นจะพบว่าการเฝ้ามองจิตของตนเป็นการสังเกตที่ไม่มีที่สิ้นสุดเพราะความคิดของตนมีมากมายและต่อเนื่องไม่รู้จบ ในความต่อเนื่องไม่รู้จบนี้ นำไปสู่ภาวะไร้ดุลยภาพเพราะเรามักจะจมอยู่กับการแบ่งแยกและการตีความจิตมักจะถูกหลุดออกจากประสบการณ์ที่เรากำลังประสบและเข้าไปติดอยู่ในห้วงความคิดที่ต่อเนื่องไปไม่รู้จบ กลายเป็นความคิดต่อเนื่องและทำให้กายกับจิตของตนอ่อนแรงจนถึงเกิดความวุ่นวายปั่นป่วนตามมา เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาวะเสียสมดุลจึงเกิดขึ้น แต่เมื่อตนเรียนรู้ที่จะผ่อนคลาย และสร้างทัศนคติในเชิงบวก จะสามารถทำลายภาวะปั่นป่วนสับสนดังกล่าวได้ พลังความคิดของตนจะไหลเวียนไปอย่างอิสระและประสานกันอย่างกลมกลืน เปรียบเสมือนเราปลดภาระลงจากบ่า สิ่งที่ตามมาคือ พลังในทางบวก จะรู้สึกปลอดภัยและเบิกบาน เกิดสติสัมปชัญญะภายในเพราะภาระทางใจถูกปลดออก จะรู้สึกสงบนิ่งและหลอมรวมกายและใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ระบบกายและจิตจะสัมพันธ์กันอย่างมีชีวิตชีวาและแข็งแรง หากทำได้เช่นนี้เชื่อว่าชีวิตที่วนเวียนอยู่กับความทุกข์อันเกิดจากปัจจัยทั้งภายในตนและภายนอกที่มากระทบก็จะบรรเทาเบาบางลงได้และเราจะสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปบนความแข็งแกร่งที่ตนเองเป็นผู้สร้าง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสมุบพาทกับธาตุ 18 ในการเจริญวิปัสสนาภาวนากรรมฐาน แต่ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยยังทำการวิจัยไปไม่ถึง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ศึกษาหลักปฏิบัติที่กำหนดรู้ธาตุ 18 เป็นอารมณ์ในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ศึกษาหลักคำสอนเรื่องปัจจัยสมุบพาท เกี่ยวกับมนุษย์เป็นสัตว์ที่เกิดจากองค์ประกอบ 2 ส่วน ส่วนที่เป็นสสารหรือรูป(กาย) และส่วนที่เป็นอสสารหรือนาม (จิตหรือวิญญาณ) กายของมนุษย์ประกอบจากหน่วยพื้นฐาน และศึกษาระบบชีวิตตามความสัมพันธ์ของธาตุ 18 เชิงพุทธบูรณาการ

บรรณานุกรม

- บรรจบ บรรณรุจิ. “ปัจจัยสมุบพาท : ขั้นตอนการรู้แจ้งความจริงของพระพุทธเจ้า และการปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาสังคม”. บทความวิชาการ. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561).
- พระโกษา อินทพลโณ (นิติศร). ศึกษาธาตุ 5 กับการเจริญวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2562).
- พระจาดุรงค์ ชูศรี. การเข้าใจชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเรื่องธาตุ 18. บทความวิชาการ. วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ความเป็นอนิจจังของสังขาร กับอิสรภาพของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กันยายน 2552.
- พระมหาธีรภัทร์ ชินอดตโน (วิไลรัตน์). ศึกษาหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในอรรถกถาสูตร. พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต. สาขาวิปัสสนาภาวนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.
- พระอธิการพันจิต คุณธมโม. ศึกษาหลักกำหนดรู้ธาตุ 18 เป็นอารมณ์ ในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา. พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต. สาขาวิปัสสนาภาวนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.
- พุทธทาสภิกขุ. ปัจจัยสมุบพาทจากพระโอษฐ์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ, 2521.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- นภาพร ศรีสม. (2567). การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ. บทความวิชาการ. วารสารเมธีวิจัย, ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม – มิถุนายน).

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
The role of monks in local development case study of Phrakru
Silasaraphorn Abbot of Wat Pa Sak Daram, Tha Muang Village,
Tha Muang Sub - District, Selaphum District, Roi Et Province.

วรินยุพา จุ่มคำ¹, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์^{2*}, และรพีพร ธงทอง³

Warinyupa Jumkham¹, Pongsawut Rachjun^{2*}, and Rapeeporn Thongtong³

^{1,2,3} คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

^{1,2,3} Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: Seat007@outlook.com

Received 29/07/2024 | Revised 15/08/2024 | Accepted 26/08/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น 2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีกลุ่มเป้าหมาย 6 กลุ่ม คือ 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4) ประชาชน 5) พระสงฆ์ และ 6) ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 20 คน ผลการศึกษาด้านบทบาทการเผยแผ่ พบว่า พระสงฆ์ได้เน้นการเผยแผ่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมส่งเสริมศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ ในรอบปี บางครั้งก็ตอบรับนโยบายของรัฐและท้องถิ่น เช่น โครงการธรรมสัจจะโดยถือเป็นการเผยแผ่เชิงรุก ทั้งยังได้มีการจัดโครงการกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการใช้ช่วงปิดเทอมของเยาวชนชายเข้าหาพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ให้ชุมชนปลอดอบายมุข ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านสอนหลักธรรม มีบทบาทในการสอนหลักธรรมจริยธรรมในโรงเรียนหรือบางครั้งจัดการเรียนการสอนในวัด เข้าไปมีส่วนร่วมด้านการเป็นกรรมการด้านการศึกษาในโรงเรียน ทั้งยังมอบทุนทรัพย์ให้กับเยาวชนและยังมีโครงการอบรมธรรมสัจจะอีกด้วย ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์ได้มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อสร้างสาธารณสุขประโยชน์ในชุมชน เช่น ศาลาประชาคม ตัดและขยายถนนภายในชุมชน พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมถนน สร้างประปา และให้ความช่วยเหลือเป็นที่พักพิงในยามที่ประชาชนประสบภัยด้านต่าง ๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย และวาตภัย

คำสำคัญ: บทบาท; พระสงฆ์; การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This research is a qualitative research with 3 objectives: 1. To study the role of monks in local development, 2. To analyze problems and obstacles in the role of monks in local development, and 3. To suggest guidelines for solving problems and obstacles in the role of monks in local development. The method used was in-depth interviews with 6 target groups: 1) village headman, 2) assistant village headman, 3) village committee, 4) people, 5) monks, and 6) local scholars, totaling 20 people. The results of the study on the role of dissemination found that monks focused on dissemination, which was mostly activities to promote religion on important days throughout the year. Sometimes, they responded to government and local policies, such as the mobile Dharma project, which was considered proactive dissemination. They also organized self-designed projects and activities, such as the summer novice ordination project, which was a way for young men to use their school break to approach Buddhism, organized anti-drug activities, and campaigned for communities to be free from vices. In terms of educational welfare, it was found that monks who have the potential to teach Dhamma principles have a role in teaching Dhamma and ethics in schools or sometimes organize teaching in temples, participate in being an education committee in schools, provide funds to youths, and also have mobile Dhamma training projects. In terms of public welfare, it was found that monks have participated in the construction of public utilities in the community, such as community halls, cutting and expanding roads within the community, developing the landscape along the roads, building waterworks, and providing shelter when people are affected by disasters such as floods, fires, and storms.

Keywords: Role; Monks; Local Development

บทนำ

วัดและพระสงฆ์คือสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญหน้าที่หลักของพระสงฆ์คือ การศึกษา ปฏิบัติธรรมและการสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แพร่หลายและสืบต่อคำสอนของศาสนาให้คงอยู่ในสังคมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวัดในฐานะองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งในสังคมไทยและเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในอดีตวัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพนับถือและเป็นศูนย์รวมในด้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยนับวัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่สำคัญของประเทศไทย (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2552)

พระสงฆ์เป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและชอบเสียสละ ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์ได้ออกธุดงค์ไปในพื้นที่ต่าง ๆ หรือเมื่อได้ไปอบรมประชาชนตามนโยบายพระธรรมทูตในหมู่บ้านต่าง ๆ ได้พบเห็นถึงปัญหาความทุกข์ยากนานัปการของประชาชน จึงปลุกเร้าพื้นฐานทางจิตเจตน์ง่าแล้ว และพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาชนบทเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน จากประสบการณ์ของพระสงฆ์นักพัฒนาที่ได้ออกไปพบเห็นชุมชนอื่นดีกว่า ประชาชนได้รับการพัฒนาจนมีสภาพการดำรงชีวิตที่สุขสบายมากกว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของคนภายในชุมชน จึงต้องการเข้า

มามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนให้ทัดเทียมกับชุมชนที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากพระสงฆ์นักพัฒนาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีพื้นเพเป็นคนในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นเป็นผู้ที่เกิดและเติบโตในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด การใช้ชีวิตอยู่ในเพศบรรพชิตถึงแม้จะสามารถตัดขาดจากเรื่องทางโลกได้ในระดับหนึ่งแต่ไม่มีทางที่จะตัดขาดได้โดยสิ้นเชิงจึงต้องเข้ามาพัฒนาชุมชน ซึ่งมองในอีกมุมมองหนึ่งก็คือการช่วยเหลือพ่อแม่ญาติพี่น้องของตนในทางอ้อมนั่นเอง หากเล็งเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนถ้าหากชุมชนขาดแคลนมีความทุกข์ยากหรือด้อยพัฒนาแล้ว วัดจะดำรงอย่างสวยงามหรือเจริญอยู่ได้อย่างไร เมื่อชาวบ้านไม่มีกิน พระสงฆ์จะมีฉันอย่างสมบูรณ์ได้อย่างไร ดังนั้นวัดหรือพระสงฆ์กับชาวบ้านจึงต้องพัฒนาไปควบคู่กัน บ้านพึ่งวัดและวัดพึ่งบ้านเป็นสภาพที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เพราะฉะนั้น เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญ ประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์และชาวบ้านจึงต้องรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้จากการที่พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่เหมาะสมจะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมได้อีก ทั้งพระสงฆ์คือผู้ที่ชาวบ้านในชนบทให้ความเคารพนับถือมาก มีศักยภาพในการชักจูงชาวบ้านให้เข้าร่วมทำกิจกรรมใด ๆ ได้ง่าย ดังนั้น พระสงฆ์จึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของชาวชุมชนได้ดีอีก ทั้งยังเป็นการช่วยเสริมภาพพจน์ที่ดีของพระสงฆ์ต่อชุมชนด้วย ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์มีดังนี้ (ประเวศ วะสี, 2539)

พระครูสีลสาราภรณ์ มีนามเดิมว่า สมสิทธิ์ สุริโย เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด หรือรู้จักกันดีในนามหลวงปู่สมสิทธิ์ ปัจจุบันท่านมีอายุ 59 ปี 39 พรรษา พระดีศรีร้อยเอ็ดรูปหนึ่งที่มีความรู้ทั้งด้านปริยัติละปฏิบัติ ท่านฝึกฝนเล่าเรียนและได้รับการถ่ายทอดวิชาจากหลวงปู่ทองมาจนชำนาญด้านอักขระธรรมโบราณและด้านวิทยาคาถาอาคมต่าง ๆ การพัฒนาท้องถิ่นนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง แต่จะต้องได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามบทบาทหน้าที่ของตนในทุกฝ่ายทั้งประชาชน ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ กล่าวคือ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น ในบทบาทเช่นนี้พระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ทั้งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การทำหน้าที่เหล่านี้ถือเป็นบทบาทสำคัญในการมีส่วนพัฒนาท้องถิ่นอย่างยิ่งเพราะพระสงฆ์ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่อยู่คู่กับประชาชนมาอย่างยาวนานจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

จากประเด็นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมุ่งศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4) พระสงฆ์ 5) ประชาชน และ 6) ปราชญ์ชาวบ้าน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คน 4) ประชาชน จำนวน 5 คน และ 5) พระสงฆ์ 1 รูป และ 6) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

3. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น
2. ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น
3. ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิด เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

6. กรอบการวิเคราะห์การวิจัย

กรอบการวิเคราะห์วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยเขียนให้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ตัวแปรต้น

1. ด้านบทบาทการเผยแผ่
2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
3. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ตัวแปรตาม

บทบาทพระสงฆ์กับ
การพัฒนาท้องถิ่น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทการเผยแผ่” พบว่า พระสงฆ์ได้เน้นการเผยแผ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมส่งเสริมศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ ในรอบปี บางครั้งก็ตอบรับนโยบายของรัฐและท้องถิ่น เช่น โครงการธรรมสัญจรโดยถือเป็นการเผยแผ่เชิงรุก และได้มีการจัดโครงการกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการในช่วงปิดเทอมของเยาวชนชายเข้าหาพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ให้ชุมชนปลอดอบายมุข

ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” พบว่า พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านสอนหลักธรรม ยังมีบทบาทในการสอนหลักธรรม จริยธรรมในโรงเรียนหรือบางครั้งอาจจัดการเรียนการสอนในวัด และยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้านการเป็นกรรมการด้านการศึกษาในโรงเรียนทั้งยังมอบทุนทรัพย์ให้กับเยาวชน และยังมีโครงการอบรมธรรมสัญจรอีกด้วย

ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านสาธารณสงเคราะห์” พบว่า พระสงฆ์ได้มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อสร้างสาธารณประโยชน์ในชุมชน เช่น ศาลาประชาคม ตัดและขยายถนนภายในชุมชน พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมถนน สร้างประปา และให้ความช่วยเหลือเป็นที่พักพิงในยามที่ประชาชนประสบภัยด้านต่าง ๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัยและวาตภัย

2. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทการเผยแผ่” พบว่า เกิดปัญหาระหว่างพระสงฆ์ระดับสังฆาธิการกับพระสงฆ์ระดับปฏิบัติ การจัดระเบียบสงฆ์ไม่มีความเหมาะสม ขาดระเบียบที่แน่นอนชัดเจน พระสงฆ์ขาดความรู้ความชำนาญด้านการเผยแผ่จึงทำให้การเผยแผ่ขาดประสิทธิภาพ บางครั้งถูกระบบอุปถัมภ์ครอบงำทำให้ยึดติดในเงินวัตถุตอบแทนและมีระบบพรรคพวก

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทการศึกษาสงเคราะห์” พบว่า พระสงฆ์ฝ่ายปกครองไม่มีการดูแลดูความเหมาะสมของพระสงฆ์ บางรูปด้อยการศึกษาทั้งด้านโลกียะศึกษาและโลกุตระศึกษา เป็นเหตุให้ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ผู้สอนยังไม่มีความรู้ความชำนาญต่อการฝึกอบรม ทำให้การสอนขาดประสิทธิภาพและพระสงฆ์ในชนบทยังมีไม่เพียงพอต่อสถานศึกษา

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านสาธารณสงเคราะห์” พบว่า รัฐยังไม่มีกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านงบประมาณเบื้องต้นในการพัฒนาวัด ในคราวที่ต้องจัดกิจกรรมหรือสร้างสิ่งปลูกสร้างที่เป็นสาธารณสงเคราะห์ให้เพียงพอกับประชาชนและพระสงฆ์ แต่ยังคงงบประมาณสนับสนุนจากรัฐพระสงฆ์จึงต้องร่วมกับชาวบ้านในการหางบประมาณในการสร้างทำให้การสร้างหรือบูรณะสิ่งต่าง ๆ ต้องใช้เวลานานพอสมควร

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักคาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านการเผยแผ่” พบว่า พระสงฆ์ฝ่ายปกครองต้องวางกฎระเบียบเบื้องต้น มอบหมาย ชี้แนะพร้อมเครื่องมือในการดำเนินงาน เช่น การจัดอบรม การมอบอำนาจหน้าที่ กระตุ้นตักเตือน และพระสงฆ์ฝ่ายปกครองต้องมีการพัฒนาด้านการเผยแผ่รูปแบบใหม่ ๆ มาแนะนำอยู่เสมอเพื่อให้ทันการพัฒนาของสังคมปัจจุบัน

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์” พระสงฆ์ต้องได้รับการจัดอบรมความรู้ให้มีความชำนาญทุกแขนงหรือพัฒนาความรู้ให้กับพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษา สอนหนังสือให้กับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ พระสงฆ์ที่อายุพรรษามากกว่าจะต้องคัดกรองความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่นั้นเพื่อให้การสอนเกิดประสิทธิภาพ

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์” พบว่า รัฐยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดหรือสนับสนุนบทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ หรือส่วนที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนนโยบายจากภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม พระสงฆ์และประชาชนจะต้องร่วมกันนำเรื่องไปเสนอปัญหาให้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการในระดับต่อไป แต่อาจจะต้องใช้ระยะเวลานานในการดำเนินการเพื่อให้ถึงภาครัฐ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักคาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้คือ

1. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักคาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทด้านการเผยแผ่” กล่าวคือ คณะสงฆ์ภายใต้การกำกับดูแลในระบบการปกครองที่มีระดับชั้นนั้น ได้เน้นให้พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่ด้วยการตอบรับนโยบายของมหาเถรสมาคม ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรอบปี หรือการตอบรับนโยบายของรัฐและของท้องถิ่น เช่น โครงการธรรมสัญจรโดยจัดขึ้นในช่วงเข้าพรรษาโดยถือเป็นการเผยแผ่เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระไพศาล วิสาโล (2546) ที่กล่าวไว้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคตนั้น พระภิกษุจะต้องทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก ต้องการอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ทันสมัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จะต้องรักษาหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องตามพุทธวจนะไว้ให้มั่นคง เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนากลับมามีบทบาทที่สำคัญในโลกอีกครั้ง

ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์” กล่าวคือ พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านการสอนหลักธรรม ยังมีบทบาทในการสอนหลักธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ทั้งยังมอบทุนทรัพย์ให้แก่เยาวชนผู้ที่มีความประพฤติดีและเรียนดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ (2551) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล สถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้

การศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัดหรือโรงเรียน ศึกษา สงเคราะห์เด็กยากจนหรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ประเด็นบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์” กล่าวคือ บางครั้งพระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมสำคัญในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ เช่น ศาลาประชาคม ตัดและขยายถนน พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมถนน สร้างประปา และให้ความช่วยเหลือเป็นที่พึ่งพิงให้กับ ประชาชนในยามที่ประชาชนประสบภัยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการศาสนา (2542) ที่กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระ ธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคมเช่นให้ ใช้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออม ทรัพย์ การช่วยเหลือผู้ยากไร้

2. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทการเผยแผ่” กล่าวคือ เกิดปัญหาหะหว่างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ระดับสังฆาธิการกับพระสงฆ์ระดับปฏิบัติ การจัดการระเบียบสงฆ์ไม่มีความเหมาะสม ขาดระเบียบที่แน่นอนชัดเจน ผู้ที่ได้รับมอบหมายอำนาจขาด ความรู้ในหน้าที่ที่ได้รับ ส่งผลให้การเผยแผ่ขาดประสิทธิภาพ อ่อนแอและหย่อนยาน บางครั้งการบังคับ บัญชาของแต่ละส่วนรับผิดชอบขาดการติดต่อประสานงานระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแสวง รัตนมณฑล (2545) ที่กล่าวไว้ว่า บางชุมชนท้องถิ่นพบปัญหาขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ ด้วยเหตุผล คือ วัฒนธรรมที่ประชาติไทยแบ่งบาน ประกอบกับสื่อสารสนเทศที่ล้ำสมัย ทำให้ประชาชน รวมไปถึงพระสงฆ์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็วและล้ำสมัย

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทการศึกษา สงเคราะห์” กล่าวคือ พระสงฆ์ฝ่ายสังฆาธิการยังไม่มี การควบคุมดูแลพระสงฆ์ฝ่ายปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด และพระสงฆ์ฝ่ายปฏิบัติงานยังขาดความชำนาญทุกแขนงต่อการฝึกอบรม ทำให้พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการ ให้ความรู้ในด้านวิชาการนั้นขาดประสิทธิภาพ พระสงฆ์ที่เป็นคณะพระวิทยากรในชนบทก็ยังไม่เพียงพอต่อ สถานศึกษา ทำให้การปฏิบัติงานไม่สม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แสวง รัตนมณฑล (2545) ที่ กล่าวไว้ว่า ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ การขาดกระบวนการที่มีส่วนร่วมของ ภาคประชาสังคม ในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันรับผิดชอบ จึงทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น ขึ้น

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้านบทบาทการสาธารณ สงเคราะห์” กล่าวคือ รัฐยังไม่มี การเข้ามาช่วยเหลือที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาวัดหรือในส่วนที่ต้อง ส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณเบื้องต้นในการบูรณะ สถานที่ต่าง ๆ โครงการสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้การบูรณะล่าช้าไม่ เพียงพอต่อการใช้งานของประชาชนและพระสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2522) ที่กล่าวไว้ว่า บริบทของชุมชนเมืองหรือกึ่งเมืองอันมีความหลากหลายของระบบทางสังคมหรือพหุ สังคม ทำให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้าซึ่งแตกต่างจากระบบสังคมที่เป็นเอกภาพที่สามารถพัฒนา ไปอย่างรวดเร็ว

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักคาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้าน บทบาทการเผยแผ่” กล่าวคือ พระสงฆ์ระดับฆราวาสหรือพระสงฆ์ฝ่ายปกครองต้องวางกฎระเบียบเบื้องต้น ให้กับพระสงฆ์ฝ่ายปฏิบัติการ วางแผน มอบหมายและชี้แนะแนวทางพร้อมเครื่องมือในการดำเนินงาน เช่น การจัดอบรม การมอบหมายอำนาจหน้าที่ กระตุ้นเตือน เพราะมองเห็นปัญหาและมีอำนาจแก้ไขและที่สำคัญพระสงฆ์ผู้ปกครองต้องมีรูปแบบการพัฒนาด้านการเผยแผ่ใหม่ ๆ มาแนะนำอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิตยา สุวรรณขุ (2527) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ และได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะการใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่ โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น การบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้าน บทบาทการศึกษาสงเคราะห์” กล่าวคือ พระสงฆ์ระดับผู้ปกครองจะต้องจัดการอบรมความรู้ ให้กับพระสงฆ์ฝ่ายปฏิบัติงานให้มีความชำนาญการทุกแขนง หรือพัฒนาความรู้ให้กับพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในด้าน การเป็นพระวิทยากรหรือพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากกว่าจะต้องคัดกรองความเหมาะสมให้กับผู้ที่ได้รับหน้าที่เป็นพระวิทยากรเพื่อให้การสอนเกิดประสิทธิภาพ และเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิตยา สุวรรณขุ (2527) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงและได้กำหนดอัตราทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะการใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น “ด้าน บทบาทการสาธารณสงเคราะห์” กล่าวคือ รัฐยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ขาดงบประมาณในการบูรณะสถานที่สาธารณสงเคราะห์ ภายในวัด ทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้งานของประชาชนและพระสงฆ์ที่มาทำกิจกรรม ในวัด ประชาชนและพระสงฆ์จึงต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการระดมทุนจากการทำบุญในวันสำคัญต่าง ๆ มาใช้ในการบูรณะ และก่อสร้างและนำเสนอเรื่องให้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิตยา สุวรรณขุ (2527) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงและได้กำหนดอัตราทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะการใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดป่าสักคาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา พระครูสีลสาราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดป่าสักดาราม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น

- ด้านบทบาทการเผยแผ่
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์
- ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์
กับการพัฒนาท้องถิ่น

- ด้านบทบาทการเผยแผ่
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์
- ด้านการสาธารณสงเคราะห์

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค
บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น

- ด้านบทบาทการเผยแผ่
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์
- ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการพัฒนาตนเองทั้งทางธรรมและทางโลก เพื่อจะสามารถนำมา
อบรมสั่งสอนเยาวชน และประชาชนได้อย่างถูกต้องและน่าสนใจ

1.2 พระสงฆ์ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการศึกษาหา
ความรู้ การเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้านต่าง ๆ

1.3 ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งและส่วนใหญ่ที่อยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานาน พระสงฆ์จึง
ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผน การนำเสนอนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนา
ชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้มีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภออื่น ๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ดหรืออาจเป็นจังหวัดอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทโดดเด่นในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพฯ ฯ : การศาสนา.
- จิตยา สุวรรณะขุ. (2527). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประเวศ วะสี. (2539). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม ในหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- แสง รัตนมงคลมาศ. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ ฯ : เพชรสยามการพิมพ์.
- พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ ธีรปัญญา (ภวกานันท์). (2551). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2552). *การบริหารวัด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ ฯ : เอสทีพีเพอร์จำกัด.
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2522). *คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ ฯ : ม.ป.พ.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

The Competency of School Administrators Affecting Administrative
Effectiveness in Schools under the Kanchanaburi Primary
Educational Service Area Office 3

สมฤทัย โลตุรัตน์¹ และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์²

Somrutai Loturat¹ and Pongsak Ruamchomrat²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: Loturat1992@gmail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

²Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

²Corresponding Author, Email: pongsak@kru.ac.th

Received 02/08/2024 | Revised 26/08/2024 | Accepted 26/08/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงาน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 และ 3) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 298 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ด้านการบริการที่ดี ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ตามลำดับ 2) ประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (X_4) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_5) ส่งผลต่อประสิทธิผลการ

บริหารงานในสถานศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย เท่ากับ 0.441 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 44.10 และได้สมการถดถอย คือ $\hat{Y} = 1.76 + 0.24X_1 + 0.29X_4 + 0.38X_5$ หรือ $Z\hat{Y} = 0.21X_1 + 0.21X_4 + 0.35X_5$

คำสำคัญ: สมรรถนะ; ผู้บริหารสถานศึกษา; ประสิทธิภาพการบริหารงาน

Abstract

The purpose of this research is to study the competency of school administrators, administrative effectiveness in schools and the competency of school administrators affecting administrative effectiveness in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3. The sample used in this research includes school administrators and teachers, totaling 298 people. The research used stratified random sampling according to the educational management area. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and a reliability of 0.91. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis with a statistical significance level at 0.05.

The findings were as follows: 1) The competency of school administrators, administrative effectiveness in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3, the overall level is at a high level. When considering each item, it was found that all items were at a high level, arranged in order of average from highest to lowest, namely adherence to accuracy, ethics, and morality followed by quality of service, results-oriented approach, teamwork and professional competence. 2) Administrative effectiveness in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3, the overall level is at a high level. When considering each item, it was found that all items were at a high level, arranged in order of average from highest to lowest, namely general management, followed by personnel management, budget management and academic management. And 3). The competency of school administrators affecting administrative effectiveness in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, overall it was found that results-oriented approach (X_1), adherence to ethics and morality (X_4) and teamwork (X_5) affect the effectiveness of administration in school. The prediction coefficient is 0.441, with statistical significance at the 0.01 level. It can predict the effectiveness of administration in school is 44.10% and get the regression equation is $\hat{Y} = 1.76 + 0.24X_1 + 0.29X_4 + 0.38X_5$ หรือ $Z\hat{Y} = 0.21X_1 + 0.21X_4 + 0.35X_5$

Keywords: Competency; School Administrators; Affecting Administrative Effectiveness

บทนำ

การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมายสามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมรวมทั้งการมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งการพัฒนาาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ นอกจากนี้หมุดหมายที่ 12 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 13 ยังมี-ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติใน 3 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันในประเด็นเป้าหมายประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเด็นเป้าหมายคนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมในประเด็นเป้าหมายการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติและการกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สำหรับกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการศึกษาให้ยึดหลักเป็น การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักมีเอกภาพ ด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

ในปัจจุบันสมรรถนะเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรทุกประเภท สมรรถนะมีส่วนช่วยในการสนับสนุนภารกิจ กลยุทธ์ และวิสัยทัศน์ขององค์กรได้รวมถึงสามารถใช้เป็นกรอบในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ได้ เช่น การพัฒนาฝึกอบรม การย้ายตำแหน่ง การประเมินผล การปฏิบัติงาน การเลื่อน

ตำแหน่ง หรือการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าทำงาน สมรรถนะนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตาม มีความคุ้มค่ากับการลงทุนเป็นเครื่องมือในการวางแผนในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การใช้คัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถตรงกับงานทำให้งานนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ขวัญชนก แซ่ไคว้, 2565)

นอกจากนั้นประสิทธิผลของโรงเรียนหรือผลสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน การที่ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถบริหารจัดการในโรงเรียนโดยอาศัยหลักการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ความสามารถในการบูรณาการผสมผสานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่ตั้งไว้ (จารี เสงี่ยมอน, 2556) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ไปยังสถานศึกษาโดยตรงซึ่งแบ่งขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษาได้ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่าผลการประเมินมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของมาตรฐานที่ 3 สมรรถนะการบริหารและการจัดการศึกษาอยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก แต่ตัวบ่งชี้ที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีผลงานที่แสดงความสำเร็จและเป็นแบบอย่างได้ อยู่ในระดับคุณภาพ พอใช้ รวมถึงรายงานผลการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ตามตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีผลการประเมินส่วนใหญ่บรรลุตามค่าเป้าหมายโดยมี 2 ตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุตามค่าเป้าหมายคือ ตัวชี้วัดที่ 11 ร้อยละของสถานศึกษาที่สอนในระดับ ม.ต้น ที่ได้รับการเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในการประเมินระดับนานาชาติตามโครงการ PISA และตัวชี้วัดที่ 19 ร้อยละของนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงว่าต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยใช้ข้อสอบออนไลน์ (PISA style) และสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2565) และนี่ก็แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานของผู้บริหารในยุคปัจจุบันยังไม่สามารถใช้สมรรถนะในการบริหารได้อย่างเต็มที่ สังเกตได้จากผลการปฏิบัติงานที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและไม่บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่กำหนด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ได้แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำให้การบริหารงานในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีประสิทธิภาพสูงสุดและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะการบริหารสถานศึกษาของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นรวมไปถึงสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

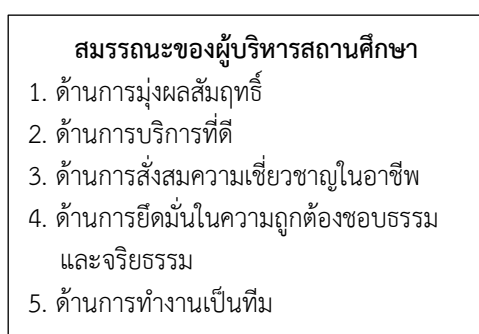

วัตถุประสงค์การวิจัย

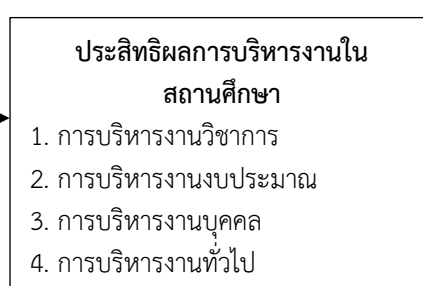
1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 1,317 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 93 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,224 คน จากสถานศึกษา จำนวน 79 แห่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2566, หน้า 21
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 298 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ทั้งนี้การตอบแบบสอบถามสามารถตอบผ่านระบบออนไลน์ โดยจัดทำแบบสอบถามแยกออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ คือ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและพื้นที่จัดการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์

จำนวน 6 ข้อ

ด้านการบริการที่ดี	จำนวน 6 ข้อ
ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ	จำนวน 6 ข้อ
ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	จำนวน 6 ข้อ
ด้านการทำงานเป็นทีม	จำนวน 6 ข้อ

และตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งมี 4 งาน ดังนี้

งานบริหารวิชาการ	จำนวน 8 ข้อ
งานบริหารงบประมาณ	จำนวน 5 ข้อ
งานบริหารบุคคล	จำนวน 5 ข้อ
งานบริหารทั่วไป	จำนวน 7 ข้อ

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงาน ในสถานศึกษาเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert, 1976) มี 5 ระดับซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 1	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด
ระดับ 2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย
ระดับ 3	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง
ระดับ 4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก
ระดับ 5	หมายถึง	ปฏิบัติมากที่สุด

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 55 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามการ เก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาเพื่อแจก ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 298 ชุด และได้รับ แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 298 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจง ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและ รวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

4.3 การวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ ราย ด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

4.4 การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธีลดขั้นตอน (stepwise)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาการญจนบุรี เขต 3 พบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาการญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม รองลงมาคือ ด้านการบริการที่ดี ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาการญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.13	0.43	มาก
2. ด้านการบริการที่ดี	4.19	0.32	มาก
3. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ	4.05	0.33	มาก
4. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	4.29	0.35	มาก
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.09	0.45	มาก
รวมเฉลี่ย	4.15	0.31	มาก

2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาการญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารงานทั่วไป รองลงมาคือ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาการญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

ประสิทธิภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. การบริหารงานวิชาการ	4.41	0.56	มาก
2. การบริหารงานงบประมาณ	4.44	0.53	มาก
3. การบริหารงานบุคคล	4.46	0.50	มาก
4. การบริหารงานทั่วไป	4.48	0.48	มาก
รวมเฉลี่ย	4.45	0.49	มาก

3. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมพบว่าด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (X_4) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_5) ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย เท่ากับ 0.441 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษาได้ร้อยละ 44.10 และได้สมการถดถอย คือ $\hat{Y} = 1.76 + 0.24X_1 + 0.29X_4 + 0.38X_5$ หรือ $Z\hat{Y} = 0.21X_1 + 0.21X_4 + 0.35X_5$ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	t	Sig.
ค่าคงตัว (contant)	0.65	-	2.39*	0.017
ด้านการทำงานเป็นทีม (X_5)	0.38	0.35	5.82**	0.000
ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (X_4)	0.29	0.21	3.77**	0.000
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1)	0.24	0.21	3.72**	0.000
R= 0.44 $R^2 = 0.441$ $F = 77.29^{**}$ Sig.= 0.000				

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการทำงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถผลักดันให้สามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ มีคุณลักษณะของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้เกินกว่าปกติอาจเกิดจากนิสัย แรงจูงใจ ทักษะ เอกลักษณ์เฉพาะตน ความมุ่งมั่น ระบบความคิด บทบาททางสังคมหรือแหล่งรวมความรู้ที่นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องต่อผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่า เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสร้างผลงานได้โดดเด่นในองค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริ เกื้อวราร์กุล (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ทองคำสี (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีผลที่เกิดจากการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรมและวัฒนธรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่ตั้งไว้รวมไปถึงผู้บริหาร สามารถใช้ภาวะผู้นำเป็นศูนย์รวมการจัดการศึกษาและผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียน มีทัศนคติทางบวกสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้ ดังที่ ฮอย และ มิสเกล (Hoy & Miskel, 2001) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การ เป็นการที่ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะ ผู้นำเป็นศูนย์รวมการจัดการศึกษาทำให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจเป็นผลทำให้การดำเนินงานของ สถานศึกษามีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา ประทุมสุวรรณ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลีภรณ์ คำภีระ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 การบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีผลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการ เรียนการสอนรวมถึงการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนารอบด้านจนเต็มศักยภาพ ส่งเสริมการจัดทำ หลักสูตรการสอนและการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดผลและประเมินผลการเทียบโอนผลการเรียน การ วิจัยและการจัดทำสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการปฏิบัติตามภารกิจหลักของสถานศึกษา ดังที่ กอร์ดัน (Gorton, 1983) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดใน สถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีมี ประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดตารางการเรียนการสอน การ จัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ การวัดและการ ประเมินผล รวมถึงการนิเทศการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัตตบุษย์ โพธิ์รุท (2564) ศึกษาวิจัย เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษ ที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ใน ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิชา มุขรัักษ์ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารที่ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2.2 การบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีผลที่เกิดจากการดำเนินการทางการเงินของเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณแสดง ออกมาในรูปแบบโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการประมาณค่าใช้จ่ายล่วงหน้าและมีระยะเวลาการใช้จ่ายที่ แน่นนอน มีการการจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ จัดทำระบบฐานข้อมูล สิ้นทรัพย์ของสถานศึกษา มีการหาพัสดุ มีการกำหนดแบบรูปรายการหรือ คุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัด จ้างตามกฎหมายที่กระทรวงการคลังกำหนด ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนดว่า การ

บริหารงานงบประมาณ เป็นภารกิจงานเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์การจตและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มีการวางแผน กลยุทธ์ จัดทำข้อมูลทรัพยากร จัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา มีการกำกับ ตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัตตบุษย์ โพธิ์รุท (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 การบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีผลที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์และความต้องการของหน่วยงานโดยดำเนินการครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งการสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วินัยและการรักษาวินัยและการลาออกจากราชการทั้งนี้ก็ยังคงคำนึงถึงศักยภาพในการทำงานของ แต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดผลดีต่อโรงเรียนและราชการมากที่สุด ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้ระบุว่า งานบริหารงานบุคคล เป็นการบริหารบุคคลที่อยู่ร่วมกันให้ปฏิบัติงานให้ได้ผลดีที่สุด ซึ่งในขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้ร่วมงานมีความสุขให้ความร่วมมือและปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลกับโรงเรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ทิพย์มาศ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอลำปาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2.4 การบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีผลที่เกิดจากเป็นภารกิจหนึ่งของโรงเรียนซึ่งกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริหารงานอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การบริหารงานนั้นบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งมีภารกิจในการบริหารงานทั่วไป ได้แก่ การวางแผน และออกแบบระบบงานธุรการ จัดระบบฐานข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษามีการประสานงานร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้บริการและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสนเทศแก่สาธารณชน รวมทั้งมีการสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนดว่าการบริหารงานทั่วไป เป็นภารกิจเกี่ยวกับการวางแผน และออกแบบระบบงานธุรการ จัดระบบฐานข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษามีการประสานงานร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้บริการและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสนเทศแก่สาธารณชน รวมถึงการจัดระบบส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ทิพย์มาศ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลภาวะผู้นำในศตวรรษที่

21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอปากพะนึ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม (X_5) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (X_4) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการรวมตัวกันเพื่อกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ตลอดจนมีการมอบหมายงานให้แก่สมาชิกแต่ละคนอย่างเหมาะสมใช้กิริยาท่าทาง คำพูดเหมาะสมต่อผู้อื่นในทีม สนับสนุนเพื่อนร่วมปฏิบัติงานแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสม มีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางหรือแนวทางเดียวกัน มีการดำรงตนและปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสัจจะเชื่อถือได้ ความยึดมั่นในหลักการ การธำรงความถูกต้อง การอุทิศตนเพื่อผดุงความยุติธรรม กล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง มีความสำนึกและรับผิดชอบต่อตนเองตลอดจนวิชาชีพของตนรวมถึงมีการนำหลักธรรมมาปฏิบัติงานเป็นอุปนิสัยติดตัวเพื่อธำรงรักษาศักดิ์ศรีแห่งอาชีพข้าราชการ และมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ดีให้มีประสิทธิภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของความสำเร็จเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมสามารถกำหนดวางแผน ปฏิบัติ ปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงาน รวมถึงมีการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่โดดเด่นและท้าทาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพผลงานอย่างต่อเนื่องเข้าใจถึงเป้าหมายส่วนใหญ่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเองซึ่งแสดงออกมาทางความสามารถหรือศักยภาพสูงสุด ดังที่ แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้กล่าวว่า สมรรถนะว่า เป็นบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ เช่นเดียวกับคูบัวส์ และร็อดเวลล์ (Dubois & Rothwell, 2004) กล่าวว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะบุคคลประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ลักษณะภาพลักษณ์ แรงจูงใจทางสังคม อุปนิสัย ความมุ่งมั่น ระบบความคิด ความรู้สึก การกระทำและใช้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องต่อผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาดำรงตนและปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
 - 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำนึกและรับผิดชอบต่อตนเองตลอดจนวิชาชีพของตน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่องานบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าพาสตูลภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์. (2565). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ขวัญชนก แซ่ไคว. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเมืองฉะเชิงเทรา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จารี เลื่องหนองแบน. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการจัดการศึกษาและ ประสิทธิภาพโรงเรียนอนุบาลระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธวัชชัย แสนดวง. (2565). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นริศรา ทองคำสี. (2564). การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปัทมา ประทุมสุวรรณ. (2561). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พงศ์สิริ เกื้อวราห์กุล. (2559). สมรรถนะผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์ชนก ชูระคำ. (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ระพีพรรณ ทิพมาตย์. (2567). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลลิตา ทิพย์มาศ. (2565). อิทธิพลภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลการ

บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- สัตตบุษย์ โพธิ์รุท. (2564). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุทธิศักดิ์ อ่อนตะวัน. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารกับความสุขของครูโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษารักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2553ข). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนปฏิบัตินโยบายประจำปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- สำนักงานสํานักการศึกษากทม. (2556). คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการระดับบุคคลของข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานระบบบริหารและมาตรฐานการบริหารงานบุคคล.
- หนูกันท์ ปาโส. (2562). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- อัญชลีภรณ์ คำภีระ. (2564). เรื่องสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อิชยา มุขรักษ์. (2567). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษากลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Gorton, R. D. (1983). *School administration and supervision: Leadership challenges and*

- opportunities* (2nd ed.). Dubuque: Win C. Brown.
- Hellriegel, D., Jackson, S. E., & Slocum, J. W. (2005). *Management: A competency-based approach* (10th ed.). Singapore: Thomson South-Western.
- Hoy, W. & Miskel, G. (2008). *Educational administration: Theory, research and practice*. New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W, (1970). Determining sample size for research activities. *Educational & Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for "intelligence". *American psychologist*, 28(1), 1-21.
- Weber, M. (1996). *The theory of social and economic organization*. New York: The three.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
The Role of School Administrators in Promoting Teacher Competency in
the 21st Century in Kanchanaburi Primary Educational
Service Area Office 3

กมลชนก โคตรวงศ์¹ และมิตภาณี พุ่มกล่อม²

Kamolchanok Khotwong¹ and Mitparnee Pumklom²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: Kamalachanaka1992@gmail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

²Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

²Corresponding Author, Email: pianohawi@gmail.com

Received 02/07/2024 | Revised 03/08/2024 | Accepted 26/08/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะของครู และเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 293 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษาการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา; ส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to study The Role of School Administrators and compare roles of school administrators on competency promotion of teachers in the 21st century under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 classified by gender and work experience. The sample consisted of 293 teachers in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3, obtained by stratified random sampling according to sex and work experience. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and a reliability of 0.88. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance, t-test and test the pairwise mean difference by Scheffe's method with a statistical significance level at 0.05. The findings were as follows.

1. The roles of school administrators on competency promotion of teachers in the 21st century under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 as a whole at the high level, ranking by mean score from high to low: teacher's ethics and integrity, team work, service mind, working achievement motivation and self-development.

2. The comparison of the roles of school administrators on competency promotion of teachers in the 21st century under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 classified by gender, overall, and all item there was no difference. The comparison of the roles of school administrators on competency promotion of teachers in the 21st century classified by work experience, overall, and all item there was no difference.

Keywords: Roles of school administrators; Promoting Teacher Competency in the 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการยกระดับสุขภาวะ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น คนไทยทุกช่วงวัยมีความรู้ความสามารถโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่กลับพบว่ามีทักษะด้านการอ่านหรือการศึกษาหาความรู้ลดลง และมีจำนวนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงานเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ ถูกนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้ รับการพัฒนา สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทยในขณะนี้ คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมี จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่เมื่อพิจารณาคะแนน ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระ และผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากปัญหาดังกล่าวเกิดจากข้อจำกัดเรื่อง หลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนา ทักษะและสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาไทยในทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข นอกจากนี้คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ แม้ว่าอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้อ่านเพื่อหาความรู้และอัตราการอ่านเฉลี่ยของคนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ที่มีอยู่ยังไม่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นเพียงแหล่งให้ความรู้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างรวดเร็ว จะนำสังคมไทยไปสู่สังคมดิจิทัลมากขึ้น ถือเป็นความท้าทายต่อระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องปรับให้อยู่บนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเอื้อต่อคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564) ได้นำผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นจากนักวิชาการและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการดำเนินการปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา แล้วพบว่าหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทุกสายงาน ต้องมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน มีการทำงานเป็นทีม มีเป้าหมายร่วมกัน คือ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนการประเมินให้ดูที่ผลการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียนดูที่สมรรถนะในการปฏิบัติงานจริงของครู แผนการจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ครูเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ ต้องมีการพัฒนาให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูงขึ้นตามระดับการปฏิบัติที่คาดหวังตามตำแหน่งและวิทยฐานะ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2561) กำหนดวิสัยทัศน์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ว่า ครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาต้องมีศักยภาพคุณภาพตามมาตรฐาน และได้ผ่านการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ประยุกต์ใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย มีการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรม และทันต่อการพัฒนาและการแข่งขันของประเทศ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพมาตรฐานและผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมต่อไป อย่างไรก็ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้กำลังปรับเปลี่ยนไปจากระบบการเรียนแบบเดิมที่มีครู เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว ไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ท่ามกลางภาวะเช่นนี้นับเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่ง สำหรับครูในการจัดองค์ความรู้ให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนนำสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และสามารถแข่งขันได้กับนานาประเทศ (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2551)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งการส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยสิ่งที่คุณบริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการประกอบไปด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการเรียนรู้และพัฒนาครูให้

เป็นเครื่องมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา มีหลายบทบาทขึ้นอยู่กับภารกิจและ กิจกรรมการบริหารซึ่งการบริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูง จึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ (ศศิธดา แพงไทย, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เป็นองค์กรวิไลใหม่ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีแผนการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนทุกระดับและทุกกลุ่ม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งมีทักษะและศักยภาพในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ การขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน ที่พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่หลากหลายรวมถึงแนวโน้มของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและสอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ และพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพครู เพื่อพัฒนาศักยภาพครูให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน สอดรับกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้าง โอกาสให้นักเรียนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ให้โรงเรียนมีความพร้อมในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง และชุมชน รายงานผลการดำเนินการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระบวนการพัฒนาครู ยังขาดความเป็นระบบไม่สะท้อนผลขาดการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตาม เพศ และประสบการณ์การทำงาน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณครู และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสามารถในการบริหารจัดการคน งบประมาณ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นผู้นำพัฒนาสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของผู้เรียน และบุคลากรภายในสถานศึกษา อำนวยความสะดวกให้กับครูในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมกับชุมชนบริเวณสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

2. พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ (2554) กล่าวว่า องค์กรประกอบของสมรรถนะครูมีแนวทางจำแนกได้หลายแบบ แต่โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 3 ตัว คือ สมรรถนะหลัก (core competency) ซึ่งหมายถึงสมรรถนะ ที่ทุกคนในองค์กรจะต้องมีเพื่อช่วยสนับสนุนให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ สมรรถนะประจำ สายงาน (job competency) คือ สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมให้สามารถสร้างผลงานในการปฏิบัติงานตำแหน่งนั้นๆ ได้สูงกว่ามาตรฐาน และสมรรถนะส่วนบุคคล (personal competency) ซึ่งหมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความโดดเด่นกว่า คนทั่วไป ความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ/ทัศนคติอย่างโดดเด่น ๆ จะยังไม่ใช่สมรรถนะ(competency) แต่จะเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดสมรรถนะ (competency)

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 1,224 คน จากสถานศึกษา จำนวน 79 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 293 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ทั้งนี้การตอบแบบสอบถามสามารถตอบผ่านระบบออนไลน์ โดยจัดทำแบบสอบถามแยกออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ คือ เพศ ประสบการณ์การทำงาน และพื้นที่จัดการศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน	จำนวน 7 ข้อ
ด้านที่ 2 ด้านการบริการที่ดี	จำนวน 6 ข้อ
ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาตนเอง	จำนวน 6 ข้อ
ด้านที่ 4 ด้านการทำงานเป็นทีม	จำนวน 7 ข้อ
ด้านที่ 5 ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณครู	จำนวน 6 ข้อ

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1976) มี 5 ระดับซึ่งมีความหมายดังนี้

- ระดับ 1 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด
- ระดับ 2 หมายถึง ปฏิบัติน้อย
- ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง
- ระดับ 4 หมายถึง ปฏิบัติมาก
- ระดับ 5 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ศึกษา พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 29 ข้อ และ ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.67 จำนวน 3 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.88

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามการเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาเพื่อแจกให้กับครู ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 293 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 293 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

4.3 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) แล้วทดสอบหาความแตกต่างของข้อมูลด้วยกระบวนการทางสถิติ t-test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน	4.92	0.23	มากที่สุด
2. ด้านการบริการที่ดี	4.93	0.23	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.92	0.25	มากที่สุด
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.93	0.23	มากที่สุด
5. ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณครู	4.96	0.17	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.93	0.19	มากที่สุด

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามเพศ ในภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมสมรรถนะครู ในศตวรรษที่ 21	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการ ปฏิบัติงาน	4.94	0.22	4.92	0.23	0.74	0.462
2. ด้านการบริการที่ดี	4.93	0.26	4.92	0.21	0.25	0.799
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.94	0.23	4.91	0.26	0.71	0.481
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.95	0.19	4.92	0.24	0.94	0.348
5. ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณครู	4.96	0.21	4.96	0.16	0.05	0.956
รวมเฉลี่ย	4.94	0.20	4.93	0.19	0.65	0.516

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวม

บทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา ในการส่งเสริมสมรรถนะ ครูในศตวรรษที่ 21	ประสบการณ์การทำงาน						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		ระหว่าง 5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของการปฏิบัติงาน	4.91	0.24	4.92	0.21	4.93	0.24	0.14	0.869
2. ด้านการบริการที่ดี	4.89	0.27	4.94	0.19	4.94	0.23	1.47	0.233
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.91	0.24	4.91	0.27	4.94	0.22	0.38	0.686
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.90	0.25	4.93	0.24	4.95	0.18	0.92	0.401
5. ด้านจริยธรรมและ จรรยาบรรณครู	4.94	0.20	4.96	0.17	4.97	0.15	0.59	0.555
รวมเฉลี่ย	4.91	0.22	4.93	0.18	4.95	0.19	0.66	0.516

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษา บริหารจัดการคนงบประมาณ อุปกรณ์และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนให้ครูมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เกิดกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ดังที่กาญจนา ภูวประภาชาติ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การเป็นผู้นำพัฒนาสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของผู้เรียน และบุคลากรภายในสถานศึกษาอำนวยความสะดวกให้กับครูในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมกับชุมชนบริเวณสถานศึกษา และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธิญา กับปูลาวลัย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูได้กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนงานและวางแผนการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดความคุ้มค่า กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง และนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุง พัฒนาการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ดังที่ ญัตติกิตต์ บุญเก่ง (2565) ได้กล่าวว่า เป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ วิเคราะห์ภาระงาน เพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบกำหนดแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนกำหนดเป้าหมาย ในการปฏิบัติงานการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างครบถ้วน นำผลการประเมินการปฏิบัติงาน มาใช้ในการปรับปรุงแผนและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนาและพัฒนางาน การปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนอย่าง

1.2 ด้านการบริการที่ดี โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะว่า ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูได้ตั้งใจและเต็มใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการผู้รับบริการและนักเรียนได้เป็นอย่างดี ครู ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ เต็มความสามารถ เพื่อให้ผลการดำเนินงานออกมามีประสิทธิภาพตาม เป้าหมายที่ต้องการดังที่ ธาริณี จินดาธรรม (2560) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความตั้งใจและความเต็มใจในการ ให้บริการและการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองความต้องการของ ผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร แก้วหอม, สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และ ศจี จิระโร (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของ สถานศึกษาเอกชน กลุ่มเขตกรุงเทพใต้ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะของครูใน ศตวรรษที่ 21 กลุ่มเขตกรุงเทพใต้ กรุงเทพมหานคร ด้านการบริการที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านการพัฒนาตนเอง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะว่าผู้บริหาร สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูได้ ศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ อรกาญจน์ เฉียงกลาง (2562) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการทำให้ดีขึ้น การชวนขยายสนใจใฝ่รู้เพื่อสังคม พัฒนาศักยภาพของตนเองในการปฏิบัติงานด้วยการศึกษาหาความรู้เพื่อ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ากับ การปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัตติกิตต์ บุญเก่ง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการทำงานเป็นทีม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้ช่วยเหลือผู้อื่น ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความสัมพันธ์อันดี ร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนการทำงานของเพื่อนร่วมงาน ได้แสดงบทบาททั้งผู้นำและผู้ตามเพื่อสู่เป้าหมาย ความสำเร็จร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา ครูได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย ดังที่ สิทธิศักดิ์ เพชรยิ้ม (2563) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่จะใช้ศิลปะ อำนาจหน้าที่หรืออิทธิพลในการโน้มน้าวใจ บุคคล ชักจูงหรือชี้นำ ปลุกฝังศรัทธาให้สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน การ กำหนดบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบใช้ทรัพยากรร่วมกัน ประสานความรู้ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด มีความสามัคคี มีเป้าหมายเดียวกัน และสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

1.5 ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณครู โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจ เพราะว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูประพฤติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความรู้เจตคติและหลักเกณฑ์ใน วิชาชีพที่เหมาะสมที่พึงประสงค์ และมีการประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพตามความคาดหวัง มีมาตรฐานทางที่ใช้ควบคุมความประพฤติปฏิบัติตนเอง ประกอบ วิชาชีพครูเป็นคนดีและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคมเพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครูเพื่อให้การ ปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จ ดังที่ ธาริณี จินดาธรรม (2560) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการประพฤติปฏิบัติตน ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม เพื่อสร้าง ความศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของसानิตา แดนโพธิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะ ครูโรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พุลประชาอุปถัมภ์) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะครูโรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พุลประชา อุปถัมภ์) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศ พบว่าโดยภาพรวมและ รายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ผลักดัน และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูได้พัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจต คติ อันเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างให้เกิดสมรรถนะของครูผู้สอน ซึ่งการที่ครูผู้สอนจะมีสมรรถนะสูงได้ จะต้องเข้ารับ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดเป็นความสามารถในการจัดการเรียนการ สอนที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้สรุปไว้ว่าสมรรถนะครู เป็น ความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ/ คุณลักษณะที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้สมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของตนมาประยุกต์ใช้ในงาน หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบ ความสำเร็จ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลประสบ ความสำเร็จในการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะ ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่าง

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสมรรถนะครูในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไป ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มอบหมาย งานที่เหมาะสมตามทักษะและความสามารถ สนับสนุนและให้คำปรึกษา แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูเกิดทักษะ ความสามารถเฉพาะด้าน ความรู้ด้านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการ จัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ บุญฤดี อุดมผล (2563) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะทางวิชาชีพครูคุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะที่เฉพาะและจำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา ปานผา (2558) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์การ

ทำงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกิตติ์ บุญเก่ง (2565) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
 - 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้ครูสามารถนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และสามารถวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
 - 2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

องค์ความรู้ใหม่

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน

ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านการบริการที่ดี

ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

ด้านการพัฒนาตนเอง

การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี

ด้านการทำงานเป็นทีม

การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุน ให้กำลังใจ มีความสัมพันธ์อันดีแก่เพื่อนร่วมงาน ปรับตัวเข้ากับให้เข้ากับทุกสถานการณ์ ตามบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณครู

การประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ให้ถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม และสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ภูวประภาชาติ. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ตามความคิดเห็นของครู
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *วารสาร สหวิทยาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 5(4), 1393-1405
- ชนิษฐา ปานผา. (2558). สมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*.
- ณัฐธิดา กับปูลาวลัย. (2567). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์*.
- ณัฐกิตติ์ บุญเก่ง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.
- ธาริณี จินดาธรรม. (2560). กลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่*, 12(2), 261-270.
- ธิดากาญจน์ หินเดช, สังวาร์ วังแจ่ม, ทศนีย์ บุญมาภิ และสุรศักดิ์ สุทิสริ. (2567). การพัฒนาสมรรถนะครู
เพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอหาง
ดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(1), 825-835.
- บุญฤดี อุดมผล. (2563). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะ
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลง
กรณวิทยาลัย*, 10(2), 161.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2551). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่
เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- มนต์รัก วงศ์พุทธะ. (2564). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
สมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรีเขต
2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*.
- รัฐชนา ประชากุล และธีรภัทร ภูโลภาส. (2563). การศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของครูในสห
วิทยาเขตวิภาวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร. *วารสาร
อิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 16(2), 1
- วิไลวรรณ มาลัย. (2561). สมรรถนะหลักตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*.
- ศศิธดา แพงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*
6(1), 7-11.
- ศิริพร แก้วหอม, สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์ และ ศจี จิระโร. (2566). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการ
พัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเอกชน กลุ่มเขตกรุงธนใต้ กรุงเทพมหานคร.

- วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 4(2), 64-79
- ศุภรา ถาอินทร์ และสิทธิชัย มูลเขียน. (2567). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงใหม่. *วารสาร มจร.ทรี ภุญชัยปริทรรศน์*, 8(1), 206-219
- สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม. (2563). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- सानิตา แดนโพธิ์. (2560). *สมรรถนะครูโรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พลประชาอุปถัมภ์)*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมนึก อินทะลา และกรรณิกา ไวโสภา. (2566). การศึกษาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 5(1), 228-239
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2560-2579*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อรกาญจน์ เนียงกลาง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational & Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
Guidelines for Promoting Self-Directed Learning Strategies in Accordance
with The Policy of Reducing Classroom Hours and Increasing Learning Time
in Schools Under Kanchanaburi Primary Educational
Service Area Office 4

อรรถพล บุณรัตน์¹ และนิพนธ์ วรรณเวช²

Attaphon Bunrat¹ and Nipon Wonnawed²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: attaphon.am@gmail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

²Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

²Corresponding Author, Email: Wonnawed@kru.ac.th

Received 04/07/2024 | Revised 05/09/2024 | Accepted 05/09/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 274 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัด การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 2.1) ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ สถานศึกษาและครูผู้สอนอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน 2.2) ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก คือ ครูผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานและมีส่วนร่วมกับผู้อื่น 2.3) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ครูผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด 2.4) ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ สถานศึกษาและครูผู้สอน

ควรมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย 2.5) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ครูผู้สอนได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ โดยตรงจากผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; นโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้; สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the promotion of self-directed learning strategies and the approaches to promote such strategies according to the policy of reducing classroom hours and increasing learning time in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4. The sample of this research consisted of 274 randomly selected teachers from schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4 and 8 key informants selected purposively for group interview. The research instrument was a 5-point scale questionnaire which demonstrated content validity of 1.00 and reliability of 0.98, as well as group discussion records. Statistical analyses included percentages, means, standard deviations, and content analysis.

The findings were as follows: 1) Overall, the promotion of self-directed learning strategies in accordance with the policy of reducing classroom hours and increasing learning time in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, was generally at a high level. Specific aspects ranked from highest to lowest mean scores included: teachers' roles in facilitating self-directed learning, design of self-directed learning activities, design of self-directed learning management, methods for assessing self-directed learning outcomes, and guidance on self-directed learning. 2) Guidelines for promoting self-directed learning strategies in accordance with the policy of reducing classroom hours and increasing learning time in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4: 2.1) Teachers' roles in facilitating self-directed learning should be developed, with schools and teachers providing support to students in all aspects. 2.2) The design of self-directed learning activities, teachers should promote collaborative work among students and integration of new knowledge with existing knowledge. 2.3) The design of self-directed learning management should focus on ensuring that students learn according to standards and criteria. 2.4) Methods for assessing self-directed learning outcomes should involve diverse assessment methods, including self-assessment by students. 2.5) Guidance on self-directed learning should involve direct guidance, monitoring, and support from school management.

Keywords: Guidelines for Promoting; Self-Directed Learning Strategies in Accordance; Policy of Reducing Classroom Hours and Increasing Learning Time; Schools

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนแม่บทของการจัดการศึกษา ในฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560–2579) ได้วางกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางสภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่ล้วนมีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลกตลอดจนทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (learner aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียน ทุกคนให้มีคุณลักษณะและ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3rs 8cs) ประกอบด้วย ทักษะและ คุณลักษณะต่อไปนี้ 3rs ได้แก่ การอ่านออก (reading) การเขียนได้ (writing) และการคิดเลขเป็น (arithmetic) และ 8cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (cross - cultural understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (collaboration, teamwork and leadership) ทักษะด้าน การสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ communications, information and media literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (computing and ict literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (career and learning skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 79-80)

จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (macro model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้โดยตรงเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ในการสอนครั้งแรก ครูควรให้ความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนวทางการสืบค้นความรู้เพื่อให้ได้ความรู้ที่ต้องการ ส่วนที่ 2 ศาสตร์ สาขาแขนงความรู้ และแหล่งความรู้ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 การเรียบเรียงข้อมูล ข้อค้นพบ ความคิด ความคิดเห็น การให้เหตุผลโต้แย้ง และสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ครูผู้สอนควรมีเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การระดมพลังความคิด การเรียนรู้โดยใช้ 7 สถานการณ์จำลอง โดยเน้นกระบวนการคิดซึ่งเป็นหัวใจของขั้นตอนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าตามประเด็นความรู้ หรือหัวข้อที่ตกลงกัน ครูผู้สอน จะกระตุ้นให้ผู้เรียน ดำเนินกิจกรรมเพื่อสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยใช้วิธีการค้นคว้า จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สัมภาษณ์ผู้รู้ ปฏิบัติการค้นหา (ทดลอง สืบเสาะ สังเกต สืบถาม) ร่วมมือ เพื่อเขียน คำอธิบาย แบ่งงาน ความรับผิดชอบภายในกลุ่ม โดยแหล่งความรู้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ฯลฯ (ดิเรก วรรณเศียร, 2559)

นโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการ ตามนโยบายมีเป้าหมายให้ครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามบริบทที่ปรับเปลี่ยนไป ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความชอบและความถนัดของตนเองตามศักยภาพ เพื่อพัฒนา สู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยในระยะแรก เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายการพัฒนา 4h คือ (head) กิจกรรมพัฒนาสมอง (heart) กิจกรรม

พัฒนาจิตใจ (hand) กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ และ (health) กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ และเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยใช้ขั้นพัฒนาการของบลูม (Bloom taxonomy) เป็นหลักในการจัดกิจกรรมและเน้นให้เกิดทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ผลจากการติดตามของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนบางส่วน มีความไม่เข้าใจแนวทางการดำเนินงาน มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน สับสนในการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ โดยแยกส่วนกับหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาพื้นฐานหรือวิชาหลักไม่ครบตามที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ที่ผู้เรียนเข้าร่วมและลงมือปฏิบัตินั้น เป้าหมายสำคัญนอกจากผู้เรียน มีความสุขกับการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนควรจะได้รับประโยชน์ ทั้งในด้านการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อ ซึ่งระยะต่อมามีการพัฒนากิจกรรมเพิ่มเวลารู้ให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และยังคงเน้นเป้าหมายในการพัฒนา 4h (head heart hand และ health) โดยให้ความสำคัญทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในห้องเรียนและกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ โดยมุ่งเน้นลดเวลาเรียนในลักษณะการสอน การถ่ายทอดความรู้ด้วยการบรรยาย/สาธิต และเพิ่มเวลาและโอกาสในการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ครูผู้สอนปรับบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ มีการประเมินพัฒนาการของ ผู้เรียน อย่างหลากหลาย ตามสภาพจริง และเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ตามหลักสูตร ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ขั้นสูง และมีพัฒนาการให้เกิดทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย โดยครูผู้สอนอธิบายเนื้อหาที่มีจำนวนมาก และให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งจากวิธีการสอนดังกล่าวอาจจะไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคปัจจุบัน ทำให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ลดลง ผู้สอนควรคำนึงถึงลักษณะและพฤติกรรมการเรียนรู้เด็กในยุคปัจจุบัน เนื่องจากนักเรียนสมัยนี้มีลักษณะที่กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบรู้ เพราะเติบโตมาพร้อมกับความรู้รอบด้านสามารถค้นหาข้อมูล บนโลกอินเทอร์เน็ต ได้อย่างอิสระ สร้างความท้าทายของครูในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนยุคนี้คือ การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นคนให้ความสะดวก นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม (นพธิพรธาดาวิทย์, 2559, หน้า 10-11) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียน ลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (coach & mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (meaningful learning) ผู้เรียน สร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ครูใช้การศึกษาขั้นเรียนผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยและการพัฒนา

แนวทางการส่งเสริมการจัด การเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการนิเทศ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่นรวมถึง ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) เพิ่มมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวทาง การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ รวมทั้งเป็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ทำให้การดำเนินงานของครูมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลและทำให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของระบบการศึกษาไทยประสบผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดกระทรวงศึกษาธิการ (2562) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร (2564) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มตัว เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้อ่าน เขียน ตั้งคำถามและอภิปรายร่วมกัน เกิดกระบวนการคิดขั้นสูง ด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินค่า ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา โดยครูเป็นผู้วางแผนจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติรายวิชา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะผู้เรียน

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้สรุปว่า ความสำคัญของนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ หมายถึง แนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเตรียม ผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูต้องใช้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักการ

ปรับตัวมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น มีความรู้ความสามารถตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และที่สำคัญต้องพัฒนาผู้เรียนให้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 951 คน จากสถานศึกษาจำนวน 91 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 274 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1997) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท มีแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ คือ เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และพื้นที่จัดการศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้

ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	จำนวน 7 ข้อ
ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	จำนวน 7 ข้อ
ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	จำนวน 7 ข้อ
ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	จำนวน 7 ข้อ
ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	จำนวน 7 ข้อ

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1976) มี 5 ระดับซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 1	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ระดับ 2	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 3	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 4	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ระดับ 5	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ประเด็นคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านบทบาทของครูในการ

จัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.3 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ศึกษา พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 35 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามการเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาเพื่อแจกให้กับครู ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 274 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายข้อรายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

4.3 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา พบว่า

1. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รองลงมา คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านรูปแบบวิธี การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ในภาพรวม

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ผล
1. ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.39	0.42	มาก
2. ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	4.36	0.43	มาก
3. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.38	0.42	มาก
4. ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.35	0.43	มาก

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ผล
5. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.33	0.43	มาก
รวมเฉลี่ย	4.36	0.40	มาก

2. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ผลการจัดสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษาานิเทศก์ จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดังนี้

2.1 ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) สถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน 2) ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับใช้จัดการเรียนรู้กับผู้เรียนในแต่ละวัยอย่างเหมาะสม สนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรมและสื่อต่าง ๆ เช่น การอบรม การสัมมนาเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) ครูผู้สอนควรมีแนวทางรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานและมีส่วนร่วมกับผู้อื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับองค์ความรู้เดิมได้ 2) ครูผู้สอนควรนำรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ทันสมัย เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนควรร่วมกันศึกษาแนวทางของรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย สำหรับนำมาใช้จัดการเรียนสอนให้กับผู้เรียน

2.3 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) ครูผู้สอนควรมีออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด 2) สถานศึกษาควรมีแนวทางการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายในสถานศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม พัฒนาครูผู้สอน เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับรายวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.4 ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) สถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีแนวทางการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย พร้อมทั้งตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) ครูผู้สอนควรเลือกใช้วิธีและเครื่องมือที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และรายวิชาที่เรียน 3) สถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนแนวทางวิธีการวัดและประเมินเป็นวิธีการประเมินที่ให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง

2.5 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) ครูผู้สอนควรได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ เพื่อชี้แนะและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยตรงจากผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูผู้สอนควรจัดเตรียมข้อมูล สารสนเทศ สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนอย่างเหมาะสมก่อนได้รับการนิเทศ 3) สถานศึกษาและครูผู้สอนควรร่วมกันหาแนวทางปรับปรุง พัฒนาเกณฑ์การนิเทศให้ทันสมัยเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในปัจจุบัน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ใน 5 ด้าน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา ว่าเป็นงาน ที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเพื่อพัฒนาภาพการศึกษาให้กับผู้เรียน เนื่องจากการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสำคัญกับการเรียนการสอนโดยตรงกับผู้เรียน รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ธนัญญา คุณสุข (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมพบว่าการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ วนิตา ฝาระนัด (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ กนกวรรณ ฉัตรแก้ว (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐนกร สองเมืองหนู (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์รินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก: กรณีศึกษาสหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยภาพรวมพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาและครูผู้สอนมีกระบวนการการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนในทุกๆด้าน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงที่สุด มีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยลดเวลาในภาควิชาการ มาปรับเปลี่ยนให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และทักษะด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิตา ฝาระนัด (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู ผลการวิจัย พบว่า ด้านบทบาท ของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาราทิพย์ ทองโสภาก และชนณี ศิลาณุกิจ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.2 ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาและครูผู้สอนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติลงมือทำด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานและมีส่วน

ร่วมมีวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายมา ใช้จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ฉัตรแก้ว (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของนราทิพย์ ทองโสภา และชนธิ ศิลาณิกิจ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.3 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด สามารถจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและสภาพผู้เรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรไท แสงลุน (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิมา วงศขมภู ศักดินาภรณ์ นันทิ และสุชาติ บางวิเศษ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.4 ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย ประเมินผลจากกระบวนการคิดวิเคราะห์และผลงานของผู้เรียน และนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรไท แสงลุน (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจจิมา วงศขมภู ศักดินาภรณ์ นันทิ และสุชาติ บางวิเศษ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.5 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาและครูผู้สอนได้รับการนิเทศเพื่อชี้แนะและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบผลสำเร็จได้ในอนาคต มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนสิ้นสุดการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพา พุมมา (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิกร ทาแกง (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทการนิเทศ

เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 อภิปรายผลการวิจัยแต่ละด้าน ได้ดังนี้

2.1 ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ สถานศึกษาและครูผู้สอนควรให้การอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด และจัดกระบวนการการเรียนรู้เชิงรุกให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับใช้จัดการเรียนรู้กับผู้เรียนในแต่ละวัยอย่างเหมาะสม สนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรมและสื่อต่าง ๆ เช่น การอบรม การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ ทิพา พุมมา (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้รูปแบบเชิงรุก (Active Learning) ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรม การจัดกิจกรรม และสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม เช่น สนับสนุนให้ครูเข้ารับการพัฒนา การอบรม การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เป็นต้น ครูอำนวยความสะดวกกับผู้เรียน ในด้านของสภาพแวดล้อม สื่อต่างๆ ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำโครงการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมให้ครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนมีนวัตกรรมที่หลากหลายนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ ครูผู้สอนควรมีแนวทางรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานและมีส่วนร่วมกับผู้อื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับองค์ความรู้เดิมได้ ใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายมา ใช้จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม ครูผู้สอนควรนำรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ทันสมัย เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบันเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจต้องการเรียนรู้อย่างมากขึ้นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนควรร่วมกันศึกษาแนวทางของรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย สำหรับนำมาใช้จัดการเรียนสอนให้กับผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2562) เรื่องแนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ระบุว่าด้านรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นด้านความรู้คิดกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากตัวผู้เรียนเอง มากกว่าการฟังผู้สอนในห้องเรียนและการท่องจำ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนอกห้องเรียนด้วย ได้ผลผลิตในการถ่ายทอดความรู้ใกล้เคียงกับการเรียนรู้รูปแบบอื่น แต่ได้ผลดีกว่าในการพัฒนาทักษะด้านการคิด และการเขียนของผู้เรียน ผู้เรียนมีความพึงพอใจกับการเรียนรู้แบบนี้มากกว่ารูปแบบที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้

แบบตั้งรับ (passive learning) มุ่งเน้นความรับผิดชอบของผู้เรียนในการเรียนรู้โดยผ่านการอ่าน เขียน คิด อภิปราย และเข้าร่วมในการแก้ปัญหา และยังสัมพันธ์กับการเรียนรู้ตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของบลูม ทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

2.3 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ ครูผู้สอนควรมีออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด และจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและสภาพผู้เรียนในปัจจุบันโดยมีกระบวนการออกแบบและวางแผนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาควรมีแนวทางการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายในสถานศึกษา โดยสนับสนุน ส่งเสริมครูผู้สอนควรมีออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนมีกระบวนการคิดและมุ่งทำงานเป็นกลุ่ม กล้าแสดงออก มีความเป็นผู้นำ และทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม พัฒนาครูผู้สอน ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับรายวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร (2564) เรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จังหวัดกำแพงเพชร ระบุว่า ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรมีการออกแบบการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการรวมทั้งออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผล เพื่อยืนยันว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากวินิจฉัยปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อออกแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน และเมื่อผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะต้องมียุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนผลว่าผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในระดับที่พึงประสงค์ไว้จริง ผู้สอนจึงต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ให้ชัดเจนเสียก่อน จึงค่อยดำเนินการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่พึงประสงค์ วิธีการนี้สร้างความมั่นใจได้ว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างแท้จริงและได้กำหนดแนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

2.4 ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ สถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีแนวทางการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย พร้อมทั้งตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนควรเลือกใช้วิธีและเครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และรายวิชาที่เรียน และควรพิจารณาประสิทธิภาพและความเหมาะสมของ แต่ละวิธีการในบริบทของการเรียนรู้เชิงรุกที่ครูต้องการสนับสนุนและประเมินว่ามั่นคงถูกนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิผลหรือไม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียน สถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนแนวทางการวัดและประเมินให้เข้ากับยุคสมัยแห่งการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เป็นวิธีการประเมินที่ให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองผ่าน การเขียน ซึ่งสามารถประเมินตนเองได้ทันทีหลังจากเรียน ซึ่งวิธีการนี้จัดว่าเป็นการประเมินเชิงรุก จัดได้ว่าวิธีการนี้เหมาะสมกับยุคสมัยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ อัจจิมา วงศ์ชมภู (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการวัดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาวัดและประเมินผลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ได้แก่ การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน จึงควรใช้ การ

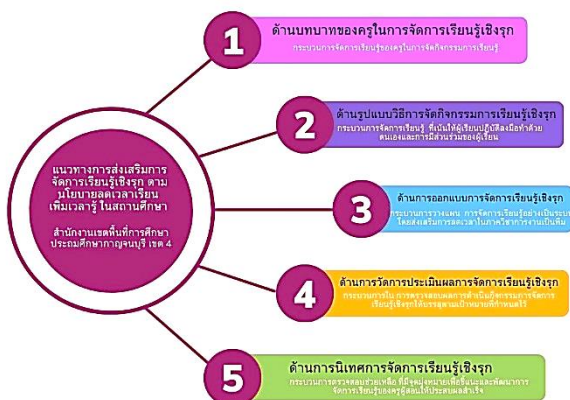
ประเมินปฏิบัติ ร่วมกับการประเมินด้วยวิธีการอื่น และกำหนดเกณฑ์ประเมินให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง และการประเมินการปฏิบัติ เป็นวิธีการประเมินงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบถึงผลการพัฒนาของผู้เรียน

2.5 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ ครูผู้สอนควรได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ เพื่อชี้แนะและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยตรงจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สามารถปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ครูผู้สอนควรจัดเตรียมข้อมูล สารสนเทศ สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนอย่างเหมาะสมก่อนได้รับการนิเทศ สถานศึกษาและครูผู้สอนควรร่วมกันหาแนวทางปรับปรุง พัฒนาเกณฑ์การนิเทศให้ทันสมัยเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2562) เรื่องแนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ระบุว่า ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการนิเทศการทำงานโดยตรงกับครูผู้สอน การนิเทศการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานโรงเรียน จุดมุ่งหมายจะเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นความคาดหวังของโรงเรียน การนิเทศการเรียนรู้ เป็นหน้าที่ของผู้นำในการจัดการเรียนสอนทุกคน นับตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน ตลอดจนครูทุกคน ซึ่งต้องช่วยกันรับผิดชอบเพื่อช่วยให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรสถานศึกษาควรช่วยครูให้พัฒนาการสอน สนับสนุนให้ครูได้พิจารณาวิธีสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ว่าตรงไหนเข้มแข็ง และตรงไหนเป็นจุดอ่อนซึ่งจะต้องแก้ไข โดยอาศัยหลักเกณฑ์วิชาหลักการสอน ส่วนการเลือกเนื้อหา การสร้างโครงการสอน การทำและการใช้อุปกรณ์ การสอน ตลอดจนเครื่องมือสื่อดัดแปลง สื่อการสอน การใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
 - 1.2 ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ
 - 1.3 ครูผู้สอนควรมีกระบวนการวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ
 - 1.4 ครูผู้สอนควรมีการตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
 - 1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกระบวนการตรวจสอบช่วยเหลือครูผู้สอน ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ส่งเสริมในการจัดเรียนรู้เชิงรุกให้กับผู้เรียน
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนางานบริหารวิชาการเพื่อทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
 - 2.2 ควรมีการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ฉัตรแก้ว (2562). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุนทร สองเมืองหนู. (2562). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 14(1), 63-73.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2559). *MACRO model : รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ทิพา พุมมา. (2565). *แนวทางการบริหารงานโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รูปแบบ Active Learning ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 6 นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ธัญญา คุณสุข. (2565). *การบริหารงานวิชาการ ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ active learning*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- นาราธิพย์ ทองโสภา และชนณี ศิลาณุกิจ (2564). *การรับรู้ต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 3*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(2), 79-89.
- วนิดา ผาระนัด (2559). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ศักดิ์นรินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล (2563). การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : กรณีศึกษา สหวิทยาเขตสตึก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อัจฉิมา วงศมัญญ ศักดินาภรณ์ นันท์ และสุชาติ บางวิเศษ (2566). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 9(3), 17-25.
- อธิกร ทาแกง (2564). การศึกษาบทบาทการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อรไท แสงลุน และมนสิข สิริสมบุญ (2565). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ. วารสาร สังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(5), 332-348.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational & Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบล

หนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

Satisfaction of people in the service area of Nong Bua Ban Subdistrict municipality, Nong Wua So District, Udon Thani Province

दनัย लामका¹, थोकका गेखजन्तर² และ พระครูสุนทรวินัยรส³

¹Danai Lamkham, ²Thongkham Ketchan and ³Phrakhrusunthonwinairot

¹วิทยาลัยพินทุบัณฑิต

¹Pitchayabundit College

^{2,3}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

^{2,3}Mahamakut Buddhist University Kalasin Buddhist College

²Corresponding Author, Email: namedanai@gmail.com

Received 14/02/2025 | Revised 22/02/2025 | Accepted 22/02/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 3) ศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน จำนวนทั้งสิ้น 378 คน โดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานได้แก่ t-test และ F-test (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 3.71$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.37$) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้าน ก็พบว่าทุกด้านก็ไม่แตกต่างกัน และแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ได้แก่ ควรจะมีนโยบายแสวงหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยให้เพียงพอกับความต้องการใช้งาน มีการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ; การให้บริการ; เทศบาลตำบลหนองบัวบาน

Abstract

The main objectives of this research were to 1) study the satisfaction of local people towards the services of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality, 2) compare the satisfaction of local people towards the services of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality classified by gender, age, education level, occupation and average monthly income, and 3) study the ways to improve the services of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality, Nong Wua So District, Udon Thani Province. This research was a survey research. The sample group consisted of 378 people living in Nong Bua Ban Subdistrict Municipality using Taro Yamane's calculation formula. The data collection tool was a questionnaire. The statistics used for analysis were percentage, mean and standard deviation. Inferential statistics were t-test and F-test (One Way ANOVA). The results showed that Satisfaction of the people in the area to the services of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality Nong Wua So District Udon Thani Province Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.62$) and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the response to the service recipient ($\bar{X} = 3.72$), followed by the knowledge and understanding of the service recipient ($\bar{X} = 3.71$) and the aspect with the least mean was the concrete service ($\bar{X} = 3.37$). to the services of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality Classified by sex, age, education level, occupation and average monthly income found that overall people with different gender, age, education level, occupation and average monthly income. Satisfied with the service of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality no different which is not in accordance with the assumptions set and when considering each aspect It was found that all aspects were not different. Recommendations Guidelines for improving the service of Nong Bua Ban Subdistrict Municipality include: there should be a policy to seek modern information technology equipment to meet the needs of use. The skills of information network operators are continually developed.

Keyword: Satisfaction; Service; Nong Bua Ban Subdistrict Municipality

บทนำ

สภาพของสังคมประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่ามีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อชีวิตของประชาชนไม่ว่าจะเป็นชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ซึ่งการปกครองท้องถิ่นไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้มีการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นพึ่งตนเองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยมีการกำหนดไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 250 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำ

บริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

การให้บริการของภาครัฐที่มีคุณภาพนั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะของการปฏิบัติงาน การให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่เป็นลูกค้าผู้รับบริการของหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้รากฐานของการบริหารราชการหรือการบริหารงานภาครัฐ ตามแนวความคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management-NPM) ที่ระบอบราชการของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยรับมาเป็น กระบวนการทัศน์ ในการขับเคลื่อนการจัดการระบบงานภาครัฐในช่วงหลายปี ที่ผ่านมามีตามแนวคิดนี้ นอกจากแนวทางการปรับปรุงสมรรถภาพ และการยกระดับกำลังการผลิตของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีมิติอยู่ ที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human resource development) และมีการใช้ประโยชน์จากภาคเอกชน ให้มากขึ้น โดยการจัดการภาครัฐแนวใหม่นี้ มีมิติสำคัญประการหนึ่งที่สำคัญต่อการให้บริการ ประชาชน (Public service orientation) ที่มุ่งเน้นคุณภาพการให้บริการประชาชนที่เป็นลูกค้า ผู้มารับ บริการจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นทั้งปัจเจกชน และผู้ประกอบการที่ต้องติดต่อสัมพันธ์ กับหน่วยงาน ภาครัฐ โดยเฉพาะนับจากช่วงกลางทศวรรษ พ.ศ. 2540-2550 ที่รัฐบาลหลายสมัยของประเทศไทย ต่างได้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ บริบทของการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ในฐานะที่เป็นเรื่องอันคาบเกี่ยวกับบทบาทภารกิจในการให้บริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐ (ชัชวาลย์ ทัดศิริข, 2552)

เทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขง จังหวัดอุดรธานี เป็นหน่วยงานปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้เป็นไป ตามที่ได้รับมอบหมาย และกำหนดให้รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินอุดหนุน และเงินจากการจัดสรรภาษี และ อากร เพื่อให้การดำเนินการด้านบริการสาธารณะต่าง ๆ แก่ประชาชนในพื้นที่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภารกิจที่เทศบาลได้รับการถ่ายโอนจากรัฐแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านหลัก คือ ด้านการ จัดบริการสาธารณะ ที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน ทางระบายน้ำ ด้านการส่งเสริม คุณภาพชีวิต เช่น การบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริการสาธารณสุขมูลฐาน การจัดการศึกษาท้องถิ่น และการบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในท้องถิ่น ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบ เช่น การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการจัดการบริการท้องถิ่นสาธารณะ ในท้องถิ่น และด้านสุดท้ายคือ ด้านการลงทุน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริม การท่องเที่ยวและอาชีพ การพัฒนาป่าชุมชน และการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ท้องถิ่น (แผนยุทธศาสตร์ 2566-2570)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา และ เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่จึงให้ความสนใจที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของ เทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขง จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาถึงด้านการให้บริการสาธารณะ ต่อประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงส่วนงานต่างๆของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ได้ดำเนินการตามแผนและ ยุทธศาสตร์ที่วางไว้มากน้อยเพียงไร เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่วาง ไว้หรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยการประเมินผลการให้บริการของเทศบาล ซึ่งถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มี ความสำเร็จ เพื่อที่จะนำข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริง มาใช้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอันจะเป็นประโยชน์ต่อ

การพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไป การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งที่จะประเมินการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อตรวจสอบว่าการให้บริการที่ดำเนินการในปัจจุบันประชาชนได้รับการบริการที่มีคุณภาพอยู่ในระดับใด มีปัจจัยหรือปัญหาอุปสรรคใด ที่ทำให้การบริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6,674 คน เทศบาลตำบลหนองบัวบาน มีจำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ทั้งหมดจำนวน 14 หมู่บ้าน ในเขตตำบลหนองบัวบาน มี 9 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1-9) และนอกเขตตำบลหนองบัวบาน มี 5 หมู่บ้าน (สภาตำบลหนองวัวซอ หมู่ที่ 1, 3, 4, 7 และ 8) ประกอบไปด้วย 14 หมู่บ้านได้แก่ ในเขตตำบลหนองบัวบาน มี 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ 4 บ้านสามขาสันติสุขใต้ หมู่ที่ 5 บ้านสามขาสันติสุข หมู่ที่ 6 บ้านหนองแสงน้อย หมู่ที่ 7 บ้านหนองแสง หมู่ที่ 8 บ้านหนองอ้นน้อย และหมู่ที่ 9 บ้านโพธิ์วารี นอกเขตตำบลหนองบัวบาน มี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองวัวซอ หมู่ที่ 3 บ้านหนองแวงยาวเหนือ หมู่ที่ 4 บ้านโคกก่อง หมู่ที่ 7 หนองวัวซอ และหมู่ที่ 8 บ้านหนองแวงยาวใต้ (ข้อมูลทั่วไปเทศบาลตำบลหนองบัวบาน, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง (Actual population) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบค่าประชากรจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือระดับค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) เท่ากับ 378 ตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

N = จำนวนประชากร (Population)

$Z = 1.96$ (ค่าที่ได้จากตารางแจกแจงปกติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05)

e = ความเชื่อมั่น (Significant) ที่ร้อยละ 95

$$\text{แทนค่า } n = \frac{6,674}{1 + 6,674 (0.05)^2}$$

$$n = 377.381$$

$$\text{ได้ } n = 378 \text{ คน}$$

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental random sampling) โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่มาใช้บริการในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรแบ่งตามหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร (คน)
1	บ้านหนองบัวบาน	833
2	บ้านหนองบัวบาน	998
3	บ้านหนองบัวบาน	612
4	บ้านสามขาสันติสุขใต้	412
5	บ้านสามขาสันติสุข	495
6	บ้านหนองแสงน้อย	392
7	บ้านหนองแสง	934
8	บ้านหนองอ้อน้อย	538
9	บ้านโพธิ์วารี	828

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรแบ่งตามหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร (คน)
1	บ้านหนองวัวซอ	13
3	บ้านหนองแวงยาวเหนือ	43
4	บ้านโคกก่อง	216
7	บ้านหนองวัวซอ	37
8	บ้านหนองแวงยาวใต้	323
รวม		6,674

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาล ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขอม จังหวัดอุดรธานี โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของ เทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขอม จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยข้อคำถามในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ 2) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3) ด้านการตอบสนองต่อผู้มารับ บริการ 4) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และ 5) ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ รวมทั้งหมด 20 ข้อ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เป็นคำถามที่มีระดับคะแนนตามลำดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนที่ได้ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ, 2553) คือ

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจต่อการให้บริการมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจต่อการให้บริการมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจต่อการให้บริการปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจต่อการให้บริการน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจต่อการให้บริการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงการ ให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขอม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งสามารถตอบได้อย่าง อิสระ เป็นลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการ ตำรางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของประชาชน ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบล เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น

3. นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขในด้านความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้านรูปแบบ (Format) และภาษา (Wording) ที่ใช้

4. นำแบบสอบถามกลับไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับที่มาใช้บริการในเทศบาลตำบลกุตหมากไฟ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient of Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.900

6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากประชาชนที่มาใช้บริการในส่วนงานต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

2. ผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อขอความร่วมมือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ ช่วยทำหน้าที่ในการแจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่มาใช้บริการ

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่

1.1 จำนวน (n)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ

2.2 สถิติ F-test โดยทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีค่าความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) สำหรับการ

เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีรายละเอียดตาม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.37	0.81	ปานกลาง
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.68	0.67	มาก
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ	3.72	0.72	มาก
4. ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ	3.62	0.78	มาก
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	3.71	0.79	มาก
รวม	3.62	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D.= 0.60) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ ($\bar{X} = 3.72$, S.D.= 0.72) รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 3.71$, S.D.= 0.79) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.37$, S.D.= 0.81)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการให้บริการของเทศบาล ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน

ตัวแปร	ชาย		หญิง		t-test	P-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.39	0.87	3.34	0.76	0.594	0.553
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.71	0.65	3.65	0.69	0.818	0.414
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ	3.66	0.74	3.76	0.70	1.293	0.197

4. ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ	3.57	0.79	3.67	0.78	1.239	0.216
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	3.74	0.80	3.68	0.78	0.726	0.468
โดยภาพรวม	3.62	0.62	3.62	0.58	0.099	0.921

* แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศโดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้าน ก็พบว่าทุกด้านก็ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษาตอนต้น		มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า		อนุปริญญาหรือเทียบเท่า		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.61	0.96	3.30	0.81	3.31	0.77	3.38	0.79	3.39	0.81	3.40	0.80
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.87	0.73	3.62	0.62	3.65	0.67	3.68	0.70	3.67	0.67	3.88	0.65
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ	3.89	0.85	3.61	0.74	3.63	0.69	3.86	0.63	3.67	0.73	3.88	0.83
4. ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ	3.83	0.84	3.51	0.82	3.59	0.71	3.77	0.81	3.60	0.70	3.32	0.92
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	3.75	0.87	3.62	0.74	3.71	0.80	3.75	0.81	3.80	0.74	3.65	0.86
โดยภาพรวม	3.79	0.70	3.53	0.57	3.58	0.57	3.69	0.59	3.63	0.61	3.63	0.69

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตาม ระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน โดยภาพรวมกลุ่มระดับการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ประถมศึกษา ($\bar{X} = 3.79$, S.D.= 0.70) รองลงมา คือกลุ่มระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ($\bar{X} = 3.69$, S.D.= 0.59) ส่วนกลุ่มระดับการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น ($\bar{X} = 3.53$, S.D.= 0.57)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

แนวทางในการปรับปรุงการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองบัวบาน ควรสร้างแรงจูงใจให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้รู้สึกกระตือรือร้นในการบริการ เช่น เรื่องสวัสดิการต่าง ๆ และสนทนาการ เทศบาลตำบลหนองบัวบาน ควรให้เจ้าหน้าที่ที่มีความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบให้คำอธิบายแนะนำชี้แจง แก้ไขปัญหาที่มีความชัดเจนแน่นอนแก่ประชาชน และเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ควรจะมีนโยบายแสวงหาอุปกรณ์เทคโนโลยี

สารสนเทศที่ทันสมัยให้เพียงพอกับความต้องการใช้งาน มีการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผลการวิจัย

ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขอม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D.= 0.60) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ ($\bar{X} = 3.72$, S.D.= 0.72) รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 3.71$, S.D.= 0.79) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.37$, S.D.= 0.81) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทางเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขอม จังหวัดอุดรธานี ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของงานบริการแก่ประชาชนในพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน เช่นด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ทางเทศบาลตำบลหนองบัวบานมีการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ที่นั่ง ที่จอดรถ ห้องน้ำ น้ำดื่ม ให้เพียงพอต่อจำนวนประชาชนที่มาใช้บริการที่เพียงพอ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ มีการกำหนดระบบและกลไกการบริหารจัดการให้เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่บริการ เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการให้บริการ และมีการกำหนดนโยบายด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ โดยช่วยเหลือประชาชนผู้มารับบริการให้เกิดความสะดวกอย่างเต็มความสามารถจึงทำให้การให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน จากผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะนุช ต้นเจริญ และสุรศักดิ์ ไตประสี (2560) ที่ได้วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่าปัจจัยทางด้านคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จิรา อินตะนนท์ (2551) วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลแจ้ห่ม อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ในประเด็นที่ว่าระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาลแจ้ห่มในภาพรวมโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการประสานงานในการบริการ การส่งพนักงานเข้ารับการอบรมทั้งภายนอกและภายใน การจัดการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนาองค์ความรู้และร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง ด้านความสะดวกของสถานที่ให้บริการ ด้านพนักงานผู้ให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของกวิณ พรเลิศ (2546) เรื่องความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการด้านสินเชื่อเช่าซื้อของบริษัทอินเตอร์ ลิสซิ่ง จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจค่าเฉลี่ยระดับมาก และงานวิจัยของบุญสรวง จาตุกุลสวัสดิ์ (2548) เรื่องความคาดหวังกับสภาพการบริการจริงของเจ้าหน้าที่บุคลากรด้านพิธีการศุลกากรสำนักงานศุลกากรท่าอากาศยานกรุงเทพ ตามการรับรู้ของตัวแทนออกของ ผลการศึกษาพบว่าตัวแทนออกของมีความคาดหวังต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ศุลกากร ในคุณภาพบริการทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งในความคิดเห็นของผู้ทำวิจัยอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่สร้างความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของศูนย์บริการลูกค้า จีเนท โมบายเซอร์วิส เซ็นเตอร์ จันทบุรี คือการที่ศูนย์ ฯ มีความพร้อมในการให้บริการ และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดข้อผิดพลาดต่าง ๆ ภายในเวลาที่เหมาะสมและรวดเร็วที่สุด ลูกค้าจึงเกิดความพึงพอใจในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ ต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวขง จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้าน ก็พบว่าทุกด้านก็ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญญธร สมพงษ์ (2553) เรื่อง คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในประเด็นที่ว่า ระดับคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคลกับการให้บริการ ในส่วนของผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการสาธารณะของที่ว่าการอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ อายุ และอาชีพ พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุนารี แสนพยุห์ (2557) วิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัมมาภรณ์ ศรีเคลือบ และพัฒนสิน สำเร็จรัมย์ (2559) วิจัยเรื่องการบริการสาธารณะของเทศบาล ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเมืองบัวอำเภอกะชัง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประชาชนเพศหญิงและเพศชาย มีความคิดเห็นต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเมืองบัว อำเภอกะชัง จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ และอาชีพของประชาชน ไม่ส่งผลใด ๆ ต่อความคิดเห็นของประชาชนแต่อย่างใด สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณรัตน์ วิทยากิตติพงษ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารออมสิน สาขาในสังกัดเขตถนนพยุหะ พบว่าลูกค้าที่มีรายได้ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของธนาคารออมสิน สาขาในสังกัดเขตถนนพยุหะ ไม่แตกต่างกัน ในความคิดเห็นของผู้ทำวิจัยอาจกล่าวได้ว่าลูกค้าโดยส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่สูงมากนัก เมื่อลูกค้าได้รับการบริการของศูนย์บริการลูกค้า ฯ แล้วได้รับการตอบสนองความต้องการ ในกลุ่มลูกค้าที่มีรายได้ไม่สูงมากนักย่อมไม่คาดหวังมาก เมื่อกลุ่มส่วนใหญ่ได้รับการบริการที่ตอบสนองแล้วเกิดความพอใจในระดับมาก การวัดระดับความพึงพอใจจึงมีผลไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณจันทน์ เจริญวงศ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการธนาคารพาณิชย์ ในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพแตกต่าง มีการกันประเมินคุณภาพการให้บริการธนาคารพาณิชย์ ไม่แตกต่างกัน ในความคิดเห็นของผู้ทำวิจัยอาจกล่าวได้ว่าอาชีพของลูกค้าที่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา และอาชีพรับจ้าง ซึ่งเช่นเดียวกันกับในเรื่องของระดับการศึกษาคือ เมื่อลูกค้าได้รับในสิ่งที่ตนต้องการแล้ว เช่น เครื่องซ่อมได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว ได้อุปกรณ์เสริมตามที่ต้องการ เมื่อบริการตอบสนองความต้องการของคนทุกอาชีพ จึงอาจทำให้การวัดระดับความพึงพอใจไม่พบความแตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของธรรมา ไพโรพงษ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของ ผู้ใช้บริการเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของคลินิกนายแพทย์ธนสิทธิ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณภาพการบริการของคลินิกนายแพทย์ธนสิทธิ์โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ในความคิดเห็นของผู้ทำวิจัย

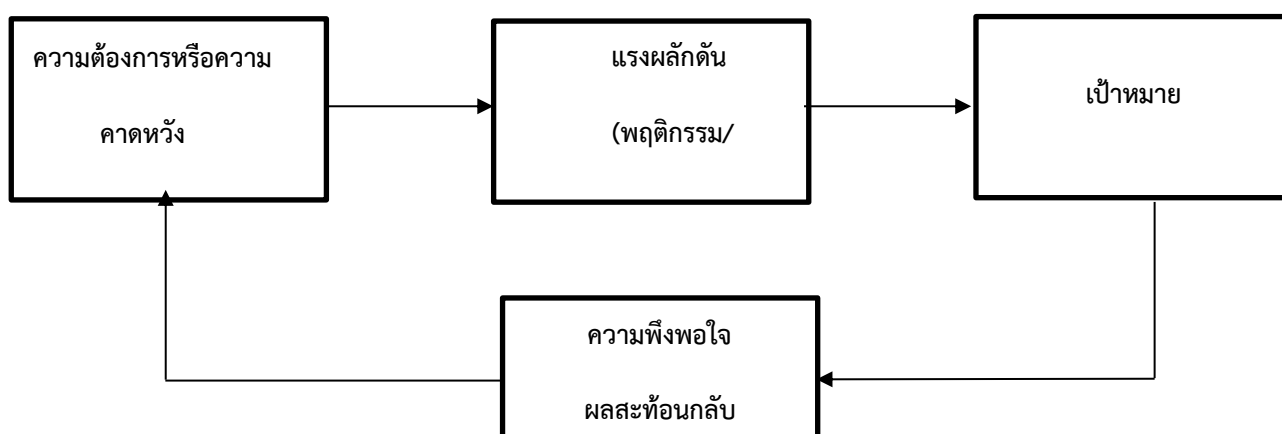

อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับที่ต่างกันนั้น มีความคาดหวังเกี่ยวกับการเข้ามายังศูนย์บริการที่คล้ายกัน คือต้องการแก้ไขเครื่องที่มีปัญหา หรือต้องการซื้ออุปกรณ์เสริม เมื่อเข้ามาให้ บริการยังศูนย์บริการแล้วได้รับสิ่งที่ตนเองต้องการตรงตามวัตถุประสงค์ และได้รับการบริการที่เป็นมาตรฐานที่ดีของศูนย์ในส่วนการวัดระดับความพึงพอใจของระดับชั้นการศึกษาที่ต่างกัน จึงไม่เกิดความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่แตกต่าง

องค์ความรู้ใหม่

ความคาดหวังของการรับบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและได้สังเคราะห์ข้อมูลจากความพึงพอใจเป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน เป็นสภาพ ภายในที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในงานทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ เกิดจากมนุษย์จะมีแรงผลักดันบางประการในตัวบุคคลซึ่งเกิดจากการที่ตนเอง พยายามจะบรรลุถึงเป้าหมายบางอย่าง เพื่อจะตอบสนองต่อความต้องการหรือความคาดหวัง ที่มีอยู่และเมื่อบรรลุเป้าหมายนั้นแล้วก็จะเกิดความพอใจ เป็นผลสะท้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้น เป็นกระบวนการหมุนเวียนต่อไปอีก จึงได้เขียนเป็นแผนภูมิตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ลักษณะการเกิดความพึงพอใจของบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 เทศบาลตำบลหนองบัวบาน ควรกำหนดนโยบายด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ โดยให้ประชาชนรับได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นของทางเทศบาลตำบลหนองบัวบาน ได้อย่างทั่วถึง และครอบคลุมทุกพื้นที่

1.1.2 เทศบาลตำบลหนองบัวบาน ควรกำหนดนโยบายด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ โดยช่วยเหลือประชาชนผู้มารับบริการให้เกิดความสะดวกอย่างเต็มความสามารถ

1.2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 เทศบาลตำบลหนองบัวบาน ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นให้ทราบอย่างทั่วถึง โดยการประชาสัมพันธ์ข่าวสารในช่องทางต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย เว็บไซต์ วิทยุชุมชน เฟสบุ๊ก ไลน์ ที่ทันสมัย ฯลฯ

1.2.2 ควรจัดให้มีกล่องรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และเรื่องร้องเรียน ของทางเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี และนำเรื่องต่าง ๆ ที่ประชาชนได้แนะนำมาปรับปรุงคุณภาพการบริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี ให้ดียิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ และทำวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กวิน พรเลิศ. (2546). ความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการด้านสินเชื่อเช่าซื้อของบริษัทอินเตอร์ลิสซิ่ง จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทร์จิรา อินตะนนท์. (2551). คุณภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลแจ้ห่ม อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการทั่วไป). ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. 2552. คุณภาพการให้บริการภาครัฐ. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 1(7), 105 - 145.
- เทศบาลตำบลหนองบัวบาน. (2567). ข้อมูลพื้นฐาน. เทศบาลตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี.
- ธรรมร ไพพงษ์. (2550). ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของคลินิกนายแพทย์ ธนสิทธิ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธัมมาภรณ์ ศรีเคลือบ และพัฒน์สิน สำเร็จรัมย์. (2559). การบริการสาธารณะของเทศบาล ศึกษากรณี เทศบาลตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยนครราชสีมา.
- บุญสรวง จาตุกุลสวัสดิ์. (2548). ความคาดหวังกับสภาพการบริการจริงของเจ้าหน้าที่บุคลากรด้านพิธีการ ศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าอากาศยานกรุงเทพตามความรับรู้ของตัวแทน. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะนุช ตันเจริญ และสุรศักดิ์ โตประสี. (2560). คุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานสวัสดิการของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560, หน้า 1-90. 105 - 145.

สุนารี แสนพยุห์. (2556). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพธิ์
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

Yamane. (1967). Taro Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harper & row.

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน
และการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ
Mechanism for developing activities to promote students' intelligence and
develop ethics by integrating the principles of Yoniso Manasikara

วิญญู เถาถาวงษ์¹, *จักรี ศรีจารุเมธีญาณ², พระณัฐวุฒิ พันทะลี³,
แก่นเพชร แฝงสีพล⁴ และ วิจิตร สมวงศ์⁵

¹Winyoo Thaothawong, ²Chakkree Sricharumedhiyan, ³PhraNatthawut Phanthali,

⁴Keanpet Pheangseepol and ⁵Wichit Somwong

^{1,3,4,5}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,3,4,5}Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

²มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²Chaiyaphum Rajabhat University

*Corresponding Author, Email: Chakkree.sr@cpru.ac.th

Received 19/02/2025 | Revised 21/02/2025 | Accepted 21/02/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน และการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินงาน ในรูปแบบของ โครงการ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมในการอบรม มีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่มีคุณภาพ มี ศักยภาพในการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบใน แต่ ละช่วงวัย ใช้วิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา ตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” การคิดไตร่ตรองอย่างถึ ถ้วนจนเกิดความรู้ เกิดการบริหารจิตเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” การ ถอดบทเรียนของปัญหาที่สำคัญ แนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมทุก ด้านทางสังคม ควรเริ่มจาก เป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน รู้จักให้อภัย ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จะทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: กลไก; เชาวน์ปัญญา; โยนิโสมนสิการ

Abstract

This article aims to study the mechanism of developing activities to promote students' intelligence and morality development by integrating the principle of Yoniso

Manasikara. It is an operation in the form of a project, group activities, training activities, having qualified specialists who have the potential to lecture, discuss, present social problems, and solve problems of students systematically in each age group. They use the method of managing the mind and developing wisdom according to the principle of “Yoniso Manasikara”, thinking carefully until gaining knowledge, and managing the mind and developing wisdom in Buddhism according to the principle of “Yoniso Manasikara”, extracting lessons from important problems, and suggesting effective ways to solve problems. In developing ethics in all aspects of society, it should start from being a good person with morality as a foundation, knowing how to forgive, respecting each other, seeking common ground, and reserving differences. This will allow different societies to coexist peacefully.

Keywords: Mechanism; Intelligence; Yoniso Manasikara

บทนำ

ในสังคมไทยภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจน กระแสความคิด แรงกดดันเพื่อความอยู่รอดของประชาชน รวมทั้งปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่รุนแรง การเติบโตของเทคโนโลยีที่ขาดระบบการควบคุม ระบบครอบครัวอ่อนแอ ส่งผลให้เยาวชนขาดความเป็นพลเมือง และคาดว่าปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองของเยาวชน ทั้งในระบบการศึกษา นอกกระบวนการศึกษา และการศึกษาอ้อยาคัยนวัตกรรมหรือแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับเยาวชนได้อย่างยั่งยืน การเรียนรู้ ของเยาวชนเป็นกลไกสำคัญที่จะสามารถพัฒนาความคิดและจิตสำนึกของ มนุษย์ได้อย่างยั่งยืน เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านความเป็นพลเมืองจะต้องมีมาตรฐานเดียวกัน เพราะความเป็นพลเมืองที่ดีย่อมมีมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งอาจจะได้แก่สื่อการสอนจะต้องสามารถพัฒนาการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานการเรียนรู้ ที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถพัฒนาองค์ความรู้ สร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้อย่างเหมาะสม เพราะฉะนั้นการสร้างนวัตกรรม (Innovation) สื่อการสอน ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้ด้วย จะสามารถ พัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศได้ (ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล, 2560)

พระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานในพิธีประดับยศนายตำรวจชั้นนายพล ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน 15 มกราคม 2519 พระองค์ทรงตรัสว่า “...สร้างแต่ความดี คือ สร้างในสิ่งที่จะนำความมั่นคงแก่ประเทศชาติจึงจะทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขและมั่นคงได้ อันเป็นความประสงค์ของทุกคนเพราะว่าประเทศชาติเป็นของทุกคน ถ้าไม่มีประเทศชาติ แต่ละคนก็ต้องเร่ร่อน ไปที่ไหนที่ไหน และไม่มีความสุข ฉะนั้นผู้ที่มีโอกาสที่จะปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาอย่างบริสุทธิ์ใจ อย่างสุจริตก็ต้องกตัญญูทำงานนี้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกกันทุกคน...” “...สามัคคีนี้ก็คือการเห็นแก่บ้านเมือง และช่วยกันทุกวิถีทาง เพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง ด้วยการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ต้องส่งเสริมงานของกัน

และกัน และไม่ทำลายงานของกันและกัน มีเรื่องอะไรให้ได้พูดปรองดองกัน อย่าเรื่องใครเรื่องมัน และงานก็ทำงานอย่างตรงไปตรงมา นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), 2560)

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ วิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 พระองค์ทรงตรัสว่า ...ขณะนี้รู้สึกกันทั่วไปว่า มีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้นเนื่องจากเหตุหลายกระแส ความจริง เยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงต้องกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาแก่สังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาที่จะต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชาและความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะนำมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะแนวทางความประพฤติและจิตใจซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ความคิดที่ปราศจากโทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปราณี สงเคราะห์อนุเคราะห์และนำพาไปสู่ทางที่ถูกที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดมีความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำความดี เพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า... ..” (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2549)

การส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย กิจกรรมฝึกเยาวชนปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ ผู้ปกครองสามารถคัดเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความถนัดของเด็ก โดยผู้ปกครองทดลองเล่นกับเด็ก หากเด็กชื่นชอบและสามารถทำได้ ให้ผู้ปกครองเพิ่มระดับความยากมากขึ้นไปอีก เพื่อท้าทายความสามารถของเด็ก แต่หากเด็กทำไม่ได้หรือรู้สึกเครียด ผู้ปกครองสามารถสลับเปลี่ยนบรรยากาศให้เด็กไม่เบื่อ โดยหาเกมอื่นที่ผ่อนคลายสมองและไม่ยากจนเกินไป แต่ถ้าเป็นแบบออนไลน์ผู้ปกครองไม่ควรปล่อยให้เด็ก ๆ เลือกเล่นเกมตามลำพัง เนื่องจากเกมบางประเภทนั้นอาจสอดแทรกเนื้อหา และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจจดจำและทำเลียนแบบ นอกจากต้องอยู่ใกล้ชิดแล้วผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับเด็กคอยให้คำแนะนำกับเด็กในการเล่นเกมนับออนไลน์ และควรกำหนดเวลาให้กับเด็ก ๆ ในการเล่นแต่ละครั้งด้วย เพื่อเด็กจะได้ไม่จดจ่ออยู่กับหน้าจอมากเกินไปเพราะอาจทำให้เสียสายตา และยิ่งจะช่วยฝึกให้เด็กได้รู้จักควบคุมตนเองได้อีกด้วย (ชนิษฐา บุญนาค, 2562)

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินกิจกรรมในการอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในแต่ละช่วงวัย เป็นการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา การพิจารณาเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เจริญธรรม สมาธิจะบริสุทธิ์สะอาด มีคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มีความสงบ พร้อมแก่การพัฒนาทางด้านปัญญา ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะภายใน การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจนเกิดความรู้ การบริหารจัดการเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะนำแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว ทุกคนต้องเริ่มจากเป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน ใช้ความดีนำทางในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (วิญญู เกาถาวงษ์, 2568) ดังนั้นกลไกการพัฒนาจริยธรรม

การส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียนและการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการแก้ปัญหาเยาวชน เพราะอนาคตของประเทศอยู่ในมือของเยาวชน และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ การจัดกิจกรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการที่ทำให้เด็ก และเยาวชนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ได้ ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจริยธรรมทางสังคม ซึ่งในบทความได้เรียงลำดับความสำคัญ ของความหมาย ประเภท และการส่งเสริม เยาวปัญญา และกลไกการพัฒนา กิจกรรมการส่งเสริมเยาวชนปัญญาของผู้เรียนและการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ มีดังนี้

ความหมาย

กัญญภัส สุดแก้ว (2561) อ่างใน ขวัญใจ แก้วแสง และคณะ (2567) ได้กล่าวว่าระบบและกลไก ตามนิยามศัพท์ของคู่มือการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา ฉบับปีการศึกษา 2557 ซึ่งกล่าวไว้ใน บทที่ 3 นิยามศัพท์ มีรายละเอียดดังนี้

1) ระบบ คือ หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้ได้ผลออกมาตามที่ต้องการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจะต้องปรากฏให้ทราบโดยทั่วกันไม่ว่า จะอยู่ในรูปของเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือโดยวิธีการอื่น ๆ องค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2) กลไก คือ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรร ทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติของขั้นตอน หรือระบบของมหาวิทยาลัยฯ จึงได้กำหนดรูปแบบเอกสารที่แสดงขั้นตอนของระบบและกลไกต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องข้องกับการดำเนินงาน และสอดคล้องกับกรอบการประเมินคุณภาพภายในปี 2557 ระดับสถาบัน คณะ และหลักสูตร โดยออกเป็นประกาศขั้นตอน

การดำเนินงานของระบบแต่ละระบบ และมีผังระบบงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของระบบใน ระดับมหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตร เพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

สำหรับกลไกที่แต่ละส่วน จะต้องเขียนเพิ่มเติมตามบริบทและการดำเนินงานจริง เพื่อสนับสนุนให้ ระบบที่แต่ละระดับเกี่ยวข้องดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่

1) การจัดบุคลากร (Man) เช่น คำสั่งคณะกรรมการดำเนินงานหรือคณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบ ผู้บริหารที่รับผิดชอบ

2) การจัดทรัพยากรหรือวัสดุ (Materials) ได้แก่ การจัดสถานที่ สภาพแวดล้อม หรือ ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงานในระบบ

3) การจัดงบประมาณ (Money) ได้แก่ การกำหนดแผน โครงการหรือกิจกรรม โดย สนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานระบบ

4) การบริหารจัดการ (Management) ได้แก่ การประชุมกรรมการ การอบรม การ เผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมตามแผนงานหรือโครงการ การประเมินผล

สนธยา พลศรี (2548) ได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวความหมายของการ พัฒนา มีดังนี้ 1) การพัฒนา หมายถึง การทำให้ดีขึ้นเจริญขึ้นก้าวหน้าขึ้นโดยไม่หยุดนิ่ง 2) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจอย่างมีระบบ 3) การพัฒนา หมายถึง การกระจายรายได้ของบุคคลในชุมชน 4) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสังคม

และการเมือง 5) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชนบททั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม 6) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการจัดองค์การทางสังคมที่มีสมรรถภาพที่ดีกว่าเดิม 7) การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงระบบสังคมให้ทันสมัย 8) การพัฒนา หมายถึง การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมอย่างสูงสุด 9) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบทั้งคุณภาพปริมาณและสิ่งแวดล้อม 10) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า 11) การพัฒนา หมายถึง การสร้างความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองและระหว่างชุมชน ต่างๆ 12) การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเงื่อนไขต่างๆ ที่สังคมไม่พึงปรารถนา

วรรณิ ลิ้มอักษร (2551) ได้กล่าวว่า เชวณปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี จากแนวคิดของนักวิชาการและนักจิตวิทยาทั้งต่างประเทศ และในประเทศเกี่ยวกับความหมายของเชวณปัญญาสรุปได้ 3 กลุ่มความคิด ได้แก่ 1) เชวณปัญญาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถเชิงเหตุผล และสามารถระบุวิธีแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี 2) เชวณปัญญาเป็นความสามารถทางภาษา 3) เชวณปัญญาเป็นความสามารถทางสังคมซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

วิญญู เกตุวงษ์ (2568) ได้กล่าวว่า เชวณปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหา เพื่อการการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี การปรับตัวต่อปัญหาอย่างเหมาะสม และความสามารถในอันที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีจุดหมาย และมีคุณค่าทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556) ได้กล่าวว่า โยนิโสมนสิการแปลว่าการทำในใจโดยแยบคายหรือคิดถี่ถ้วนง่าย ๆ ว่าความรู้จักคิดหรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญาคือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะ เช่น ตามที่สิ่งนั้นๆ มันเป็นอย่างนั้น โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยต้นเหตุอุปาทานของตนเองเข้าจับ หรือเคลือบคลุมทำให้เกิดความตึงเครียดและแก้ปัญหาได้

สรุปได้ว่า กลไกการพัฒนาเชวณปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การพัฒนาให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาโดยการจัดโครงการ หรือการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง มีการติดตามผลการพัฒนาเป็นระยะ เพื่อให้มีความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ การคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหาของตนเอง และสังคม และมีคุณค่าทางสังคมอย่างมีคุณภาพ

ลักษณะของการพัฒนา

จากความหมายของการพัฒนาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ ซึ่งลักษณะสำคัญของการพัฒนานั้น สนธยา พลศรี (2547) ได้อธิบายไว้ มีดังนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งเป็น ลักษณะตามความหมายทางด้านการพัฒนาบริหารศาสตร์

2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

3. มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

4. เป็นแผนโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

5. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

6. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิดหรือเป็นเพียง รายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะ เกิดผลตามที่ต้องการ

7. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็น สัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการในการที่จะพัฒนาตนเองและสิ่ง ต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตาม ถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้วจะไม่ใช้การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่น ๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

8. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

9. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

10. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการและวิธีการพัฒนาก็สามารถ เปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กระบวนการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย การ พัฒนาใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ลักษณะการพัฒนา หมายถึง การสร้างสรรค์หรือการทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ในทางที่ดีขึ้น มีลักษณะเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกัน มีลักษณะเป็นพลวัต เป็นวิธีการ การพัฒนา เป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตาม เป้าหมายที่กำหนด ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ในรูปแบบของกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วน ร่วม ในการทำให้ดีขึ้นตามความต้องการของบุคคลหรือสังคม หมายรวมถึงการทำให้เกิดความ สะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความ เจริญทางศิลปวัฒนธรรม มาจากกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภท และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญา

วิญญู เถาถาวงษ์ (2568) ได้กล่าวว่า เชาวน์ปัญญา อาจแบ่งประเภทระดับพื้นฐานของชีวิตออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เชาวน์ปัญญาด้านสติปัญญาในการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เข้าใจเร็ว และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ดี

2. เชาวน์ปัญญาในด้านของการเคลื่อนไหวของร่างกาย หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกเกี่ยวกับ ทักษะที่ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการแสดง หรือแก้ไขปัญหา เช่น นักกรีฑา นักแสดง นักเต้นรำ เป็นต้น

3. เชาวน์ปัญญาในด้านตรรกะ และการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาของตนเอง และสังคมได้เป็นอย่างดี รวมทั้งความสามารถในการคิดคำนวณ และความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

4. เชาวน์ปัญญาด้านการใช้ภาษา และการปรับตัวเข้ากับสังคม หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างชาญฉลาด การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น มีความไวในการรับหรือส่งอารมณ์ ความรู้สึก แรงจูงใจ หรือมีความเข้าใจในผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

บทบาทของครูกับการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียนควรมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. การจัดการในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการคัดกรองผู้เรียน ควรสนใจว่าจะพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการอย่างไร ควรเริ่มจากการสร้างเครื่องมือเพื่อการสำรวจพฤติกรรม ทศนคติ จริยธรรม ด้วยแบบสำรวจ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แล้วนำมารวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และการพัฒนาให้ตรงจุด อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ให้ความรัก ความเมตตา และความเป็นกันเองแก่ผู้เรียน เข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นอย่างดี สามารถแนะนำผู้เรียนโดยการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการพัฒนาทางเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน

3. จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน ห้องเรียนน่าอยู่ สะอาด ปลอดภัยโปร่งอุณหภูมิเหมาะสม แสงสว่างเพียงพอ ปราศจากเสียงรบกวน มีข้อตกลง กติกา และธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกันในชั้นเรียนร่วมกัน และเวรทำความสะอาดห้องเรียน เพื่อทำให้แลดูสะอาด สวยงาม

4. การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน เริ่มจากกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจ ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน โดยนำเนื้อหาเดิมมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่สอนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นบรรยายอภิปราย ตั้งคำถาม กิจกรรมกลุ่ม ครูถอดบทเรียนในเนื้อหาของกิจกรรมกลุ่ม และสรุปให้เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูถ้าอยู่ในสถานที่ห่างไกล ควรทำหนังสือขออนุญาต ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนก่อน ประสพการณ์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นนอกขอบเขตเดิมของอาคารเรียน มักมีลักษณะเฉพาะจากการลงมือปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมจริง ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น 1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ 2. แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา 3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล

6. ครูบันทึกหลังการสอน ปัญหา และอุปสรรค บันทึกประเด็นปัญหาที่สำคัญของนักเรียน โดยรวม และเป็นรายบุคคลที่เป็นปัญหาสำคัญ เพื่อนำประเด็นปัญหาสำคัญมาคัดกรองเป็นชื่อเรื่องวิจัยในชั้นเรียน มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียน ดังแสดงใน แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 บทบาทของครูกับการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียน

ชนิษฐา บุญนาค (2562) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย ซึ่งเชาวน์ปัญญาในเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถในการเข้าใจ มีไหวพริบ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีความสามารถในการใช้ความจำ รวมไปถึงความสามารถในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องเสริมสร้างทักษะทางเชาวน์ปัญญาให้กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกเกิด ถึง 6 ปี เป็นช่วงวัยที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ซึมซับได้อย่างดีเยี่ยมและเป็นวัยแห่งการวางรากฐานของพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

เด็กแต่ละคนย่อมมีการเรียนรู้และพัฒนาการที่แตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ ผู้ปกครองต้องเข้าใจศักยภาพที่แท้จริงของเด็ก แล้วค่อยจัดหากิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่ตรงกับความสนใจหรือความถนัดของเด็ก ต้องไม่ยากหรือเน้นวิชาการมากเกินไปจนเกินความสามารถของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ค่อย ๆ พัฒนาไปที่ละเล็กละน้อย โดยที่ไม่ทำให้เด็กรู้สึกกดดันหรือเครียดจนเกินไป

ผู้ปกครองสามารถฝึกเชาวน์ปัญญาให้กับเด็กจากกิจวัตรประจำวันได้ เช่น ฝึกให้เด็กจำแนกสิ่งของในครัว เก็บให้เป็นหมวดหมู่ เช่น การแยกเก็บช้อน ส้อม จาน ชาม ฯลฯ จัดเก็บเสื้อผ้าใส่ตู้ โดยจำแนกทางเงาเสื้อ-ยาว เสื้อแขนสั้น-ยาว วางใส่ตู้ในแถวเดียวกัน ซึ่งนอกจากเด็กจะได้ฝึกพัฒนาการทางการคิดแล้ว ยังเป็นการฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย รู้จักจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวได้ด้วยตัวเอง เป็นการฝึกช่วยทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกด้วย

กิจกรรมฝึกเชาวน์ปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ ผู้ปกครองสามารถคัดเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความถนัด

ของเด็ก โดยผู้ปกครองทดลองเล่นกับเด็ก หากเด็กชื่นชอบและสามารถทำได้ ให้ผู้ปกครองเพิ่มระดับความยากมากขึ้นไปอีก เพื่อท้าทายความสามารถของเด็ก แต่หากเด็กทำไม่ได้หรือรู้สึกเครียด ผู้ปกครองสามารถสลับสับเปลี่ยนบรรยากาศให้เด็กไม่เบื่อ โดยหาเกมอื่นที่ผ่อนคลายสมองและไม่ยากจนเกินไป แต่ถ้าเป็นแบบออนไลน์ผู้ปกครองไม่ควรปล่อยให้เด็ก ๆ เลือกเล่นเกมตามลำพัง เนื่องจากเกมบางประเภทนั้นอาจสอดแทรกเนื้อหา และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจจดจำและทำเลียนแบบ นอกจากต้องอยู่ใกล้ชิดแล้วผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับเด็กคอยให้คำแนะนำกับเด็กในการเล่นเกมนบนสื่อออนไลน์ และควรกำหนดเวลาให้กับเด็ก ๆ ในการเล่นแต่ละครั้งด้วย เพื่อเด็กจะได้ไม่จดจ่ออยู่กับหน้าจอมากเกินไปเพราะอาจทำให้เสียสายตา และยังจะช่วยฝึกให้เด็กได้รู้จักควบคุมตนเองได้อีกด้วย

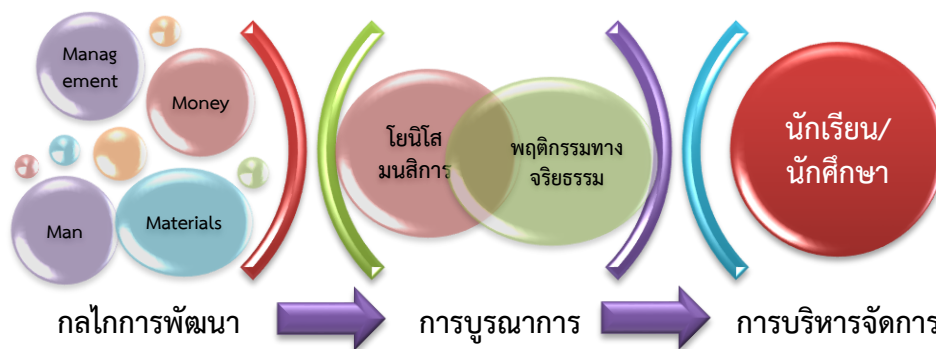
สรุปได้ว่า การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย กิจกรรมฝึกเชาวน์ปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย จนถึงระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา ตามลำดับ โดยบทบาทของครูกับการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาให้แก่ผู้เรียนควรมีแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1. การจัดการเรียนการสอนเริ่มใช้กระบวนการคัดกรองผู้เรียน สำรวจตรวจสอบว่าจะพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการอย่างไร มีการสร้างเครื่องมือเพื่อการสำรวจพฤติกรรม ทักษะคิด จริยธรรม ด้วยแบบสำรวจ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แล้วนำมารวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางการแก้ปัญหา และการพัฒนาให้ตรงจุด อย่างมีประสิทธิภาพ 2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เช่น 2.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ 2.2 แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา 2.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2.4 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล 3. ครุบันที่กหลังการสอน ปัญหา และอุปสรรค บันทึกประเด็นปัญหาที่สำคัญของนักเรียนโดยรวม และเป็นรายบุคคลที่เป็นปัญหาสำคัญ เพื่อนำประเด็นปัญหาสำคัญมาคัดกรองเป็นข้อเรื่องวิจัยในชั้นเรียน มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาจิกรกรรมการส่งเสริมจริยธรรม

วิญญู เถาถาวงษ์ (2568) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม และได้รวบรวมแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน แล้วนำมาเป็นบทสรุป มีรายละเอียด ดังนี้

กลไกการพัฒนาจิกรกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินกิจกรรมในการอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในแต่ละช่วงวัย เป็นการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา การพิจารณาเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เทียงธรรม สมาธิจะบริสุทธิ์สะอาด มีคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มีความสงบ พร้อมแก่การพัฒนาทางด้านปัญญา ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะภายใน การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจนเกิดความรู้ การบริหารจัดการเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะนำแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว ทุกคนต้องเริ่มจากเป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน ใช้ความดีนำทางในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน และแสดงในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม
โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ

ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมตามแนวคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล และการประเมินผลพฤติกรรมทางจริยธรรม

ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายใน การพิจารณา ว่าควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับโครงการ ที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าสถานที่จัดโครงการจัดกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน เป็นต้น โดย การคิดคำนวณค่าใช้จ่าย และควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

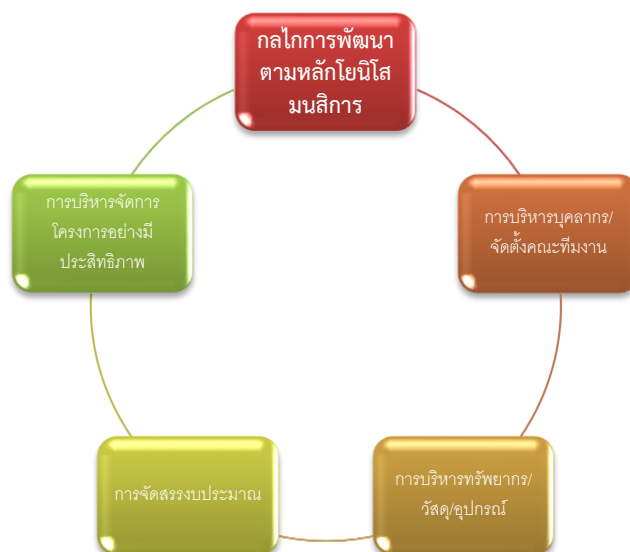
ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ สำรวจกลุ่มเป้าหมาย สำรวจเลือกคุณลักษณะที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ แบบประเมินโครงการ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้ทราบรายละเอียดทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการ จัดหาวิทยากรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ในการอบรม การแก้ปัญหา การพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม การประเมินผลของกิจกรรมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้สังเกตการณ์ สำรวจข้อบกพร่องของกิจกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ พร้อมนำไปแก้ไขปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สรุปได้ว่า กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดโครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความสำเร็จแนวตามคิดแบบโยนิโสมนสิการ ทำให้บุคคลนั้นเป็นคนที่มีความภาพในสังคม และประเทศชาติ โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ **ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร** จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ **ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ** มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน **ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ** การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และ **ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ** มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ มีขั้นตอนที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ **ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร** จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ **ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ** มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน **ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ** การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และ **ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ** มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาในแต่ละช่วงวัยตามหลักโยนิโสมนสิการ การส่งเสริมการพิจารณาจิตเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เที่ยงธรรม มีคุณธรรม มีความสงบ พร้อมแก้การพัฒนาทางด้านปัญญา การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน จนเกิดความรู้ ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนปัญหา แนะนำแนวทางการแก้ปัญหา กลไกการพัฒนาดังกล่าว จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการแก้ปัญหาเยาวชน เพราะว่ขนาดของประเทศอยู่ในมือของเยาวชน และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ การจัดกิจกรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการที่ทำให้เด็ก และเยาวชนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ได้ ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจริยธรรมทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ดังแสดงใน แผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา บุณนาค. (2562). 6 วิธีพัฒนาเชาวน์ปัญญา และส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กปฐมวัย.

ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.youngciety.com/article/learning/intelligence-kids.html>

ขวัญใจ แก้วแสง, พระครูธรรมมาภิสมัย, วารินิ โสภารจ และอรพรรณ แก้วมาตย์. (2567). กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญสุสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการวิจัย. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพฯ : วัดญาณเวศกวัน.

ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล. (2560). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง. บทความรายงานการวิจัย. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์. 1(2), 19-33.

วิญญู เถาถางษ์. (2568). จิตวิทยาสำหรับครู (Psychology for Teachers). ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.

วรรณิ ลิ้มอักษร. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา จำกัด.

สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

_____. (2548). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).

(2560). พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้านหลักปฏิบัติงานโครงการพัฒนา. ออนไลน์. แหล่งที่มา :

<https://www.rdpb.go.th/th/King>

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). พระบรมราโชวาท. ออนไลน์. แหล่งที่มา :

[identity.opm.go.th/identity/king/show_content.as](https://www.rdpb.go.th/th/King)

สร้างของให้คนติด

Hooked

ณครินทร์ ใจลึก และประทีป พีชทองกลาง

Nakarin Jailuk and Prateep Peuchthonglang

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

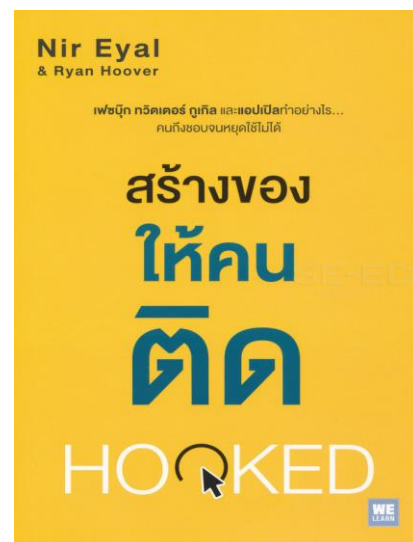
Rajamangala University of Technology Lanna

*Corresponding Author, Email: Chaijaipra@mutl.ac.th

Received 19/02/2025 | Revised 19/02/2025 | Accepted 19/02/2025

บทความวิจารณ์หนังสือ (Book review articles)

เขียน: Nir Eyal & Ryan Hoover
ผู้แปล: วิโรจน์ ภัทรทีปกร
จำนวนหน้า: 228 หน้า
ปีที่พิมพ์: 2019
ครั้งที่พิมพ์: 1
โรงพิมพ์: วีเลิร์น

บทนำ

หนังสือเรื่อง “สร้างของให้คนติด” ที่ผู้เขียนสนใจและนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้เป็นเรื่องราวของการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีผลทำให้ผู้คนที่ใช้ไปแล้วครั้งหนึ่งอยากกลับมาใช้ใหม่โดยความคิดของการออกแบบสินค้าที่ทำให้ผู้ใช้รู้สึกผูกพันและสร้างนิสัยใหม่ให้แก่ผู้ใช้ โดยเรียกแนวคิดการออกแบบสินค้านี้ว่า “ฮุคโมเดล” โดยตัวหนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นจากการศึกษาและหาข้อมูลการตลาดและการสร้างนิสัยจากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อรวบรวมและสร้างเป็นหนังสือเล่มนี้ โดยเนื้อหาในหนังสือจะถูกแบ่งตามองค์ประกอบของแนวคิดฮุคโมเดล โดยเริ่มจาก ตัวกระตุ้นเป็นสิ่งปลูกเร้าการกระทำ การกระทำคือสิ่งที่เรากระทำโดยมุ่งหวังรางวัล รางวัลแบบคาดเดาไม่ได้คือความสามารถในการสร้างความกระหาย และสุดท้ายคือ การลงทุนลงแรงคือการลงทุน ความทุ่มเท และตัวหนังสือฮุคโมเดลได้อธิบายเหตุผลเบื้องหลังการออกแบบ

สินค้าและบริการหลายอย่างที่ประสบความสำเร็จ โดยทำให้ผู้คนใช้จนติดเป็นนิสัยและเป็นสิ่งที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ สำหรับผู้ประกอบการและผู้สร้างนวัตกรรมที่ตั้งใจจะใช้ประโยชน์จากนิสัย ในหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมงานวิจัยที่ตรงประเด็น แบ่งปันความเข้าใจเชิงลึกที่นำไปปฏิบัติได้ และเสนอกรอบความคิดที่ออกแบบมาเพื่อสร้างความสำเร็จของผู้สร้างนวัตกรรม ในตอนท้ายของเนื้อหาแต่ละส่วน จะมีการไล่เรียงประเด็นสำคัญไว้เป็นข้อ ๆ เพื่อช่วยต่อการทบทวน จดลงสมุดบันทึก หรือแบ่งปันบนสื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นแนวทางที่ดีที่ช่วยให้ ได้หยุดพัก ไตร่ตรอง และเน้นย้ำเนื้อหาที่อ่านไป ทั้งหมดนี้จะทำให้คุณออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผู้คนใช้จนติดเป็นนิสัยได้

เนื้อหา

สิ่งแรกที่ผุดขึ้นมาในหัวย่อมเป็นฝ่ายชนะ บริษัทที่สามารถสร้างนิสัยของผู้ใช้ขึ้นมาย่อมได้รับประโยชน์หลายอย่างในแง่ของผลกำไร บริษัทเหล่านี้ผูกติดผลิตภัณฑ์ของตัวเองเข้ากับตัวกระตุ้นภายใน ซึ่งทำให้ผู้ใช้เข้ามาหาโดยไม่ต้องอาศัยการกระตุ้นจากภายนอกเลย อทนที่จะต้องอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีต้นทุนสูงบริษัทที่ใช้วิธีสร้างนิสัยจะเชื่อมโยงบริการของตัวเองเข้ากับกิจวัตรประจำวันและอารมณ์ความรู้สึกของผู้ใช้ตัวอย่างของนิสัยทำนองนี้ก็คือ เมื่อผู้ใช้รู้สึกเบื่อหน่ายเล็กน้อยพวกเขาก็จะเปิดทีวีเตอร์ทันที เมื่อพวกเขารู้สึกเหงาก็จะเข้าเฟซบุ๊กโดยไม่ต้องคิด หรือเมื่อเกิดคำถามเกี่ยวกับเรื่องหนึ่ง พวกเขาก็เข้าไปค้นหาข้อมูลในกูเกิลก่อนแทนที่จะค้นข้อมูลในสมอง จะเห็นได้ว่าทางออกแรกที่ผุดขึ้นมาในหัวย่อมเป็นฝ่ายชนะ ในบทที่ 1 ในหนังสือเล่มนี้ เราจะสำรวจความได้เปรียบทางการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างนิสัยในหมู่ผู้ใช้

บทที่ 1 ขอบเขตของนิสัย ทำไมนิสัยถึงมีประโยชน์ต่อธุรกิจถ้าพฤติกรรมที่ถูกกำหนดไว้ของเรามีอิทธิพลในการขึ้นากิจกรรมที่เราทำในชีวิตประจำวันการใช้ประโยชน์จากพลังของนิสัยแบบเดียวกันนี้ย่อมส่งผลดีต่อธุรกิจอย่างแน่นอนอันที่จริงสำหรับคนที่สามารถสร้างนิสัยขึ้นมาได้อย่างมีประสิทธิภาพนิสัยก็อาจมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผลกำไร ผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผู้คนใช้จนติดเป็นนิสัยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้และเปิดโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมโดยไม่ต้องกระตุ้นเตือนเป้าหมายของมันเป็นคือการชักจูงให้ลูกค้าใช้ผลิตภัณฑ์ด้วยความสมัครใจแล้วซ้ำเล่าโดยไม่ต้องอาศัยแรงผลักดันอย่างโฆษณาหรือแผนส่งเสริมการขายเมื่อนิสัยถูกสร้างขึ้นมาแล้วผู้ใช้จะถูกกระตุ้นให้ใช้ผลิตภัณฑ์โดยอัตโนมัติในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำเช่นตอนอยากหาอะไรทำฆ่าเวลาระหว่างต่อแถวอย่างไรก็ตามแนวคิดในหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่แนวทางแบบ “ครอบจักรวาล” และไม่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกธุรกิจหรือทุกอุตสาหกรรมผู้ประกอบการควรประเมินว่าการสร้างนิสัยของผู้ใช้ส่งผลกระทบอย่างไรต่อโมเดลธุรกิจและเป้าหมายของพวกเขาดังนั้นผลิตภัณฑ์บางอย่างต้องอาศัยการทำให้ลูกค้าใช้จนติดเป็นนิสัยเพื่อให้มันอยู่รอดและประสบความสำเร็จ แต่ก็ได้เป็นแบบนั้นเสมอไป บริษัท ที่ขายสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าไม่ได้ชอบเลย ๆ ไม่จำเป็นต้องทำให้ลูกค้าใช้มันจนติดเป็นนิสัย (อย่างน้อยก็ไม่ต้องใช้มันทุกวัน) ตัวอย่าง เช่น บริษัท ประกันชีวิตใช้พนักงานขายการโฆษณาและการแนะนำแบบปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคซื้อกรมธรรม์เมื่อเป้าหมายนี้สำเร็จแล้วลูกค้าก็ไม่จำเป็นต้องทำอะไรอีกในหนังสือเล่มนี้ผมจะพูดถึงผลิตภัณฑ์ในธุรกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้อย่างต่อเนื่องจึงจำเป็น นิสัยคือกลยุทธ์บางครั้งพฤติกรรมบางอย่างก็ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยเท่ากับการใช้หมัดฟันหรือการสับคันด้วยกุญแจ แต่มันก็สามารถกลายเป็นนิสัยได้อยู่ดีหากคุณต้องการทำให้พฤติกรรมที่ไม่ได้

เกิดขึ้นบ่อยกลายเป็นนิสัยคุณต้องทำให้ผู้ใช้รับรู้ว่าคุณมีประโยชน์มากโดยอาจให้พวกเขาเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่ก็การพยายามหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด

บทที่ 2 ตัวกระตุ้น นิสัยไม่ได้ถูกสร้างขึ้นจากศูนย์มันต้องมีรากฐานมาก่อนนิสัยเปรียบเสมือนไข่มุกหอยมุกสร้างไข่มุกธรรมชาติขึ้นมาด้วยการสะสมน้ำเมือกที่เรียกว่าแม่มุกซึ่งทับถมกันขึ้นแล้วขึ้นเล่าว่า แต่อะไรทำให้น้ำเมือกเริ่มก่อตัวเป็นไข่มุก ละคำตอบก็คือสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เข้ามารบกวนเช่นกรวดทรายหรือปรสิติที่ไม่ได้รับเชิญถือเป็นตัวกระตุ้นให้หอยมุกเริ่มห่อหุ้มผู้รุกรานด้วยชั้นเคลือบแวววาวในทำนองเดียวกันนิสัยใหม่ ๆ ก็ต้องอาศัยรากฐานในการก่อตัวและรากฐานของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืนก็ได้มาจากตัวกระตุ้นนั่นเองลองไตร่ตรองเกี่ยวกับชีวิตของคุณสักครู่อะไรทำให้คุณตื่นนอนในตอนเช้าอะไรทำให้คุณแปรงฟันอะไรชักนำให้คุณอ่านหนังสือเล่มนี้ตัวกระตุ้นอาจอยู่ในรูปของสัญญาณที่เด่นชัดอย่างเสียงนาฬิกาปลุกตอนเช้าหรืออาจอยู่ในรูปแบบที่แนบเนียนกว่านั้นโดยบางครั้งก็เป็นสัญญาณจากจิตใต้สำนึกที่ส่งผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันของเราอย่างมีประสิทธิภาพมากพอ ๆ กันตัวกระตุ้นปลุกเร้าให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกับกรวดทรายในหอยมุกที่เป็นตัวเร่งให้เกิดไข่มุกไม่ว่าเราจะรับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้นหรือไม่ตัวกระตุ้นก็ผลักดันให้เราลงมือทำอยู่ดีตัวกระตุ้นแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ตัวกระตุ้นภายนอกและตัวกระตุ้นภายใน

บทที่ 3 การกระทำ ฟ็อกก์อธิบายว่า “องค์ประกอบของความเรียบง่าย” หรือและอะไรทำให้การทำให้สิ่งหนึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ใช้อีกองค์ประกอบของความเรียบง่ายปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากในการทำสิ่งหนึ่งนั้นมีอยู่ทุกอย่าง ได้แก่ เวลาการทำให้สิ่งหนึ่งให้เสร็จต้องใช้เวลานานแค่ไหน เงินการทำสิ่งนั้นมีต้นทุนทางการเงินมากแค่ไหน ความพยายามทางกายภาพการทำสิ่งนั้นต้องลงแรงมากแค่ไหน วงจรความคิดการทำสิ่งนั้นจำเป็นต้องใช้ความคิดและมีสมาธิแค่ไหน ความแปลกแยกจากสังคมการกระทำนั้นเป็นที่ยอมรับในสายตาคนอื่นมากแค่ไหนความไม่เป็นกิจวัตร ฟ็อกก์นิยามองค์ประกอบนี้ไว้ว่ามันคือการดูว่า “พฤติกรรมนั้นสอดคล้องหรือสร้างความปั่นป่วนให้กับวัตรเดิมมากแค่ไหน” เพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ที่การกระทำหนึ่งจะเกิดขึ้น ฟ็อกก์แนะนำให้ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์เน้นไปที่ความเรียบง่ายซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการมากที่สุดในเวลานั้น พูดง่าย ๆ ก็คือ จงระบุว่าจะอะไรคือสิ่งที่ผู้ใช้กำลังต้องการหรือขาดแคลนและอะไรทำให้การทำให้สิ่งหนึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ใช้ ผู้ใช้ไม่ค่อยมีเวลาหรือเปล่าการกระทำนั้นมีต้นทุนสูงเกินไปหรือไม่ผู้ใช้เหนื่อยล้าหลังจากการทำงานหนักมาทั้งวันใช้ไหมผลิตภัณฑ์เข้าใจยากเกินไปหรือเปล่าผู้ใช้อยู่ในสังคมที่ผู้คนมองว่าการกระทำนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่การกระทำนั้นแตกต่างจากกิจวัตรตามปกติของผู้ใช้อย่างมากจนกลายเป็นเรื่องแปลกประหลาดเกินรับไหวใช้ไหมปัจจัยเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคลและบริบทแวดล้อมด้วยเหตุนี้ผู้ออกแบบจึงควรตั้งคำถามว่า “อะไรคือสิ่งที่ขาดหายไปซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้ของฉันก้าวไปสู่ขั้นตอนต่อไป” การออกแบบโดยมุ่งเน้นไปที่การทำให้ผู้ใช้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นจะช่วยลดทอนความยุ่งยากกำจัดอุปสรรคและผลักดันผู้ใช้ให้ข้ามพ้นเส้นแบ่งที่นำไปสู่พฤติกรรมของฟ็อกก์ขึ้นการกระทำในแนวคิดฮุกโมเดลได้นำองค์ประกอบของความเรียบง่ายทั้งหมดของฟ็อกก์มาประยุกต์ใช้โดยขอให้ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์พิจารณาว่าเทคโนโลยีของพวกเขาช่วยกรุยทางให้เกิดการกระทำที่เรียบง่ายที่สุดอย่างไรยิ่งการกระทำเกิดขึ้นง่ายตายเท่าไรผู้ใช้อีกมีแนวโน้มที่จะทำสิ่งนั้นและก้าวไปสู่ขั้นตอนต่อไปของแนวคิดฮุกโมเดลมากขึ้นเท่านั้นต่อไปนี้เป็นตัวอย่างหน้าจอการใช้งานที่เรียบง่ายของเว็บไซต์ต่าง บริษัท ที่ประสบความสำเร็จหลายแห่ง ๆ ออกแบบเว็บไซต์ของตัวเองในทำนองนี้เพื่อกระตุ้นผู้ใช้ให้เข้าสู่ขั้นตอนต่อไปของแนวคิดฮุกโมเดลอย่างรวดเร็ว

หลังจากค้นพบตัวกระตุ้นที่ปลุกเร้าการกระทำของผู้ใช้และเลือกพฤติกรรมที่คุณอยากให้เกิดเป็นนิสัยแล้วคุณสามารถเพิ่มแรงจูงใจและความสามารถเพื่อจุดประกายความเป็นไปได้ที่ผู้ใช้จะทำการสิ่งที่คุณหวังว่า แต่คุณควรทุ่มเทให้กับแรงจูงใจหรือความสามารถก่อนดีละคุณควรใช้เวลาและเงินทองไปกับเรื่องไหนถึงจะดีกว่าคำตอบก็คือคุณต้องเริ่มที่ความสามารถก่อนเสมอ ของคุณเรียบง่ายเสียจนผู้ใช้รู้อยู่แล้วว่าต้องใช้งานอย่างไรโดยปกติแล้วสมการ $B=MAT$ จำเป็นต้องมียอดประกอบครบทั้งสามอย่างจึงจะทำให้ผู้ใช้ทำบางสิ่งบางอย่างได้หากขาดตัวกระตุ้นที่ชัดเจนและแรงจูงใจที่มากพอการกระทำก็อาจจะไม่เกิดขึ้นอย่างใดก็ตามสำหรับ บริษัท ที่มุ่งเน้นเรื่องการสร้างวิธีแก้ปัญหาทางเทคโนโลยีผลตอบแทนที่ยอดเยี่ยมที่สุดของพวกเขา มักมาจากการทำให้ผลิตภัณฑ์ใช้งานได้ง่ายขึ้นข้อเท็จจริงก็คือการเพิ่มแรงจูงใจต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและสิ้นเปลืองเวลาผู้เข้าชมเว็บไซต์มักเพิกเฉยต่อข้อความแนะนำพวกเขามักทำหลายสิ่งพร้อมกันและไม่คิดที่จะอ่านคำอธิบายเกี่ยวกับเหตุผลและวิธีที่พวกเขาควรทำอะไรบางอย่างการชักจูงการกระทำด้วยการลดความพยายามในการทำบางอย่างย่อมมีประสิทธิภาพกว่าการเพิ่มความต้องการที่จะทำสิ่งนั้นจึงทำให้ผลิตภัณฑ์แล้วคุณจะได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นผู้ชนะ

บทที่ 4 รางวัลแบบคาดเดาไม่ได้ เข้าใจเรื่องความคาดเดาไม่ได้ถ้าคุณไม่เคยดูวิดีโอในยูทูปที่ถ่ายภาพเด็กทารกตอนเจอสุนัขเป็นครั้งแรกคุณควรเปิดดูครีโวลีนี่ไม่ใช่แค่น่ารักอย่างเหลือเชื่อเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นสิ่งสำคัญเกี่ยวกับระบบความคิดของเราอีกด้วยการแสดงออกทางสีหน้าของเด็กทารกในตอนแรกดูเหมือนจะเป็นการตั้งคำถามว่า “เจ้าสัตว์ประหลาดขนดกตัวนี้มาทำอะไรในบ้านของฉัน มันจะทำร้ายฉันหรือเปล่านั้นจะทำอะไรต่อไป” เด็กคนนั้นเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและไม่แน่ใจว่าสิ่งมีชีวิตตัวนี้อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่ แต่ในไม่ช้าเด็กคนนั้นก็รู้ว่าเจ้าโรเวอร์ไม่ได้เป็นอันตรายแล้ว ในที่สุดเด็กก็สามารถหัวเราะคิกคักในแบบที่ทำให้คนอื่นอดหัวเราะตามไม่ได้นักวิจัยเชื่อว่าช่วยให้เรารู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ทำงานอย่างไรเมื่อเราเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แล้วเราก็จะเก็บข้อมูลนั้นไว้ในความแท้จริงแล้วเสียงหัวเราะอาจเป็นช่องทางระบายความรู้สึกเมื่อเราเกิดความไม่สบายใจและความตื่นเต้นจากความคาดเดาไม่ได้โดยที่ไม่ได้รู้สึกกลัวว่าจะมีอันตรายสิ่งที่เราไม่ได้เห็นในวิดีโอก็คือสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปไม่กี่ปีต่อมาสิ่งที่เคยน่าตื่นเต้นเกี่ยวกับเจ้าโรเวอร์ก็ไม่ได้ยึดเหนี่ยวความสนใจของเด็กคนนั้นในแบบเดิมอีกต่อไปเด็กคนนั้นเรียนรู้ที่จะคาดเดาพฤติกรรมของสุนัขและไม่ได้รู้สึกว่าเจ้าลูกสุนัขตัวนั้นให้ความสนุกสนานเท่าเดิมแล้วในตอนนี้นี้ความคิดของเด็กจดจ่ออยู่กับรถบรรทุกดับเพลิงจักรยานและของเล่นใหม่ ๆ ที่ปลุกเร้าประสาทสัมผัสจนกระทั่งสิ่งเหล่านั้นกลายเป็นเรื่องคาดเดาง่ายเช่นกันเมื่อปราศจากความคาดเดาไม่ได้เราก็จะเหมือนกับเด็กคนนั้นเรารู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไปและรู้สึกตื่นเต้นกับประสบการณ์นั้นน้อยลง กฎเกณฑ์แบบที่ใช้กับลูกสุนัขก็ใช้ได้กับผลิตภัณฑ์เช่นกันกล่าวคือผลิตภัณฑ์ต้องมีความแปลกใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อยึดเหนี่ยวความสนใจของผู้ใช้เอาไว้สมองของเรามีวิวัฒนาการมาตลอดหนึ่งพันปีเพื่อ

บทที่ 5 การลงทุนลงแรง ลงแรงนิดหน่อยจงจรสสะท้อนกลับทั่ว ๆ ไปซึ่งประกอบด้วยตัวกระตุ้นการกระทำและรางวัลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเราได้แบบทันทีทันใดตัวอย่างเช่นป้ายที่ติดตั้งอุปกรณ์ตรวจจับความเร็วเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการทำให้ผู้ขับขี่ลดความเร็วในทันทีโดยแสดงให้เห็นความเร็วของรถตัวเองเมื่อเทียบกับขีด จำกัด ความเร็วที่กำหนดไว้อย่างไรก็ตามหากจะใช้แบบแผนนี้เพื่อทำให้ผู้คนใช้ผลิตภัณฑ์จนติดเป็นนิสัยก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนบางอย่างแนวคิดฮุกโมเดลไม่ใช่แค่กรอบความคิดที่ใช้เปลี่ยนแปลงการกระทำเพียงครั้งเดียวเท่านั้น แต่เป็นแบบแผนในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้คนอยากใช้นั้นจะทำให้พวกเขาเชื่อมโยงปัญหาของตัวเองเข้ากับวิธีแก้ปัญหาของผู้ออกแบบในการสร้างความเชื่อมโยงที่จำเป็นต่อการทำให้ผู้คนอยากใช้ผลิตภัณฑ์เองเราต้องอาศัยบางสิ่ง

ไม่มีในวงจรสะท้อนกลับแบบสามขั้นตอนขั้นตอนสุดท้ายของแนวคิดสฤคโมเดลก็คือการลงทุนลงแรงซึ่งเป็นจุดที่ผู้ใช้ถูกขอให้ลงแรงนิด ๆ หน่อย ๆ ในขั้นตอนนี้ผู้ใช้จะถูกกระตุ้นให้มอบสิ่งสำคัญบางอย่างซึ่งโน้มน้าวที่จะใช้ผลิตภัณฑ์และทำตามวงจรทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่การสร้างนิสัยอย่างต่อเนื่อง การลงทุนลงแรงไม่เหมือนกับการกระตุ้นการกระทำกับการคาดหวังรางวัลระยะยาวไม่ใช่รางวัลแบบทันทีตามที่อธิบายไว้ในบทที่ 3 เพราะการลงทุนลงแรงเกี่ยวข้องกันโดยตัวอย่างเช่นในทวิตเตอร์การลงทุนลงแรงเกิดขึ้นในรูปแบบของการติดตามผู้ใช้คนอื่นไม่มีรางวัลแบบทันทีทันใดจากการติดตามคนอื่นไม่มีดาวหรือเหรียญตราการติดตามคือการลงทุนลงแรงในทวิตเตอร์ซึ่งช่วยเพิ่มความเป็นไปได้ที่ผู้ใช้จะกลับมาเล่นทวิตเตอร์อีกในอนาคตอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ขั้นตอนการลงทุนลงแรงไม่เหมือนกับขั้นตอนการกระทำก็คือการลงทุนลงแรงเป็นการเพิ่มความยุ่งยากให้มากขึ้นเรื่องนี้หักล้างความเชื่อดั้งเดิมในแวดวงการออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งมองว่าประสบการณ์ทั้งหมดของผู้ใช้ควรเป็นเรื่องง่ายดายและไม่ต้องใช้ความพยายามให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยรวมแล้วแนวคิดดังกล่าวยังเป็นความจริงอยู่อย่างที่ผมได้แนะนำไปในขั้นตอนการกระทำว่าเราควรทำให้การกระทำที่มุ่งหวังเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามในขั้นตอนการลงทุนลงแรงการขอให้ผู้ใช้ลงแรงเล็กน้อยจะต้องเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ใช้ได้รับรางวัลแบบคาดเดาไม่ได้แล้วจึงหะเวลาของการขอให้ผู้ใช้ลงทุนลงแรงจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งเมื่อขอให้ลงทุนลงแรงหลังจากได้รับรางวัลแล้ว บริษัท ก็จะมีโอกาสใช้ประโยชน์จากลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์ ในการทดลองโดยนักวิจัยของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดผู้เข้าร่วมการทดลองสองกลุ่มถูกขอให้ตอบคำถามโดยอาศัยความช่วยเหลือจากคอมพิวเตอร์ที่เคคอมพิวเตอร์ของกลุ่มแรกช่วยให้ตอบคำถามได้ง่ายขึ้นคนเราทุ่มเทความพยายามมากเท่าไรทั้งสองฝ่ายก็จะยิ่ง re ผู้ส่วนคอมพิวเตอร์ของอีกกลุ่มแทบไม่มีประโยชน์และเสนอคำตอบที่ไม่ชัดเจนหลังจากทำการกิจนี้เสร็จแล้วผู้เข้าร่วมการทดลองก็ได้สลับบทบาทโดยคอมพิวเตอร์จะเป็นฝ่ายขอความช่วยเหลือจากพวกเขาในการตอบคำถามบ้างผลการทดลองครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ได้คอมพิวเตอร์ที่มีประโยชน์จะยอมลงแรงในการช่วยตอบคำถามมากกว่าเกือบสองเท่านั้นแสดงว่าการตอบแทนไม่ใช่แค่เรื่องระหว่างคนกับคนเท่านั้น แต่ยังพบได้เวลาคนมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องจักรอีกด้วยมนุษย์เราได้วิวัฒนาการสัญชาตญาณในการตอบแทนความเอื้อเฟื้อเนื่องจากมันช่วยเพิ่มความสามารถในการอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือเราลงทุนลงแรงกับสินค้าหรือบริการด้วยเหตุผลเดียวกับที่เราทุ่มเทความพยายามให้กับความสัมพันธ์เช่นกันแนวคิดสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการลงทุนลงแรงนี้คือการอาศัยประโยชน์จากความเข้าใจของผู้ใช้ที่มองว่าบริการจะดีขึ้นเมื่อใช้งานไปเรื่อย ๆ (และลงทุนลงแรงกับมันเรื่องนี้ก็เหมือนกับมิตรภาพที่ดีนั้นละครบกล่าวคือยิ่ง) ได้รับประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น

บทวิจารณ์

1. ภาพรวมของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้เป็นเครื่องมือช่วย ในการออกแบบสินค้าและบริการที่ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้และยังมีการวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบสินค้าและบริการที่ตรงตามพฤติกรรมมนุษย์ทำให้สามารถเข้าถึงและติดได้ง่าย โดยเนื้อหาส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจง่ายยกตัวอย่างเหตุการณ์จากบริษัทที่ประสบความสำเร็จ ทำให้มองเห็นเป้าหมายอย่างชัดเจน และมีการเล่าเรื่องโดยใช้ภาษาพูดทั่วไป จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการเนื้อหาที่อยู่ในหนังสือเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย

2. จุดเด่น

- 1) มีตัวอย่างเหตุการณ์ที่ชัดเจนเข้าถึงได้ง่ายทำให้เห็นภาพได้ชัดเจน ยกตัวอย่าง เช่น

“เจ้าของโทรศัพท์มือถือจำนวน 79 % จะหยิบมันขึ้นมาดูภายใน 15 นาทีแรกหลังตื่นนอนทุกเช้า และเรื่องที่หน้าตักใจยิ่งกว่านั้นคือ ชาวอเมริกันจำนวน 1 ใน 3 บอกว่าเขายอมงดมีเซ็กซ์ ดีกว่ายอมเสียโทรศัพท์มือถือไป”

2) หนังสือมีการใช้ภาษาในรูปแบบบทสนทนาในการดำเนินเรื่อง จึงทำให้นิยายอ่านง่าย ชื่น ไม่น่าเบื่อ จินตนาการเห็นภาพได้ง่าย และยังมีการเน้นประโยคใจความสำคัญ ทำให้เราจับประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อสารได้อย่างเข้าใจ

3) มีแบบฝึกหัดและทบทวนบทความท้ายบทอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้อ่านได้ทบทวนสิ่งที่อ่านมาเพื่อที่จะได้นำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าคุณกำลังสร้างผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผู้คนใช้จนติดเป็นนิสัยจงตอบคำถามต่อไปนี้

- โมเดลธุรกิจของคุณต้องการนิสัยแบบไหน
- ผู้ใช้หันมาใช้ผลิตภัณฑ์ของคุณเพื่อแก้ไขปัญหอะไร
- ผู้ใช้แก้ปัญหานั้นอย่างไรในขณะนี้ และทำไมปัญหานั้นถึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข
- คุณคาดว่าผู้ใช้จะคลุกคลีกับผลิตภัณฑ์ของคุณบ่อยแค่ไหน
- พฤติกรรมใดของผู้ใช้ที่คุณอยากให้คนอยาก

4) มีส่วน จดจำและแบ่งปัน อยู่ท้ายบทของทุกบทเพื่อให้เราสามารถเอาใจความสั้น ๆ ไปพูดคุย กับเพื่อนหรือจะเป็นการนำไปแชร์ในโซเชียล ดังตัวอย่างบทความต่อไปนี้

- ใบเปิดแอปมีพลังดึงดูดน้อยกว่ามากเมื่ออยู่ในรูปของเว็บไซต์บนคอมพิวเตอร์ การอยู่ในรูปของแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ทำให้ความสามารถในการเข้าถึงและการใช้งานเพิ่มขึ้นด้วยการมอบตัวกระตุ้นบ่อย ๆ

3. จุดด้อย

1) หนังสือเล่มนี้ค่อนข้างจะเป็นหนังสือเฉพาะกลุ่มธุรกิจด้านการออกแบบและบริการที่เป็นไปในเชิงการใช้งานบ่อยครั้งเช่น ร้านอาหาร ผู้ผลิตของใช้ในชีวิตประจำวัน และผู้ทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ มันจึงค่อนข้างตรงข้ามกับชื่อหนังสือที่พิมพ์ไว้ คือ สร้างของให้คนติด เมื่อมองจากชื่อหนังสือแล้วอาจทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นหนังสือเพื่อการออกแบบสินค้าทุกประเภท แต่โดยเนื้อหานั้นไม่เหมาะสมการใช้เพื่อออกแบบสินค้าที่ใช้ระยะยาวแล้วไม่มีการเปลี่ยนบ่อย ๆ

2) เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้เป็นเนื้อหาของกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องธุรกิจหรือกลุ่มคนที่อยู่ในแวดวงธุรกิจ การผลิตและบริการเสียเป็นส่วนใหญ่โดยมีเนื้อหาทางด้านการคำนวณหรือแนวคิดที่ต้องมีความรู้ทางด้านนี้อยู่บ้างจึงจะสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ทั้งหมด

3) หนังสือเล่มนี้เป็นเหมือนหนังสือเพื่อแนะแนวทางไม่ได้เป็นหนังสือด้านวิชาการการออกแบบ แบบเต็มตัวดังนั้นบางบทความในหนังสือจะไม่สมบูรณ์ครบถ้วนในตัวเองจึงต้องอาศัยการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจทุกส่วนอย่างถ่องแท้

บทสรุป

หนังสือสร้างของให้คนติดเป็นหนังสือที่นำแนวคิดจากโมเดลมาช่วยให้ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างตัวต้นแบบสำหรับเทคโนโลยีที่ทำให้ผู้คนใช้จนติดเป็นนิสัยได้ และยังช่วยเปิดเผยว่าผลิตภัณฑ์มีอยู่มีจุดอ่อนอะไรบ้าง เมื่อสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาแล้ว การทดสอบนิสัยจะช่วยระบุว่า ใครคือผู้ที่รักในผลิตภัณฑ์องค์ประกอบไหนของผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผู้คนใช้จนติดเป็นนิสัยและทำไมแง่มุมเหล่านั้นของผลิตภัณฑ์ถึง

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ การทดสอบนิสัยประกอบด้วยสามขั้นตอน ได้แก่ ระบุ จัดระบบ และดัดแปลง อันดับแรก วิเคราะห์เพื่อระบุกลุ่มคนที่ใช้ผลิตภัณฑ์จนติดเป็นนิสัย จากนั้นจัดระบบการค้นพบเหล่านี้เพื่อเสาะหาสิ่งที่ทำให้ผู้คนใช้ผลิตภัณฑ์จนติดเป็นนิสัย เพื่อสร้างสมมุติฐานใหม่ ๆ จงศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้ที่จงรักภักดี สุดท้าย ดัดแปลงผลิตภัณฑ์เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใช้คนอื่น ๆ ทำตามวิถีทางของนิสัยของผู้ใช้ที่จงรักภักดี จากนั้นก็ประเมินผลลัพธ์และดัดแปลงเพิ่มเติมตามที่จำเป็น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลที่หนังสือเล่มนี้จะให้กับคุณหากคุณเป็นคนที่สนใจในการออกแบบหรือกำลังมีปัญหาในการออกแบบ หนังสือเล่มนี้สามารถเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

Nir Eyal. (2562). *สร้างของให้คนติด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วีเลิร์น.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

วารสารเมธีวิจัย

(Savant Journal of Social Sciences)

วารสารเมธีวิจัยมีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการส่งงานบทความความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างพิจารณาของวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

สำนักงานวารสารเมธีวิจัย

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ โทรศัพท์ 080 – 7506846

ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารเมธีวิจัย ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิวิจารณ์ เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลก ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่ที่ น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารเมธีวิจัย ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่

ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)** เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 **สรุปผลการวิจัย (Results)** เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่องไทย

Title

¹ผู้เขียน และ ²ผู้เขียน¹Author and ²Author

สังกัด (คณะ....มหาวิทยาลัย)

Affiliation (Faculty...University, Country.)

¹E-mail:....., ²E-mail:.....

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ..... 2) เพื่อ..... และ 3) เพื่อ..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยเชิงคุณภาพ/การวิจัยแบบผสมวิธี)ใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี).....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ..... กลุ่มตัวอย่าง(กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)คือ จำนวน คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบ.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ชนิด คือ 1) 2) 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้...(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ...ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา)ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ (จะเป็นประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไรได้บ้าง ประมาณ 1-3 บรรทัด)

คำสำคัญ: (3-5 คำ).....;;

Abstract

This article aimed to study (1)(2) the sample was.....They was selected by the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1.
2.
3.

(เขียนในรูป Past tense)

Keywords:;3;

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูล งานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย

(อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นท่ีวิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....

2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

การทบทวนวรรณกรรม

ควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.
2.
3.

*สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่
ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน*

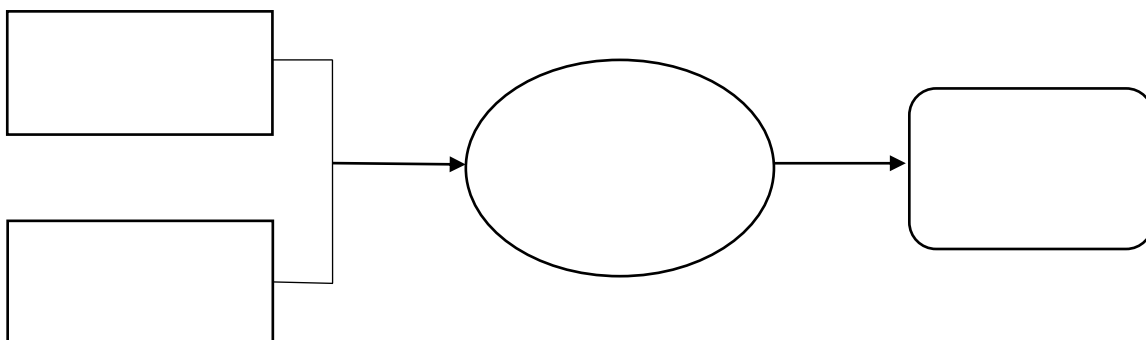
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด
การวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย.....โดยมี
รายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ
ประชากร คือจำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน
.... คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิด
ของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบ
สัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม
(ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย
..... ระหว่างเดือน ถึงเดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิง
ปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิง
ปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียน
บรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ
โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของ
ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)
ขั้นตอนที่ 3
(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม
ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1)

(2)

(3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา
รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน
องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเกี่ยวกับ
กระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการ
พัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ
.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่
เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ
ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวจัยมาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี)

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก.....(ชื่อหน่วยงาน
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย)..... หมายเลขการรับรอง.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

ตารางที่ 1.....

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

**สังเคราะห์ใหม่ ไม่คัดลอกมาวาง ผลเป็นอย่างไรอธิบายในมุมมองของ
ตนเอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานของใคร**

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการวิจัย ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(F 18).....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ...(F18).....

(เว้น 1 บรรทัด)

ชื่อผู้เขียน.....(F14).....(ไทย, อังกฤษ)

หน่วยงานที่สังกัด.....(F14)..... อีเมล.....(ไทย, อังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด)

บทคัดย่อ

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

คำสำคัญ.....(F16) (ประมาณ 3-6 คำ).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Abstract

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Keyword.....F 16 (ประมาณ 3-6 คำ).....

(ส่วนเนื้อหาบทความ).....(F16).....

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทสรุป

เอกสารอ้างอิง ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีฐาน. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.